

Centru de cercetare și
documentare în domeniul
integrării imigranților

BAROMETRUL INTEGRĂRII IMIGRANȚILOR

Raport de analiză și monitorizare a
literaturii din domeniul integrării
imigranților

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului “Centru de cercetare și documentare în domeniul integării imigranților”, implementat de Asociația Română pentru Promovarea Sănătății în parteneriat cu Fundația Soros și finanțat din Fondul European de Integrare a resortisanților țărilor terțe prin Programul general “Solidaritatea și gestionarea fluxurilor migratorii” (ref: IF/11.01-03.01) al Uniunii Europene, gestionat în România de Ministerul Afacerilor Interne – Inspectoratul General pentru Imigrări ca Autoritate Contractantă.

Programul anual 2011

Data publicării: iunie 2013

Adresa de sesizări: Asociația Română pentru Promovarea Sănătății

Str. Soldat Velicu Ștefan, nr. 43, 023255, sector 2, București, România

Fundația Soros, Str. Căderea Bastiliei, nr. 33, 010613, sector 1, București, România

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene

Autori:

Victoria Nedelciuc (coordonator)

Andra Bucur

Denisa Ionescu

Luciana Lăzărescu

Daniela Tarnovschi

Ovidiu Voicu

CUPRINS

OBIECTIVELE RAPORTULUI	5
ABORDAREA	5
CONCLUZII PRELIMINARE	8
MONITORIZAREA CONTINUĂ A LITERATURII	8
I.1. STUDII INTEGRATE	9
I.2. PERCEPȚIILE POPULAȚIEI CU PRIVIRE LA IMIGRANȚI	19
I.3. DREPTURILE IMIGRANȚILOR	22
I.4. INTEGRAREA IMIGRANȚILOR	24
I.4.1. INTEGRARE CULTURALĂ	24
I.4.2. ACCES LA SERVICII SOCIALE	27
I.4.3. ACCES LA EDUCAȚIE ȘI LA PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ	28
I.4.4. ACCES LA SERVICII DE SĂNĂTATE	32
I.4.5. LOCUIRE	33
<u>II. STUDII ȘI PUBLICAȚII CU PRIVIRE LA IMIGRAȚIE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ</u>	36
II.1. STUDII INTEGRATE / DOCUMENTAREA ÎNTEGRĂRII IMIGRANȚILOR ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	36
II.2. PERCEPȚII DESPRE IMIGRANȚI	41
II.3. DREPTURILE MIGRANȚILOR	42
II.4. INTEGRAREA IMIGRANȚILOR	46
II.4.1. INTEGRARE CULTURALĂ	46
II.4.2. ACCES LA SERVICII SOCIALE	47
II.4.3. ACCES LA EDUCAȚIE ȘI LA PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ	51
II.4.4. ACCES LA SERVICII DE SĂNĂTATE	60
II.4.5. LOCUIRE	62
<u>IV. PRINCIPALELE CENTRE DE STUDIU AL IMIGRAȚIEI</u>	63
IV.1. DIN ROMÂNIA	63
IV.2. DIN ALTE ȚĂRI ALE UNIUNII EUROPENE	65
<u>V. Raport de monitorizare a literaturii de specialitate</u>	58

Raportul de analiză a literaturii cu privire la integrarea imigranților (în continuare numit *Raportul*) a fost realizat în cadrul proiectului *Centru de cercetare și documentare în domeniul integrării imigranților*.

Obiectivele Raportului

Raportul este un rezultat intermediar al proiectului, dar este interconectat cu toate cele trei componente ale acestuia:

- Pentru componenta de informare, *Raportul* va furniza o listă de publicații și periodice relevante în domeniu, recomandând includerea lor în biblioteca *Centrului de Documentare*.
- Pentru componenta de cercetare, *Raportul* își propune să ofere date de intrare pentru realizarea cercetării cu privire la imigrație în România. Aceste date de intrare sunt informații despre stadiul cercetărilor în domeniu, precum și informații despre cercetări asemănătoare anterioare, astfel încât să fie realizate comparații în timp.
- Pentru componenta de rețea de organizații, *Raportul* va oferi recomandări cu privire la identificarea partenerilor și la acțiuni ce trebuie făcute de către *Centrul de Documentare* pentru a îmbunătăți cunoașterea despre imigrație în România.

Abordarea

Premize

Fenomenul imigrației este unul foarte complex, cu numeroase implicații economice, sociale, culturale și chiar politice. Sursele sunt variate și, în funcție de cuprinderea geografică, pot fi extrem de numeroase. O analiză exhaustivă a literaturii despre imigrație este practic imposibil de făcut în cadrul temporal și informațional oferit de proiect. De aceea echipa de cercetare și-a asumat o serie de ipoteze de intrare care să operaționalizeze obiectivele într-o manieră tangibilă și în același timp să focalizeze cercetarea către elementele esențiale pentru proiect. Astfel, *Raportul* este construit pe următoarele premize:

1. Fiind în esență un pas intermediar în proiect, *Raportul* trebuie să slujească în primul rând logicii acestuia, așa cum rezultă din obiectivele enumerate mai sus. De aceea, au fost preferate sursele care oferă sprijin teoretic pentru proiectarea cercetării cu privire la integrarea imigranților și pentru dezvoltarea ulterioară a componentelor de rețea.
2. Analizarea bunelor practici la nivel european, chiar dacă proiectul are în vedere în primul rând situația din România. De aceea *Raportul* are o secțiune dedicată analizei literaturii din Uniunea Europeană, ținând totuși cont de limitările impuse de resursele proiectului.
3. Pentru creșterea rețelei de organizații și cercetători este utilă conectarea cu alte centre de cercetare din România și din lume. Prin urmare, *Raportul* are o secțiune dedicată acestora.

Surse de date

Ca orice demers de acest gen, analiza literaturii în domeniul imigrației poate să aibă în vedere patru tipuri de surse de date:

- a. Documente de politici publice emise de autoritățile cu responsabilități în domeniu. Includem aici elemente de legislație, note de fundamentare și analize de politici, rapoarte periodice și studii variate realizate sau comandate de instituții publice.
- b. Rapoarte de cercetare sau de monitorizare realizate de societatea civilă.
- c. Studii academice publicate de către cercetători din domeniu, fie sub forma unor cărți, fie ca articole în periodice recunoscute.
- d. Așa numită literatură academică „gri” - lucrări de disertație pentru masterat și teze de doctorat, care implică un efort însemnat de cercetare, dar de cele mai multe ori nu sunt publicate în volume sau periodice.

Așa cum spuneam, toate acestea crează un domeniu vast, practic imposibil de acoperit cu resursele existente. O constrângere directă este legată de accesul la anumite categorii de informații. Studiile academice sunt de obicei disponibile contra cost, iar cele din zona „gri”, care nu sunt publicate sistematic, necesită un efort suplimentar de cercetare, însemnând în primul rând timp îndelungat.

Plecând de la premizele amintite și ținând cont de constrângerile date de resursele existente, echipa de cercetare a decis ca pentru această primă etapă a proiectului să acorde prioritate surselor deschise, din categoriile a și b menționate mai sus. Sursele din categoriile c și d vor fi în primul rând cartografiate, urmând să fie abordate, în funcție de posibilitățile de acces, pe parcursul activității de monitorizare permanentă a literaturii prevăzute în proiect.

Aspecte conceptuale

Realizarea cadrului conceptual și a metodologiei pentru cercetarea cu privire la integrarea imigranților în România este obiectivul altor activități ale proiectului, ulterioare acestui *Raport*. Totuși, fără a intra în detalii, este necesară o scurtă discuție cu privire la relevanța surselor pentru scopul cercetării, tocmai pentru că ne aflăm în fața unui proces de selecție.

Integrarea unor grupuri socio-culturale este încă un subiect de dezbatere, atât în Uniunea Europeană cât și în România. Dezirabilitatea integrării nu este contestată și derivă direct din drepturile fundamentale ale omului și din valorile pe care sunt construite atât Tratatul european cât și Constituția României. Integrarea este deci o urmare firească a principiilor constitutive ale țării noastre și ale Uniunii Europene.

Atunci când vorbim de operaționalizarea conceptului, lucrurile sunt mult mai difuze. Nevoia unui echilibru între aspecte de securitate, sociale și economice și variate poziționări ideologice în interiorul aceluiași corp comun european conduc la o dezbatere importantă, dar încă nesoluționată pe deplin cu privire la definirea indicatorilor, etapele și obiectivele procesului de integrare.

Documentele europene vorbesc în general despre trei direcții majore ale integrării, respectiv consolidarea cooperării și consultării între diverși actori implicați, în principal instituții publice;

dezvoltarea unui set de instrumente flexibile pentru integrare; și monitorizarea permanentă a politicilor de integrare.

Putem să găsim în documentele de politici europene și naționale diverse o abordare mai specifică a dimensiunilor integrării, urmărind mai multe dimensiuni: muncă, locuire, sănătate și educație, servicii sociale, absența discriminării, păstrarea specificului cultural. Teorii diverse combină aceste dimensiuni sau favorizează unele dintre ele. Trebuie spus că există, cel puțin în formă incipientă, o astfel de teorie intrinsecă acestui proiect. Modul în care este construită secțiunea de cercetare, cu definirea din forma de proiect a unor elemente de cercetare cantitativă și calitativă, direcționează operaționalizarea conceptului de integrare către dimensiunile de acceptarea socială și acces la servicii și bunuri publice.

Având în vedere toate aceste considerații, echipa de cercetare a ales o organizare a surselor de date pe patru paliere:

- Studii integrate, care abordează (aproape) toate dimensiunile integrării;
- Percepții despre imigrare și imigranți (inclusiv anti-discriminare);
- Drepturile imigranților;
- Dimensiuni ale integrării: integrare culturală, acces la servicii sociale, acces la servicii de sănătate; educație și piața forței de muncă, locuire.

Organizarea raportului

Raportul are patru secțiuni și două anexe:

1. Introducere – secțiunea de față, prezintă scopurile și metodologia *Raportului*, precum și concluziile preliminare.
2. Studii și publicații cu privire la imigrație în România – este secțiunea principală a *Raportului* și trece în revistă principale studii relevante pentru realizarea cercetării cu privire la integrarea imigranților în România. Acestea sunt organizate pe cele patru paliere menționate mai sus.
3. Documente de politici cu privire la imigrație în Uniunea Europeană – această secțiune este o introducere în perspectiva europeană a *Raportului*.
4. Principalele centre de cercetare românești și internaționale – o secțiune care trece în revistă instituții și organizații ce studiază migrația și pot deveni parteneri ai Centrului de Documentare.
5. Anexele – lista periodicelor specializate în analiza migrației, respectiv lista publicațiilor considerate relevante și ce ar trebui să se regăsească în biblioteca Centrului de Documentare.

Concluzii preliminare

Raportul rămâne în primul rând o resursă în sine, o colecție de publicații relevante pentru celelalte activități ale proiectului. În același timp, din lectura acestor publicații rezultă o serie de concluzii și recomandări preliminare celorlalte activități:

- La nivelul cercetărilor și studiilor despre imigrație se înregistrează o bună colaborare între autoritățile publice și organizațiile non-guvernamentale. Aparent sunt puține analize de politici publicate de instituții publice, dar la o privire mai atentă observăm că majoritatea rapoartelor provenite din societatea civilă au fost sprijinite financiar din proiecte europene, adică de instituții publice. Este o bună practică ce a dus la rezultate relevante. Totuși, lipsește încă o asumare formală a acestor studii în politicile publice din domeniul imigrației.
- Cercetarea academică în România despre imigrație este încă restrânsă, cel puțin la prima vedere. Sunt puține articole pe această temă deja publicate și nicio carte. În general, cercetarea migrației în România se concentrează pe componenta de emigrație. Pe de altă parte, este posibil să existe cercetări ce nu au fost publicate sau intră în zona numită „gri”, lucrări de disertație și doctorat ce nu sunt sistematic publicate nici măcar online. Centrul de Documentare ar trebui să se concentreze pe dezvoltarea unor parteneriate cu universitățile și colectarea acestor cercetări într-o manieră sistematică.
- Palierele cel mai bine analizate, în România, sunt cele legate de percepții și legiferarea unor drepturi. Există o preocupare constantă, în special a organizațiilor non-guvernamentale, pentru culegerea unor date statistice, chiar dacă nu întotdeauna în cercetări dedicate imigrației. De asemenea, este bine documentat cadrul legislativ cu privire la drepturi. Lucrurile stau mai puțin bine în ceea ce privește documentarea implementării legislației, cu precădere accesul la diverse servicii publice.
- La nivel european, literatura este vastă și în multe cazuri foarte specializată pe sub-domenii. Este probabil o reacție naturală la faptul că imigrația este un fenomen important de mai multe decenii în majoritatea țărilor occidentale. O analiză temeinică a acestor surse trebuie să fie în același timp comprehensivă și selectivă și coroborată cu analiza situației din România, pentru a evita consumarea resurselor în direcții mai puțin relevante pentru țara noastră.

Monitorizarea continuă a literaturii

Metodologia proiectului prevede monitorizarea continuă a literaturii de specialitate, în paralel cu proiectarea cadrului conceptual și a instrumentelor de cercetare specifice proiectului. Echipa de cercetare se va concentra pe identificarea celor mai importante surse din țările Uniunii Europene, cele care vor contribui nemijlocit la celelalte activități ale proiectului.

I. STUDII ȘI PUBLICAȚII CU PRIVIRE LA IMIGRAȚIE ÎN ROMÂNIA

I.1. Studii integrate

Interesul pentru documentarea imigrației este relativ recent în România. Este asociat cu creșterea economică din ultimul deceniu și mai ales cu aderarea la Uniunea Europeană. Anterior, România, percepută ca o țară în curs de dezvoltare și care oferă puține oportunități, era cel mult destinație de tranzit pentru imigranți. Pe măsură ce mediul economic s-a dezvoltat, țara noastră a devenit mai atractivă pentru imigranți și cu precădere pentru cei din țări terțe. Numărul imigranților a crescut și sunt perspective să crească în continuare. Pe cale de consecință, subiectul a devenit mai interesant pentru cercetători, pentru organizații non-guvernamentale și pentru instituții publice, apărând studii și rapoarte de sinteză care documentează prezența imigranților în România. Având în vedere scopurile foarte practice ale acestui raport, vom acorda atenție publicațiilor recente. Acest lucru nu înseamnă că documentarea istoriei imigrației nu este mai puțin importantă, ci doar că este un subiect care ajută mai puțin obiectivelor propuse.

Migration Trends in Selected Applicant Countries. Volume IV. Romania / More “Out” than “In” at the Crossroads between Europe and the Balkans (2004)

Sebastian Lăzăroiu (coord.), Organizația Internațională pentru Migrație

Studiu integrat care prezintă situația migrației în general în România, cu accent pe emigrare. Fiind publicat în 2004, studiul prezintă o radiografie a României înainte de a deveni stat membru al UE.

Scopul este de a prezenta modul în care România gestionează fenomenul migrației după două decenii de organizare democratică. Raportul este parte a unui proiect mai larg care urmărește să prezinte o analiză comparativă a României cu mai multe state din regiune: Bulgaria, Republica Cehă, Polonia, Slovacia, Slovenia. Acest demers diferențiază statele de emigrare și imigrare, precum și state de migrație de tranzit. Raportul al IV-lea este destinat integral României. Studiul definește România ca stat de emigrare caracterizat de migrația de tranzit.

Metodologia folosită în cadrul întregului proiect a constat în realizarea unei analize a literaturii din domeniu, realizarea de interviuri și formularea de recomandări. În cazul României se subliniază lipsa de surse de analizat de la acea dată. Interviurile au urmărit să completeze golurile indentificate în literatura existentă și au fost realizate cu oficiali din domeniu, experți, dar și migranți și reprezentanți ai organizațiilor acestora.

Studiul conține informații generale referitoare la istoria emigrației și imigrației din/în România până în 2004. Este util pentru că sintetizează toate informațiile referitoare la migrația românească și prezintă istoricul fenomenului, profilul migrantului român, factorii care contribuie la procesul migratoriu, impactul migrației asupra societății românești, percepțiile asupra migrației, politicile de migrație și legislația care reglementează fenomenul.

Recomandările și concluziile studiului fac referiri la nevoia unor centre de informare pentru migranți;

previziunea conform căreia România va deveni țară de destinație pentru migrații din Africa, Orientul Mijlociu și fosta URSS; faptul că nu există ONG-uri specializate în oferirea de servicii imigranților; nevoia de a informa reprezentanții mass-media românești asupra fenomenului; rolul important pe care îl poate juca BOR în promovarea toleranței față de imigranți; nevoia de integrare în sistemul educațional a imigranților; (pp. 73-78). Există și o trecere în revistă a celor mai bune practici în gestionarea fenomenului (pp. 63-71). La capitolul *Anexe* se regăsește o trecere în revistă a legislației din domeniu (pp.81-97) și câteva analize realizate pe baza datelor din BOP 1997-2002, din rapoartele UNHCR, precum și Universitatea București (pp. 99-109).

Necunoscuții de lângă noi. Rezidenți, refugiați, solicitanți de azil, migranți ilegali în România (2006)

Marian Chiriac, Monica Robotin, Centrul de Resurse pentru Etnodiversitate Culturală

„Necunoscuții de lângă noi” este prima încercare de a aborda sistematic și complet subiectul imigrației în România și reprezintă un punct de referință în studiul imigrației. Autorii încearcă să prezinte succint atât situația de la noi din țară, cât și contextul european, arătând conexiunile și posibilele lecții ce pot fi învățate din experiența altor state. Studiul este eterogen și poate fi citit și ca un ansamblu de articole care lămuresc mai multe subiecte complementare: situația din Europa; cadrul legislativ românesc de reglementare a imigrației; date generale și statistice despre prezența străinilor în România; drepturile imigranților; statutul și drepturile refugiaților; chestiunea cetățeniei; principalele grupuri etnice, cu detalieri a aspectelor ce țin de cetățenii moldoveni; introducere în analiza imigrației ilegale.

Studiul este bazat pe analiza secundară a surselor de date disponibile și urmărește mai degrabă o introducere în subiect decât abordarea lui exhaustivă. De aceea, fiecare capitol este o direcționare și o invitație la lectură suplimentară. Este explicită plasarea cercetării în contextul unei abordări multiculturale, care promovează toleranța și acceptarea diversității. Sunt foarte interesante concluziile și recomandările autorilor, făcute tocmai în direcția sprijinirii diversității și estompării respingerii sociale în România. Cităm spre exemplificare principalele recomandări privind îmbunătățirea situației solicitanților de azil și refugiaților din România: îmbunătățirea practicilor de protecție a refugiaților; găsirea unor modalități eficiente de echivalare a calificărilor refugiaților; scurtarea timpului necesar obținerii cetățeniei; elaborarea unor proceduri de stabilire a domiciliului în România pentru persoanele cu protecție umanitară condiționată; informarea și sensibilizarea populației față de problemele reale ale refugiaților. Reamintim că aceste recomandări au fost făcute în anul 2006.

Liberalizarea pieței muncii din România. Oportunități și riscuri (2006). Studiu de impact

Departamentul pentru Muncă în străinătate, Oficiul pentru Migrația forței de muncă și Catedra de Științe Politice și Științele Comunicării din cadrul Universității din Oradea

Studiul abordează liberalizarea pieței muncii din România din perspectiva aderării României la UE (2007) și realizează o estimare a posibilității aplicării măsurilor tranzitorii de către celelalte state membre și de către România, pe baza declarațiilor oficiale și articolelor din presă. Preocuparea centrală este găsirea unor soluții pentru acoperirea deficitului de forță de muncă, fără însă a încărca

sistemul asigurărilor sociale (pensiile), lucru posibil numai prin adoptarea unor politici de atragere a forței de muncă din țări terțe, dar care să nu beneficieze de sistemul de pensii.

Din punct de vedere al condițiilor impuse de statul român pentru ocuparea unui loc de muncă, imigranții din state terțe trebuie să dovedească că dețin pregătirea profesională, experiența și certificarea necesare pentru post, cunosc limba română la un nivel de bază, sunt apți din punct de vedere medical și nu au antecedente penale. La rândul lor, angajatorii trebuie să demonstreze că respectivele posturi nu pot fi ocupate de personal din România sau alte state membre UE și nu au datorii la bugetul de stat. Pe scurt, procedura este complicată, birocratică și de natură să descurajeze aflulul de lucrători migranți din state terțe. Pentru cetățenii statelor membre UE, procedura e formală și implică numai furnizarea actelor de studii și, eventual, a certificatului medical și cazierului judiciar – pentru anumite posturi. Statisticile arată că în noiembrie 2006 25% dintre permisele de muncă active fuseseră eliberate cetățenilor UE.

Studiul arată că, deși cererea de echivalare a diplomelor de studii medii și superioare a crescut în anul 2005 și prima parte a lui 2006 (în ianuarie – aprilie 2006 au fost înregistrate 1525 de cereri), meseriile deficitare pe piața muncii din România sunt necalificate sau nu necesită studii medii (muncitori necalificați ambalare produse solide, confecționer articole textile, muncitor necalificat construcții de drumuri, poduri, baraje etc.) Prin urmare, există o disproporție între cererea și oferta de pe piața muncii, ce trebuie ajustate prin politici adecvate de atragere a forței de muncă în sectoarele deficitare.

Conform studiului “Evaluarea ocupațiilor pe piața forței de muncă din România în perspectiva anului 2010” al MMSSF¹ (noiembrie 2006), fiecare dintre grupele ocupaționale ale muncitorilor calificați din agricultură, silvicultură, pescuit, ca și muncitorii calificați meșteșugari, lucrătorii calificați în artizanat, reglare și întreținere utilaje și instalații, operatori instalații și mașini etc. au înregistrat scăderi de peste 1,5 milioane de persoane, singura grupă stabilă rămânând cea a funcționarilor administrativi. Cele mai dinamice sectoare sunt construcțiile, industriile extractive și prelucrătoare – care au nevoie de personal calificat și stabil.

Costurile suportate de un angajator român în cazul încadrării în muncă a unui cetățean străin cu viză de muncă de lungă ședere pentru angajare în muncă, sunt cu aproximativ 400 EUR mai mari decât în cazul angajării unui român cu salariul mediu pe economie.

Situația permiselor de muncă pentru cetățenii țărilor terțe în 2006 era următoarea: cetățenii turci dețineau 28% din numărul permiselor de muncă, urmați de chinezi (19%) și cetățenii ai Republicii Moldova (17%). De la data aderării României la UE, procedura obținerii permiselor de muncă de către cetățenii moldoveni se va complica, aceștia pierzând facilitățile de care au beneficiat anterior.

În încheiere sunt analizate diferite tipuri de politici în domeniul gestionării imigrației și efectele lor în planurile economic, social, politic, al educației și securității publice.

---

¹ Actualul Minister al Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice

Concluzii:

Deoarece lucrătorii comunitari nu vor acoperi deficitul de forță de muncă din sectoarele industriilor cele mai afectate, printre soluțiile identificate în legătură cu liberalizarea pieței forței de muncă apare admisia pe baza unor scheme speciale a lucrătorilor străini din țări terțe, pentru sectoarele economice care înregistrează deficite grave. Recomandările studiului vizează adoptarea unei politici unitare, de liberalizare moderată a pieței muncii, ce presupune absorbția imigranților, stimularea fluxurilor circulatorii ale forței de muncă interne, controlul intrărilor pe piața internă (al imigrației) și structurarea unor politici eficiente de inserție socială. Abordarea unitară se referă la armonizarea intereselor patronatului intern, sindicatelor și comunităților locale.

Chiar dacă România va decide să nu aplice măsuri tranzitorii în privința lucrătorilor comunitari, al căror număr se presupune că va crește după aderare, vor exista în continuare posibilități de monitorizare a impactului acestora pe piața muncii, fie prin menținerea permisului de muncă la încadrare, fie prin eliberarea certificatului de înregistrare.

Piața forței de muncă în România și imigrația (2007)

Monica Șerban, Alexandru Toth, Fundația Soros

Studiul „Piața forței de muncă în România și imigrația” a fost realizat în cadrul programului *Migrație și Dezvoltare*, inițiat de Fundația Soros și abordează unul dintre efectele migrației externe a românilor – deficitul de forță de muncă din sectoarele economice cele mai afectate: construcții, industrie textilă și servicii hoteliere. Sondajul a fost făcut pe un eșantion reprezentativ de 600 de firme din domeniile amintite. Analiza și-a propus să surprindă situația reală cu care se confruntă angajatorii din sectoarele investigate și să deschidă un spațiu de discuții privind soluțiile posibile, tot din perspectiva angajatorilor, cu accent pe cea a imigrației.

Consecințele scăderii populației în România - prin emigrație și scăderea fertilității - duc la lipsa forței de muncă și îmbătrânirea populației, deci la creșterea ratei de dependență pentru persoanele active. Dacă emigrația românilor pentru munca în străinătate este una dintre sursele problemei, imigrația legală ar putea fi una dintre soluții. Suplinirea deficitului de forță de muncă cu lucrători imigranți este influențată direct de politicile în domeniul imigrației, deci de costurile finale pe care le presupune pentru o firmă angajarea acestora. Majoritatea companiilor au preferat soluții precum creșterea productivității, tehnologizare, angajarea de studenți și pensionari, deplasarea activității. Importul de forță de muncă din străinătate este o practică recentă (a început în jurul anului 2000) și puțin răspândită (numai 3% dintre firme au apelat la lucrători imigranți. Soluția angajării de lucrători imigranți pentru reducerea deficitului de personal este pe ultimul loc (1%) în preferințele angajatorilor.

În privința intențiilor de a angaja în viitor lucrători imigranți, doar 7% dintre firme și-au exprimat această opțiune, iar 9% nu exclud această opțiune. Motivele ar fi restricțiile impuse de politica națională în domeniul imigrației, care implică o procedură complicată pentru angajarea imigranților, faptul că România nu are experiență ca stat de destinație pentru imigranți, iar practicile legate de integrarea acestora sunt străine mării majorități a populației. În privința țărilor de origine preferate de angajatorii care doresc să lucreze cu imigranți, situația diferă în funcție de nivelul de calificare cerut: sunt căutați specialiști (personal înalt calificat) din Germania, Spania, Italia, Japonia, apoi țările

din vecinătate – Bulgaria, Macedonia, Serbia, Ucraina, Republica Moldova și țări din Asia – China, India, Pakistan.

Demersul este interesant pentru că stabilește repere pentru o abordare comparativă cu state aflate în situații similare (Grecia, Irlanda, Italia, Portugalia, Spania - devenite din exportatoare de forță de muncă țări de destinație) și o posibilă evoluție a situației în România.

Migration in Romania: A Country Profile (2008)

Sheila Siar (coord.), Organizația Internațională pentru Migrație

Un raport sintetic care prezintă România din perspectiva aderării recente la UE și documentează situația migrației prin cifre și politici. OIM consideră aceste profiluri naționale instrumente de cunoaștere pe baza cărora și-a dezvoltat activitatea în țările respective.

Structura raportului este următoarea: imigrație – număr imigranți, tipuri de imigranți - țări de origine; emigrație – număr emigranți, tipuri de imigranți - țări de destinație; remitențe – aspecte calitative și cantitative; comunitățile de migranți/ diaspora – relația dintre destinație și origine; migrația ilegală – număr, coridoare și trafic; analiză și politicile de migrație – instituții, actori, legislație, tipuri de migrație, fenomenul brain-drain și politici de combatere a acestuia.

Datele referitoare la imigrație (pg.13-16) datează din 2005, 2007 și 2008 (ONU, 2005, *Trends in Total Migrant Stock: The 2005 Revision* și MAI în Lăzăroiu, S., & Alexandru, M., 2008, *Who is Coming after Who is Leaving? Labour Migration in the Context of Romania's Accession to the EU. Country Report*, precum și alte câteva referiri la MAI ca sursă pentru datele din 2006). Se compilează date din diverse alte studii și se face referire la o analiză secundară a datelor de la MAI (Ministerul Afacerilor Interne). Datele din acest raport vor fi utile pentru a vedea cât și cum s-a evoluat din 2008 până acum în ceea ce privește numărul imigraților și politicile prin care se gestionează fenomenul. Față de celălalt raport al OIM (2004) acesta prezintă cazul României mult mai sintetic și îi lipsește dimensiunea comparativă cu alte țări ale UE.

Nevoile de informare ale RTT (2009)

Iris Alexe (coord.), Raluca Popescu, Georgiana Toth, Fundația Soros

Raportul de cercetare a fost realizat în cadrul proiectului *Bun venit în România! Îmbunătățirea cunoștințelor resortisanților țărilor terțe cu privire la drepturile, obligațiile precum și posibilitățile de integrare în societatea românească* lansat de ARCA-FRRM, în parteneriat cu ADO SAH ROM și Fundația Soros.

În linii generale, în acest raport autorii doresc să evidențieze care sunt principalele nevoi de informare pe care le au resortisanții țărilor terțe cu privire la drepturile, obligațiile și posibilitățile de integrare în societatea românească, sursele de informare, tipurile de informații necesare și care ar fi soluțiile pentru integrarea acestora, venite din partea RTT, dar și din cea a instituțiilor responsabile cu integrarea lor.

Cercetarea este de tip calitativ; au fost realizate focus grupuri cu resortisanți din țări terțe și interviuri cu reprezentanți ai ambasadelor și ai instituțiilor relevante în sistemul de management al migrației.

Autorii fac o trecere în revistă a cadrului legislativ în vigoare, a politicilor naționale, prezentându-le în comparație cu cele europene (în urma acestei analize comparative a reieșit nevoia de a crește gradul de informare, în România, în rândul resortisanților din țările terțe cu privire la tot ceea ce presupune integrarea în societate).

Raportul oferă informații cu privire la numărul imigranților cu drept legal de ședere, în 2009 (59.184 de persoane) și zonele unde s-au stabilit cei mai mulți dintre ei - „80% din imigranți sunt concentrați practic în București și alte 9 județe.” Aflăm că cei mai mulți provin din Republica Moldova (28%), Turcia (17%) și China (14%).

Nevoile de informare ale RTT sunt prezentate și din perspectiva surselor principale de informare ale acestora, rețelele formate din cunoștințe, prieteni, rude fiind una dintre cele mai importante surse (care satisfac nevoile de informare ale RTT); Oficiul Român pentru Imigrări și alte instituții publice sunt, de asemenea, surse importante de informare, dar de multe ori nu satisfac aceste nevoi, ci mai mult îngreunează accesul la informații. Nevoile de informare ale RTT, subiectul principal al acestui raport, sunt de obicei legate de drepturile, obligațiile și posibilitățile de integrare: dreptul la ședere; învățarea limbii române; participarea pe piața muncii; dezvoltarea unei afaceri; servicii educaționale; servicii de sănătate; servicii financiare; servicii de locuire; servicii de transport; informații despre români și cultura locală.

Nevoile de informare în ceea ce privește participarea pe piața muncii sunt legate de: oportunitățile de muncă pentru străini, dreptul la muncă parțial al studenților, actele necesare angajării, dreptul la șomaj, drepturi în cazul unor accidente de muncă, existența unui salariu minim și nivelul acestuia. Serviciile educaționale, aici în sensul de programele de studii oferite de România, au fost apreciate pozitiv, din punct de vedere al calității, dar negativ din cel al costurilor. Probleme legate de informarea despre obținerea unui loc în cămin, lipsa serviciilor de consiliere pentru studenții care nu mai beneficiază de cămin sunt de asemenea menționate în raport. Cităm: “Nesincronizarea instituțiilor, alături de lipsa unor proceduri coordonate și a unui consens în privința actelor necesare pentru obținerea anumitor drepturi conduce la apariția unui cerc vicios pentru imigranții aflați în România.”

Concluziile raportului sunt formulate în jurul posibilelor soluții la problemele privind integrarea RTT: “Chiar fără să ofere soluții concrete, în toate discuțiile de grup cu imigranții a apărut ideea de <a face ceva> cât mai curând, ca soluție difuză de tip preventiv la problemele cu care se va confrunta sistemul imigrației pe viitor, în condițiile în care s-a apreciat că România va deveni o destinație tot mai atractivă pentru imigranți, ca membră a Uniunii Europene. În consecință, este necesară schimbarea orientării sistemului de gestionare a imigrației de la o strategie de tip reactiv, punctuală, pe termen scurt existentă în prezent, către o viziune integratoare, pe termen lung, bazată pe prevenție.”

Gestionarea benefică a imigrației în România (2010)

Iris Alexe (coord.), Louis Ulrich, Ștefan Stănciugelu, Viorel Mihăiță, Marian Bojincă, Fundația Soros

Studiul face parte din seria inițiată prin programul *Migrație și Dezvoltare* al Fundației Soros. Are la bază o cercetare cantitativă desfășurată în perioada iulie – noiembrie 2009, pe instituții și organizații

cu rol în gestionarea fenomenului imigrației. Obiectivele analizei au fost: explorarea percepțiilor actorilor instituționali față de cadrul legal și instrumentele de gestionare a imigrației; analiza problemelor apărute în urma implementării noului cadru legal; analiza aspectelor legate de integrarea imigranților.

Ca instrument științific, studiul își propune să ofere o diagnoză a problemelor din sistemul de management al imigrației, având ca sursă experții și practicienii din domeniu. Raportul „Gestionarea benefică a imigrației în România” preia și aprofundează concluzii formulate în cadrul unor studii anterioare desfășurate prin programul *Migrație și Dezvoltare*: „Piata forței de muncă în România și imigrația”, 2007; „Imigrant în România – Perspective și riscuri”, 2008; „Nevoile de informare ale imigranților în România”, 2009. Sintetic, aceste concluzii se rezumă la:

- Migrația forței de muncă din România în exterior determină pe piața internă un deficit de lucrători;
- Deficitul este vizibil în special în sectoarele construcției, industrie textilă, servicii hoteliere;
- Nu există programe de formare și calificare profesională adecvate, care să satisfacă nevoia de pe piață;
- Din perspectiva anagajatorilor, importul de forță de muncă este necesar, dar prea puțin practicat de firmele din România;
- Deși creșterea numărului de lucrători imigranți este o soluție de acoperire a deficitului de forță de muncă din perspectiva patronatelor, sindicatele nu susțin importul de lucrători, deoarece ar putea determina o scădere a salariilor pe piață și abuzuri greu de probat din partea anagajatorilor;
- Pentru imigranții aparținând grupurilor vulnerabile, nu există politici și legislație adecvate, iar cooperarea între diferite instituții cu atribuții în protecția acestora lasă de dorit;
- Politicile în domeniul imigrației trebuie să ia în calcul migrația internă și procesele de dezvoltare de la nivel local, național și regional.

Studiul are la bază o cercetare calitativă – interviuri semistructurate cu experți angajați ai instituțiilor publice implicate în gestionarea imigrației, ale căror observații și recomandări sunt completate de părerile experților independenți sau aparținând organizațiilor neguvernamentale.

Concluziile studiului:

Conform opiniei respondenților, organizarea sistemului este prioritară, cadrul legislativ și practicile în domeniul imigrației fiindu-i subsumate.

- Dificultățile de comunicare și de coordonare între instituții ar putea fi soluționate fie printr-un **mecanism de comunicare instituțională coerent și unitar** - un sistem informatic la care să aibă acces toate instituțiile cu atribuții în domeniu și care să sistematizeze și centralizeze date specifice provenite de la fiecare dintre aceste instituții, fie prin **crearea unui organism unic care să răspundă de gestionarea imigrației în România**. Soluțiile identificate ar putea funcționa cu condiția îmbunătățirii competențelor personalului din aceste structuri, prin furnizarea de pregătire de specialitate.
- Pentru celelalte probleme identificate, aparținând sferei drepturilor civile și sociale și accesului la servicii, integrării imigranților în societatea românească și protecției grupurilor vulnerabile, au fost formulate următoarele recomandări:

- Centrarea politicilor în domeniu pe imigrant, ca persoană cu drepturi și obligații și adoptarea unui set de standarde minime în privința asistenței sociale, medicale, juridice, a dreptului la muncă și vieții de familie;
- Clarificarea unor reglementări vizând minorii neînsoțiți și pe cei care au împlinit 18 ani, din perspectiva reprezentantului legal și a accesului la servicii adecvate pentru integrarea lor în societate;
- Furnizarea de pregătire specifică pentru relația cu imigranții funcționarilor instituțiilor publice și private. Dificultățile sunt legate de nerecunoașterea de către respectivele instituții ale documentelor de identitate eliberate de autoritățile române străinilor din state terțe;
- În domeniul imigrației în scop de muncă sunt necesare schimbări la nivelul legislației, sistemului instituțional, practicilor și procedurilor. În mod special trebuie reglementată situația detașașilor din țări terțe. Este de asemenea necesară o alocare de resurse în scopul dezvoltării unor programe și servicii care ar facilita integrarea în muncă a imigranților: cursuri de limba română, interpretare/traducere, formare profesională și certificare;
- Dezvoltarea unor politici specifice de integrare pentru comunitățile de imigranți – de exemplu pentru accesul copiilor la sistemul public de învățământ.

Studiu asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească (2011)

Iris Alexe, Bogdan Păunescu (coord.), Fundația Soros România

Studiul, realizat de Fundația Soros în parteneriat cu Asociația Română pentru Promovarea Sănătății (ARPS), a fost finanțat din fonduri europene prin Programul general *Solidaritatea și gestionarea fluxurilor migratorii*, gestionat de Oficiul Român pentru Imigrări.

„Studiul asupra fenomenului imigrației în România” are o structură complexă, pe patru dimensiuni, ce vizează: a) politicile Uniunii Europene în domeniul imigrării, politicile de integrare în România și rolul organizațiilor neguvernamentale în integrarea imigranților (studiu de documentare); b) percepțiile populației cu privire la imigranți din țări terțe (cercetări cantitativă și calitativă); c) povești de viață care reflectă experiențe de integrare ale unor străini în România (cercetare calitativă); d) rolul instituțiilor și societății civile în informarea imigranților și nevoile acestora de informare (cercetare calitativă).

Documentul își propune să ofere o radiografie a gradului de cunoaștere a fenomenului imigrației în România și să formuleze recomandări de îmbunătățire a politicilor, legislației, metodologiilor și procedurilor de implementare în domeniul integrării imigranților, pe aspectele semnalate ca fiind problematice în cadrul studiului.

Coroborând cele cinci rapoarte de cercetare din cadrul studiului, s-a ajuns la următoarele concluzii:

- 1) Schimbările care vizează politicile publice în domeniul imigrației ar trebui să fie făcute în următoarele secțiuni: obținerea cetățeniei române (reglementarea și transparentizarea procedurii); situația străinilor cu statut de tolerat (cărora ar trebui să li se acorde un minim de drepturi în România); elaborarea de metodologii clare pentru aplicarea legilor; acorduri

bilaterale cu statele terțe în vederea recunoașterii stagiului de cotizare la sistemul asigurărilor sociale pentru lucrătorii imigranți; reglementarea situației lucrătorilor detașați; elaborarea de politici centrate pe categoriile vulnerabile de străini.

- 2) Schimbările propuse în privința procedurilor se referă la: stabilirea unei proceduri de evaluare și certificare a competențelor pentru imigranți; informarea adecvată și prealabilă a potențialilor imigranți cu privire la condițiile acordării dreptului de ședere în România, a autorizației de muncă, echivalării diplomelor; informația destinată străinilor trebuie să fie disponibilă, pe lângă limba română, cel puțin în limba engleză; organizarea cursurilor de limba română pe nivele de cunoștințe și cu manuale adaptate; angajarea de personal calificat în cadrul structurilor centrale și teritoriale ale instituțiilor cu atribuții în domeniul integrării imigranților.

Din perspectiva imigranților intervievați, ariile prioritare în care este nevoie de intervenția statului sunt: simplificarea procedurii privind obținerea/prelungirea permisului de ședere; asigurarea de locuințe pentru străinii veniți pentru studii (prin licee sau universități) și muncă (prin angajatori); reducerea taxelor care trebuie plătite de angajator pentru angajarea unui lucrător imigrant.

Recomandările studiului, în perspectiva continuării creșterii numărului de imigranți cu drept de ședere în România – tendință evidențiată în ultimii 10 ani, pun accent pe gestionarea imigrației prin asigurarea unui management eficient și eficace al fenomenului în România, astfel încât pe termen lung să conducă la efecte pozitive din punct de vedere economic și social. În acest sens, coordonarea interinstituțională între organismele cu atribuții în domeniul imigrației - clarificarea ariei de activitate, rolului și responsabilităților, monitorizarea și evaluarea impactului activităților fiecărei instituții este absolut necesară. Un sistem instituțional agregat în domeniul imigrației nu poate funcționa fără o Strategie națională de comunicare, care să stabilească cadrul și modalitățile de informare în privința politicilor pe imigrare atât pentru instituții, ONGuri, public, cât și pentru imigranți. Informarea imigranților trebuie să fie diferențiată în funcție de categoria din care fac parte (lucrători, studenți, oameni de afaceri, membri de familie ai cetățenilor UE).

Studiul privind oportunitățile de integrare ale migranților în România (2012)

Institutul Intercultural Timișoara, LADO Cluj, ADIS, Centrul de Resurse Civice

A fost analizată o versiune provizorie a studiului, versiunea definitivă nefiind încă accesibilă pe site-ul www.migrant.ro

Studiul debutează cu prezentarea cadrului european în care se înscriu politicile privind resortisanții țărilor terțe. Lucrarea continuă cu expunerea principalelor acțiuni întreprinse la nivelul UE pentru facilitarea integrării, precum și a fondurilor dedicate facilitării integrării resortisanților din țări terțe (de ex: Fondul european pentru integrarea RTT (2007): 825 milioane euro pt perioada 2007-2013).

Utilă este prezentarea sub formă tabelară a modelelor de integrare a imigranților non-comunitari din 4 țări - România, Franța, Germania și Olanda (pp. 11-12). Ulterior autorii reiau separat cazurile țărilor analizate și fac o prezentare succintă a acestora din perspectiva conceptului de integrare, politici de integrare și a fluxurilor migratorii.

Studiul prezintă și percepțiile a 75 de resortisanți din țări terțe participanți la studiu cu privire la oportunitățile de integrare - locuire, accesul la serviciile de sănătate, acte, acces pe piața muncii, studii, cultură, religie și participare civică, legislație și cetățenie. Accentul este pus pe problemele cu care se confruntă respondenții: „Pentru majoritatea participanților la studiu a fost, sau este în continuare, foarte dificil să găsească un loc de muncă. Peste 50% din respondenți nu au loc de muncă.”

„Sunt foarte mulți studenți străini care doresc să se angajeze cu jumătate de normă (așa cum prevede legea), însă întâmpină dificultăți la angare, unele chiar generate de faptul că angajatorii, și uneori chiar funcționarii publici, nu cunosc legislația și faptul că studenții străini au acest drept”.

Aflăm care sunt și opiniile participanților la seminariile organizate de Institutul Intercultural Timișoara, în ultimii patru ani, despre problemele și soluțiile identificate la nivel local. Acestea pot fi accesate pe www.migrant.ro, în cadrul rapoartelor complete ale acestor seminarii. Ultima parte este dedicată analizei activității mediatorilor interculturali din România, un element nou (și necesar) adus de Institutul Intercultural Timișoara.

Recomandările pe care le fac autorii raportului sunt împărțite pe teme: îmbunătățirea situației studenților și accesul lor pe piața muncii; formarea profesională și standardele ocupaționale; consilierea și orientarea profesională pentru imigranți; obligativitatea deținerii cunoștințelor minime de limba română în momentul angajării. Sunt făcute recomandări cu privire la contractul de muncă, fișa postului, regulamentul de ordine interioară, firmele de recrutare, contribuții către bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale, modificarea legii 56/2007, munca la negru.

Fără a fi realizat într-o manieră prea structurată, lipsindu-i metodologia completă și chestionarul aplicat imigranților, studiul vine totuși cu informații de actualitate despre situația imigranților (a unora dintre ei), despre nevoile lor, problemele (încă nerezolvate) ale acestora.

I.2. Percepțiile populației cu privire la imigranți

Analiza percepțiilor populației cu privire la imigranți furnizează indicatori esențiali cu privire la înțelegerea complexității fenomenului de către populație, receptarea comunicării instituțiilor guvernamentale și non-guvernamentale pe această temă, toleranță, riscul de discriminare și sprijinul sau respingerea pentru politici publice în acest domeniu.

Pentru obiectivele proiectului nostru, cele mai importante răspunsuri pe care le căutăm într-o astfel de analiză sunt următoarele:

- *care sunt metodele și instrumentele folosite anterior și cu rezultate. Astfel putem să calibrăm propriile instrumente având solide dovezi științifice.*
- *care sunt rezultatele obținute în cercetările precedente. Astfel vom putea să identificăm tendințe pe termen lung, ceea ce va crește valoarea datelor obținute*

În general studiile de percepții folosesc instrumente cantitative – sondaje de opinie, completate în anumite situații cu instrumente calitative – interviuri, discuții de grup. Pentru a avea comparabilitate între sondajele de opinie este necesar să folosim întrebări identice. De aceea în cazul acestui tip de studii vom acorda atenție formulării întrebărilor.

Barometrul de Opinie Publică (1994-2007)

Fundația Soros

Barometrul de Opinie Publică (BOP) al Fundației Soros este cercetarea de referință a opiniei publice din România, care a impus standarde metodologice și de calitate în cei 14 ani de existență. Este de asemenea principala sursă de date cu privire la opiniile și percepțiile românilor, îndeosebi în primul deceniu de activitate, când numărul de cercetări disponibile publicului a fost foarte scăzut. Prin modul participativ în care au fost compuse chestionare, BOP este și o oglindă fidelă a agendei publice din perioada respectivă.

Analiza publicațiilor bi-anuale ale BOP arată că în cea mai mare parte a perioadei de analiză imigrația nu a reprezentat un subiect important pe agenda publică. Referirile la migrație sunt mai ales la componenta de emigrație, reflectând situația din societate. Prima încercare de măsurare a percepțiilor populației față de o categorie de imigranți o găsim în edițiile din 2002 ale BOP, în care în lista de potențiali vecini considerați „indezirabili” găsim „arabii”, grupul etnic de imigranți cel mai numeros la acea dată. Datele Barometrului arată că în 2002 aproximativ 15% dintre români spuneau că nu și-ar dori vecini arabi; un procent similar aveau același lucru despre maghiari, dar 47% aveau o opinie negativă față de romi.

Ediția octombrie 2005 a BOP a preluat în România chestionarul cercetării internaționale World Values Survey (WVS) și automat a inclus câteva întrebări suplimentare pe tema imigrației. Regăsim întrebarea standard despre acceptarea ca vecini, de data aceasta având în listă „imigranți / persoane venite din alte țări”, o categorie respinsă de 14% din populație. Alături de acest indicator, autorii cercetării au dorit să afle dacă, în opinia românilor, în situația în care numărul de locuri de muncă este scăzut, patronii ar trebui să dea întâietate românilor în fața imigranților; 61% dintre respondenți

au fost de acord, 25% indiferenți și 14% împotriva. Un al treilea indicator măsoară gradul în care românii sunt îngrijorați de condițiile de viață mai multor grupuri sociale, inclusiv imigranții; aceștia din urmă sunt pe ultimul loc, doar 17% dintre respondenți spunând că sunt mult sau foarte mult îngrijorați. Autorii studiului concluzionează că deși vorbim de o toleranță latentă, aceasta se asociază mai degrabă cu indiferență și poate genera situații de respingere, de discriminare, atunci când la mijloc este o miză concretă, precum locurile de muncă.

În edițiile octombrie 2006 și octombrie 2007 regăsim întrebarea despre vecini dezirabili, în forma din 2005, rezultatele arătând un nivel al respingerii constant în jur de 15%. Ediția 2007, ultima din istoria BOP, aduce și singurul indicator de evaluarea unor politici publice privind imigrația. Respondenții au fost întrebați: „Ce credeți despre oamenii din alte țări care vin să muncească în România? Ce ar trebui să facă Guvernul?”. Cele mai multe dintre răspunsuri au indicat o formă sau alta de respingere: 37% spuneau „să lase oamenii să vină doar dacă sunt locuri de muncă disponibile”, 18% „să stabilească limite stricte pentru numărul de străini care au voie să muncească în România”, iar 6% chiar „să interzică celor din alte țări să vină să lucreze în România”; la celălalt pol, doar 29% dintre români arătau o atitudine mai liberală, alegând răspunsul „să lase să vină pe oricine vrea”.

Intoleranță, discriminare și autoritarism în opinia publică (2003)

Institutul pentru Politici Publice

Studiul Institutului pentru Politici Publice a fost una dintre primele cercetări cantitative din România care au inclus un modul dedicat percepțiilor despre imigranți. Aflăm astfel că, în 2003, 27% dintre români credeau că în România se află prea mulți imigranți, 25% că sunt nici mulți, nici puțini, 11% că sunt prea puțini, în timp ce 37% nu aveau o opinie formată. În schimb, 78% dintre respondenți spuneau că românii ar trebui să aibă înțâietate în fața imigranților la locurile de muncă. Totodată, la o întrebare despre ce ar trebui să facă Guvernul în cazul imigranților care vin să muncească în România (întrebare similară cu cea din BOP octombrie 2007, explicată anterior), răspunsurile arată un conservatorism ridicat: 32% spuneau „să-i lase să vină atât timp cât sunt locuri de muncă”, 33% „să limiteze numărul celor care pot să vină”, iar 12% chiar „să interzică acestor oameni să vină”; doar 10% alegeau răspunsul „să lase să vină pe oricine vrea? Să-i lase să vină pe toți cei care vor”. În fine, un al treilea indicator important, 61% dintre cei chestionați spuneau că pentru binele societății este de dorit ca imigranții să își mențină obiceiurile și tradițiile lor și doar 23% le-ar cere să renunțe la obiceiurile și tradițiile lor și să le urmeze pe cele ale românilor. Autorii studiului concluzionau că în general imigranții sunt acceptați în comunitate și se observă o toleranță culturală, dar riscul de discriminare pe piața forței de muncă este ridicat.

Sondajul European al Valorilor (European Values Survey, 2008)

Institutul pentru Cercetarea Calității Vieții, Grupul pentru Studiul Valorilor

Cercetările *European Values Survey* (EVS) sunt proiectate la nivel internațional și implementate în până la 70 de țări, în valuri succesive. Obiectivul lor este să definească profilul cultural (în sensul sociologic al termenului) al societăților și grupurilor sociale. România a participat la valorile din 1993 și 2008 prin Grupul pentru Studiul Valorilor din cadrul Institutului pentru Cercetarea Calității Vieții (ICCV). Pentru scopurile acestei cercetări, prezintă interes anul 2008, care include mai multe întrebări cu privire la percepțiile despre imigranți. Regăsim cele trei întrebări cel mai des folosite în cercetările menționate anterior: cea despre vecini indezirabili, în cazul căreia înregistrăm același

procent (15%) de respingere a imigranților; înregistrăm o relativă stagnare și în ceea ce privește procentul (66%) celor ce consideră că atunci când sunt puține locuri de muncă românii trebuie să aibă prioritate în fața străinilor; în schimb, la întrebarea despre ce ar trebui să facă guvernul în privința imigranților ce vin să muncească în România notăm continuarea tendinței de liberalizare: 37% răspund „să-i lase să vină pe toți cei care vor” și doar 38% celelalte opțiuni mai conservatoare (doar 4% opțiunea cea mai radicală, „să le interzică să vină”).

Foarte interesant la studiul EVS este însă un modul de întrebări după tipicul cercetărilor valorilor. Respondenții le-au fost prezentate mai multe perechi de afirmații și au fost rugați să aleagă, pe o scală de 10 puncte, către care dintre afirmații înclină. Nu vom intra în detalii cu privire la rezultatele cercetării, acestea făcând obiectul raportului de cercetare ce va fi realizat în cadrul proiectului. Pentru scopurile analizei literaturii vom nota în tabelul de mai jos lista perechilor de întrebări folosite de cercetare EVS.

Imigranții iau din locurile de muncă ale celor născuți la noi în țară	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Imigranții nu iau din locurile de muncă ale celor născuți la noi în țară
Imigranții degradează viața culturală a unei țări	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Imigranții nu degradează viața culturală a unei țări
Imigranții sporesc criminalitatea	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Imigranții nu sporesc criminalitatea
Imigranții reprezintă o povară pentru sistemul de protecție socială	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Imigranții nu reprezintă o povară pentru sistemul de protecție socială
În viitor proporția imigranților va deveni o amenințare pentru societate	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	În viitor proporția imigranților nu va deveni o amenințare pentru societate
Pentru binele societății este mai bine dacă imigranții își mențin obiceiurile și tradițiile	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Pentru binele societății este mai bine dacă imigranții nu își mențin obiceiurile și tradițiile

Studiul asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească (2011)

Fundația Soros

Menționăm aici capitolul *Percepții cu privire la resortisanții din țări terțe în România* din acest studiu (a cărui prezentare generală se regăsește în prima secțiune). Acest capitol prezintă rezultatele primei cercetări cantitative dedicate fenomenului imigrației din România. Fiind vorba de o cercetare dedicată, regăsim un număr mare de indicatori prin care sunt măsurate percepțiile și opiniile populației în legătură cu o multitudine de fațete ale fenomenului: opinii despre străinii care trăiesc în România; definiții și terminologie; imaginea străinilor /imigranților din perspectiva cetățenilor

români; nivelul de informare a populației românești despre problematica străinilor/imigranților din România; distanța socială, contactul și experiența personală a populației din România cu străinii; integrarea socială a cetățenilor străini și rolul instituțiilor statului în acest proces.

Un element de noutate absolută pentru România este realizarea unui eșantion de disponibilitate de resortisanți din țări terțe, ceea ce permite pentru prima dată verificarea percepțiilor și din perspectiva imigranților. Capitolul cuprinde și o serie de recomandări și concluzii pe baza datelor. Chiar dacă rămân mai degrabă la un nivel descriptiv, acestea sunt utile pentru direcționarea unor cercetări viitoare pe aceeași temă.

I.3. Drepturile imigranților

În România fenomenul imigrației este relativ recent, devenind o țară de tranzit odată cu intrarea în Uniunea Europeană. Astfel, cadrul legal care reglementează imigrația și drepturile migranților a fost transpus de la nivel european, având la bază experiența altor țări cu un număr mare de imigranți și s-au făcut puține studii și cercetări la nivel național. Scurta istorie a imigrației românești nu a favorizat apariția de publicații specializate pe drepturile migranților și pe implementarea legislației privind integrarea. Organizațiile care activează în domeniul imigrației lucrează mai degrabă direct cu beneficiarii, oferind consiliere și asistență, fără a folosi datele acumulate în alte scopuri. Una dintre singurele organizații care a cercetat fenomenul imigrației abordând perspectiva drepturilor este Fundația Soros.

Drepturile de care se bucură resortisanții din țări terțe sunt diferite în funcție de scopul pentru care se află pe teritoriul românesc. Astfel, trebuie separate diferitele grupuri de migranți precum: solicitanți de azil, refugiați, posesorii unui permis de lungă sau de scurtă ședere, resortisanții din țări terțe care vin cu viză de studii, cei detașați pentru muncă sau cei cu ședere nereglementată.

Nevoile de informare ale RTT (2009)

Iris Alexe (coord.), Raluca Popescu, Georgiana Toth, Fundația Soros România

Publicația este prezentată în ansamblu în prima secțiune. Referitor la drepturile imigranților, studiul afirmă că „străinii cu drept de ședere în România reprezintă o categorie de persoane care , deși beneficiază de un statut comparabil cu cel al cetățenilor români , întâlnesc nu de puține ori obstacole în accesarea acestor drepturi , obstacole cauzate de lipsa cunoștințelor de limba română , de imposibilitatea de a comunica sau de a înțelege mesaj ul textelor scrise , de absența suportului informațional privind drepturile și obligațiile sau serviciile la care pot avea acces . Lipsă de informare, barierele lingvistice și culturale cu care se confruntă conduc la neaccesarea drepturilor și inefic iența programelor de integrare”. Necunoscându-și și neaccesându-și drepturile, migranții nu pot participa efectiv la viața socială, culturală și economică a societății gazdă și nu își pot asuma un rol activ în dezvoltarea comunității în care trăiesc.

Sursa principală de informare asupra drepturilor și obligațiilor pe care le au o reprezintă rețelele sociale de rudenie și prietenie și în subsidiar asociațiile etnice, ambasadere și centrele universitare. Pe ultimul loc se situează instituțiile publice ale statului gazdă, în principal din cauza faptului că funcționarii publici nu știu ce drepturi au resortisanții țărilor terțe. Din perspectiva informării asupra

drepturilor, obținerea dreptului de ședere reprezintă o experiență confuză și o provocare neașteptată datorată incoerenței și multitudinii procedurilor.

[Vorbește cu noi! Studiu privind condițiile de muncă ale muncitorilor străini în România \(2010\)](#)

Fundația Soros

Realizat în anul 2010, studiul ne prezintă trei instituții responsabile, în cazul relațiilor contractuale de muncă: Oficiul Român pentru Imigrări, Inspectoratul Muncii, prin Inspectoratele Teritoriale de Muncă și angajatorul, afirmând că, în realitate, “muncitorii străini se află în imposibilitatea exercitării reale și utile a drepturilor recunoscute de lege”. Acest lucru se datorează lipsei de servicii de consiliere și a traducătorilor în cadrul instituțiilor publice și lipsei competenței instituțiilor de a le soluționa plângerile atunci când drepturile le sunt încălcate.

Bariera lingvistică pare a fi cel mai mare obstacol în calea accesării drepturilor, având în vedere că nici contractele de muncă nu sunt realizate și în limba de origine, iar accesul la cursurile de română puse la dispoziție de autoritățile statului roman se face o singură dată. “Lipsa oportunităților de informare privind drepturile și obligațiile în România și cele vizând învățarea limbii române împinge aceste persoane la excluziune socială și accentuează efectele negative ale navetismului. Faptul că angajatorii, chiar și indirect încurajează actualele practici privind cazarea, acomodarea culturală și relaționarea cu membrii comunității în care trăiesc și lucrează, precum și lipsa unei veritabile reacții a autorităților duc la negarea unor principii de bază privind asigurarea respectării drepturilor acestor persoane și tratarea lor cu demnitatea cuvenită”.

[Bun venit în România \(2010\)](#)

Fundația Soros

Ghidul, realizat în 2010 de Fundația Soros în parteneriat cu organizația ADO SAH ROM și reactualizat în 2012, își propune să răspundă nevoii de informare a resortisanților din țări terțe cu privire la drepturile și la obligațiile pe care le au. Ghidul enumeră drepturile fundamentale de care beneficiază orice persoană aflată pe teritoriul românesc, dar și drepturile și obligațiile specifice ale resortisanților din țări terțe și modalitățile de exercitare a drepturilor. Pentru beneficiarii unei forme de protecție în România au fost realizate broșuri scurte informative de către Înalțul Comisariat ONU pentru refugiați, reprezentanța din România.

[Studiul asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească \(2011\)](#)

Fundația Soros

Studiul este prezentat în ansamblu în prima secțiune. Cercetarea arată că migranții sunt puțin informați asupra drepturilor pe care le au și că românii nu cunosc situația reală a acestora ci îi resimt adesea ca o amenințare la drepturile lor, în speță dreptul la muncă. Astfel, deși cadrul legal este bun, “mecanismele legislative sau economice nu produc în mod automat progresul social sau politic și nici nu asigură implicit integrarea migranților , accesul pe piața muncii , la educație, asigurări și asistență socială sau o distribuire justă a beneficiilor determinate de competitivitate sau creștere economică , ci

sunt necesare măsuri concrete și solide privind gestionarea fenomenului imigrației și a riscurilor generate”. Totuși există condiții excesive în accesarea anumitor drepturi, precum dreptul la cetățenie, dreptul de participare la viața politică sau alte drepturi strâns legate de statutul de cetățean. De asemenea, protejarea drepturilor fundamentale ale migranților traficați pentru muncă sau a celor cu ședere nereglementată este deficitară , iar “promovarea reală a drepturilor fundamentale, nediscriminării și egalității de șanse pentru toți devin elemente extrem de importante pentru asigurarea unei bune integrări a cetățenilor țărilor terțe” . Deși această cercetare a apărut în anul 2011, ne arată că problema lipsei de informare a migranților asupra drepturilor pe care le au a rămas nesoluționată.

I.4. Integrarea imigranților

Integrarea completă a imigranților este un deziderat care derivă direct din valorile fundamentale pe care este clădită societatea românească: drepturile fundamentale ale omului, valorile europene, principiile constituționale. Adesea se discută despre statutul juridic și drepturi și responsabilități ce derivă din acesta. Însă România este clădită organic pe drepturile universale ale omului și pe principiul solidarității sociale. Fiecare individ, născut în România sau imigrant, contribuie la ansamblul social și trebuie să fie tratat egal cu ceilalți. Din această perspectivă este abordată integrarea în discursul european și național contemporan. Pentru o mai bună înțelegere a fenomenului, vom urmări publicațiile pe cinci paliere ale integrării: integrare culturală, acces la servicii sociale, acces la educație și piața forței de muncă, acces la servicii de sănătate și locuire.

I.4.1. INTEGRARE CULTURALĂ

Comisarul european pentru afaceri interne, Cecilia Malmström, declara în iulie 2011 că „reușita integrării [în Uniunea Europeană] presupune ca migranților să li se ofere posibilitatea de a participa pe deplin la viața noilor lor comunități. Învățarea limbii din țara gazdă, accesul la locuri de muncă și la educație, precum și posibilitatea de a se întreține reprezintă elementele esențiale ale unei integrări de succes.”

Integrarea culturală este un proces complex și problematic. Comisia Europeană afirmă că politicile sale sociale pentru integrarea imigranților vizează: respectarea valorilor fundamentale ale societății democratice; drepturile imigranților de a își păstra propria identitate; acordarea drepturilor și obligațiilor corespunzătoare, comparabile cu cele ale cetățenilor UE; și participarea activă a imigranților în toate aspectele vieții comunității europene în aceleași condiții ca toți ceilalți cetățeni ai UE. Totuși, linia de demarcație dintre integrare culturală și aculturație este una foarte neclară. Din acest motiv în România direcția este cea de multi-culturalism, ceea ce ar permite integrarea culturală a indivizilor prin păstrarea propriei identități culturale și etnice. Integrarea culturală are ca sub-indicatori: învățarea limbii țării gazdă; înțelegerea normelor societății și a diferențe culturale.

Nevoile de informare ale imigranților în România (2008)

Raluca Popescu, Georgiana Toth, Fundația Soros

Publicația, realizată pe baza analizei datelor colectate cu instrumente sociologice calitative (focus-grup și interviuri) a surprins unele dintre problemele cu care se confruntă imigranții în încercarea lor de a se integra. În ciuda faptului că sunt finanțate programe de învățare a limbii române, nici unul dintre cei intervievați, cu excepția unor stundeți străini care avuseseră parte de anul pregătitor în România, nu știa de existența unor programe de învățare a limbii susținute și organizate de instituțiile statului român. Principalele obstacole care limitează accesul la aceste cursuri, menționate de imigranți, dar și de reprezentantul Oficiului Român pentru Imigrare, au fost neadaptarea orarului cursurilor la programul de lucru al imigranților și neadaptarea la nevoile și specificul cultural al comunităților (ex. comunității musulmane unde accesul femeilor la aceste cursuri, în prezența bărbaților, este restricționat).

Imigrant în România, perspective și riscuri (2008)

Ovidiu Voicu, Georgiana Toth, Simina Guga, Fundația Soros

Studiul, inițiat și realizat sub coordonarea Fundației Soros România, aduce în discuție un fenomen social care luase amploare în preajma anului 2008 (an de *boom* economic pentru România) – imigrația. Cercetarea a fost realizată cu ajutorul instrumentelor sociale calitative (interviu semistructurat care a avut la bază un ghid de interviu, studii de caz). Cercetarea atrage atenția asupra unor aspecte relevante ale imigrației din perspectiva imigranților, dar și a celor care pot influența acest fenomen: patronatele, sindicatele și reprezentanții autorității publice.

În cadrul acestui volum se regăsesc prezentate: problemele cu care se confruntă imigranții (legalizarea statutului lor – pp. 38-40); interacțiunea acestora cu angajatorii; interacțiunea cu instituțiile statului; atitudinea românilor față de imigranți, așa cum este resimțită de către cei din urmă. De asemenea, sunt surprinse, prin cercetare, care sunt opiniile patronatelor și sindicatelor despre o serie de probleme de pe piața muncii din România acelor ani: deficitul de forță de muncă (pp. 14-19); deficit în aducerea muncitorilor străini (pp. 20-23); și care sunt posibilele soluții (pp. 24-27). Pentru o mai bună ilustrare a celor prezentate este realizat un studiu de caz dedicat prezenței muncitorilor asiatici în industria textilă din România.

Un capitol întreg este dedicat analizei situației basarabenilor. Un aspect important în cazul lor este cel referitor la eforturile depuse pentru redobândirea cetățeniei române și problemele cu care se confruntă în acest demers: întâzieri din partea autorităților române în a răspunde la cererile depuse; răspunsuri contradictorii sau divergente ale autorităților; disputele dintre autoritățile române și cele moldovene în această situație; timpul de așteptare și eforturile (financiare, de timp) depuse; dreptul de muncă și traficul la frontieră. Cercetarea abordează în cadrul acestui capitol, sumar, un aspect important legat de situația basarabenilor: lipsa diferențelor culturale dintre basarabeni și români.

Bun venit în România! Ghid de informare pentru cetățeni din state terțe (2009)

ARCA-Forumul Român pentru Refugiați și Migranți (ARCA-FRRM), Asociația pentru Dezvoltarea Organizației - SAH ROM (ADO SAH ROM) și Fundația Soros

Publicația a fost realizată pentru a funcționa ca un ghid pentru cetățeni din afara Europei pentru a se putea adapta și integra în societatea românească. "Sunt prezentate informații generale despre România, valorile fundamentale ale societății românești, informații referitoare la structura, instituțiile și legile fundamentale de funcționare ale statului român, cadrul de reglementare legislativ și instituțional în domeniul imigrației în România, programe naționale de integrare ale imigranților, prezentarea drepturilor și obligațiilor fundamentale statuate în legislația internațională și cea europeană" (2009: 9). Sunt capitole care cuprind și informații specifice cu referire la: dreptul de ședere în România, munca și accesul pe piața muncii, educație și cultură, serviciile sociale și medicale, transport, accesul la locuință, familie, finanțe și fiscalitate, participare la viața comunității, având anexate liste cu informații și contacte utile.

În capitolul *Educație și cultură* este un amalgam de informații despre posibilitatea de a studia în România, despre modalitățile care pot fi utilizate pentru recunoașterea diplomelor care au fost combinate cu câteva date, selectate după o logică care scapă, despre cultura românească.

Vorbește cu noi (2010)

ARCA - Forumul Român pentru Refugiați și Migranți și Grupul de Inițiativă pentru Dialog din București

Raportul tratează problema integrării sociale și implicit a celei culturale a imigranților în România, care era încă sub mirajul *boom*-ului economic. Integrarea socială și implicit cea culturală sunt prezentate din perspectiva documentelor oficiale (OG 41/2006, publicat în Monitorul Oficial): cursuri de limba română, organizate de Ministerul Educației în colaborare cu ORI (Oficiul Român pentru Imigrări); și sesiuni de acomodare culturală. Raportul semnalează și discrepanțele care există între ceea ce raportau autoritățile responsabile cu implementarea programelor de integrare și ceea ce se descoperea la fața locului, atât în ceea ce privește cursurile de limba română, cât și cursurile de acomodare culturală. Raportul mai semnalează și lipsa interpreților și a mediatorilor culturali.

Gestionarea benefică a imigrației în România (2010)

Iris Alexe (coord.), Louis Ulrich, Ștefan Stănciugelu, Viorel Mihăilă, Marian Bojincă, Fundația Soros

În cadrul raportului este abordată, cred că pentru prima dată într-un acest gen de publicație, problema accesului imigranților la educație în limba maternă. Raportul semnalează faptul că unele comunități de imigranți încep să aibă dimensiuni semnificative, dar din cauză că nu sunt recunoscute ca minorități naționale nu beneficiază de drepturile de care beneficiază acestea: educație în limba maternă. Copiii acestor imigranți nu au altă șansă decât să se integreze în sistemul educațional majoritar și din păcate nu există date și informații colectate despre posibilele probleme cu care se confruntă acești copii.

Studiul asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească (2011)

Fundația Soros

Studiul abordează pe scurt problema integrării culturale, tot din perspectiva autorităților române: cursuri de limbă, cursuri de orientare culturală, semnalând problemele care apar la implementarea acestor inițiative finanțate de la bugetul de stat.

I.4.2. ACCES LA SERVICII SOCIALE

Tema accesului la serviciile sociale este abordată în mai multe rapoarte publicate în România dintr-o perspectivă descriptivă mai degrabă decât analitică. Aceste servicii sunt definite foarte rar, sensul care se subînțelege din context fiind cel de drepturi sociale care derivă din statutul de angajat al unui imigrant. Acest lucru este motivat de faptul că majoritatea publicațiilor referitoare la imigrația în România au abordat fenomenul din perspectivă economică și urmăresc în special consecințele asupra pieții muncii.

Situația refugiaților în ceea ce privește aceste servicii este documentată ceva mai bine (UNHCR, JRS) datorită organizațiilor care se ocupă în primul rând de situația acestei categorii.

Ne vom referi în acest capitol la serviciile sociale definite ca măsuri și acțiuni ce vin în întâmpinarea unor nevoi sociale individuale sau de grup și care urmăresc în ultimă instanță incluziunea socială a individului sau grupului respectiv.

Imigrant în România, perspective și riscuri (2008)

Ovidiu Voicu, Georgiana Toth, Simina Guga, Fundația Soros

Publicația (analizată anterior din perspectiva drepturilor) semnalizează lipsa informațiilor în ceea ce privește drepturile pe care imigranții le au pe teritoriul României . Din cauza acestui acces limitat la serviciile sociale oferite de către instituțiile publice , imigranții riscă să devină victime ale unor funcționari/angajatori care pot profita de statutul de imigrant al unei persoane , în special în cazul celor care nu au o experiență de ședere mai îndelungată în România . De asemenea, se atrage atenția asupra faptului că la nivelul instituțiilor statului român nu există o preocupare pentru integrarea eficientă a imigranților. În ceea ce privește accesul la serviciile sociale, discuția se concentrează mai degrabă pe nevoia imigranților de a cunoaște că au dreptul la aceste servicii, decât pe descrierea serviciilor propriu-zisă.

Nevoile de informare ale RTT (2009)

Iris Alexe (coord.), Raluca Popescu, Georgiana Toth, Fundația Soros

În acest studiu complex (prezentat tematic și în secțiunile anterioare), tema serviciilor sociale este abordată ceva mai profund decât în restul studiilor. Referiri la accesul la serviciile sociale se găsesc

pe tot parcursul raportului (pp. 7-9; pg 15; pp. 24-26; pp. 39-42) și constau în descrieri și exemplificări. Principalele servicii descrise sunt cele ce țin de statutul de anagajat al imigrantului și care apar ca urmare a integrării acestuia pe piața muncii. Organizația Internațională pentru Migrație (IOM) oferă consiliere în ceea ce privește accesul la serviciile sociale, în cadrul programului *Revenire Voluntară Asistată și Reintegrare (RVAR)* pentru beneficiarii care sunt returnați în țările de origine, de cele mai multe ori. Cifra de migranți și refugiați asistați anual este în jur de 3000 persoane.

Studiul asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească (2011)

Fundația Soros

Din raportul de documentare al „Studiului asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească” (2011) reținem că imigranții cu drept de ședere în România au acces la servicii și prestații sociale, cu îndeplinirea condițiilor legale. Nu beneficiază de sistemul de protecție socială străinii cu statut de tolerat și cei fără drept de ședere în România.

Studiul privind oportunitățile de integrare ale migranților în România (2012)

Institutul Intercultural Timișoara, LADO Cluj, ADIS, Centrul de Resurse Civice

Din raportul aflat încă în versiune de lucru, de pe site-ul www.migrant.ro (descriș în capitolul introductiv), de interes pentru domeniul accesului la servicii sociale este partea a treia a studiului – informațiile obținute pe parcursul seminariilor locale trimestriale, organizate de Institutul Intercultural Timișoara, pe două secțiuni: accesul la informații și accesul la servicii, ambele semnalate de către participanți ca fiind deficitare.

Soluțiile identificate în cadrul aceluiași seminar au fost: pentru accesul la informații - crearea unor centre de informare pentru migranți, proces deja inițiat în 15 orașe și formarea mediatorilor culturali (care sunt deja activi în Timișoara, Cluj Napoca, Constanța, București și Iași); pentru accesul la servicii – asigurarea unor standarde minime de asistență pentru toate categoriile de migranți în domeniul serviciilor sociale, medicale și legale.

I.4.3. ACCES LA EDUCAȚIE ȘI LA PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

Accesul la educație și la piața muncii sunt condiții esențiale pentru o integrare reușită în societatea gazdă. Cu toate acestea, accesul egal la piața muncii și la educație este doar un deziderat.

Din studiile Fundației Soros menționate mai sus, problemele majore identificate în ceea ce privește accesul la educație este recunoașterea diplomelor și a specializărilor și valorificarea educației la locul de muncă. De asemenea, imigranții nu sunt consiliați corespunzător privind dreptul de a beneficia de un loc în cămin, de posibilitatea de a lucra în regim de part-time sau de alte drepturi și servicii prevăzute prin lege.

Piața forței de muncă în România și imigrația (2007)

Monica Șerban, Alexandru Toth, Fundația Soros

Studiul „Piața forței de muncă în România și imigrația” a fost realizat în cadrul programului *Migrație și Dezvoltare*, inițiat de Fundația Soros. Acesta abordează unul dintre efectele migrației externe a românilor – deficitul de forță de muncă din sectoarele economice cele mai afectate: construcții, industrie textilă și servicii hoteliere. Sondajul a fost făcut pe un eșantion reprezentativ de 600 de firme din domeniile amintite. Analiza și-a propus să surprindă situația reală cu care se confruntă angajatorii din sectoarele investigate și să deschidă un spațiu de discuții privind soluțiile posibile, tot din perspectiva angajatorilor, cu accent pe cea a imigrației.

Consecințele scăderii populației în România - prin emigrație și scăderea fertilității - duc la lipsa forței de muncă și îmbătrânirea populației, deci la creșterea ratei de dependență pentru persoanele active. Dacă emigrația românilor pentru munca în străinătate este una dintre sursele problemei, imigrația legală ar putea fi una dintre soluții. Suplinirea deficitului de forță de muncă cu lucrători imigranți este influențată direct de politicile în domeniul imigrației, deci de costurile finale pe care le presupune pentru o firmă angajarea acestora.

Majoritatea companiilor au preferat soluții precum creșterea productivității, tehnologizare, angajarea de studenți și pensionari, deplasarea activității. Importul de forță de muncă din străinătate este o practică recentă (a început în jurul anului 2000) și puțin răspândită (numai 3% dintre firme au apelat la lucrători imigranți). Soluția angajării de lucrători imigranți pentru reducerea deficitului de personal este pe ultimul loc (1%) în preferințele angajatorilor. În privința intențiilor de a angaja în viitor lucrători imigranți, doar 7% dintre firme și-au exprimat această opțiune, iar 9% nu exclud această opțiune. Motivele ar fi restricțiile impuse de politica națională în domeniul imigrației, care implică o procedură complicată pentru angajarea imigranților, faptul că România nu are experiență ca stat de destinație pentru imigranți, iar practicile legate de integrarea acestora sunt străine mării majorității a populației.

În privința țărilor de origine preferate de angajatorii care doresc să lucreze cu imigranți, situația diferă în funcție de nivelul de calificare cerut: sunt căutați specialiști (personal înalt calificat) din Germania, Spania, Italia, Japonia, apoi țările din vecinătate – Bulgaria, Macedonia, Serbia, Ucraina, Republica Moldova și țări din Asia – China, India, Pakistan.

Demersul este interesant pentru că stabilește repere pentru o abordare comparativă cu state aflate în situații similare (Grecia, Irlanda, Italia, Portugalia, Spania - devenite din exportatoare de forță de muncă țări de destinație) și o posibilă evoluție a situației în România.

Nevoile de informare ale RTT (2009)

Iris Alexe (coord.), Raluca Popescu, Georgiana Toth, Fundația Soros România

Pe lângă faptul că procedura de angajare a resortisanților din țări terțe este foarte anevoioasă, migrații nu sunt informați asupra drepturilor pe care le au, asupra salariului minim pe economie și a răspunderii angajatorului în cazul accidentelor de muncă, sau asupra drepturilor sindicale. “Majoritatea participanților consideră că în România este destul de dificil pentru un străin să se

angajeze. Datorită legislației, dar și datorită structurii pieței muncii mai rigide , găsirea unei slujbe cu acte în regulă după venirea în România este problematică. Locul de muncă trebuie contractat din țara de origine. Alternativa este munca la negru”. (*“Nevoile de informare ale imigranților în România”*).

Bun venit în România (2010)

Fundația Soros

Ghidul prezintă pașii necesari care trebuie urmați pentru înscrierea în sistemul de învățământ românesc, pentru recunoașterea diplomelor, valorificarea drepturilor legate de calitatea de elev sau student și accesarea cursurilor de limba română, abordând chiar și participarea la cursurile de formare profesională.

În ceea ce privește accesul pe piața muncii, resortisanții din țări terțe sunt de obicei victimele condițiilor grele de muncă, fiind expuși traficului pentru muncă forțată. Imigrantul care muncește în România are de regulă studii medii, este de origine asiatică și prestează muncă necalificată. Dacă privim din perspectiva drepturilor legate de accesul pe piața muncii, studiile au evidențiat diferențe mari între autohtoni și imigranți.

Vorbește cu noi! Studiu privind condițiile de muncă ale muncitorilor străini în România (2010)

Fundația Soros

“În România, muncitorii extracomunitari au, în principal, ca și cei români, următoarele drepturi: dreptul la salarizare pentru munca depusă; dreptul la repaus zilnic și săptămânal; dreptul la concediu de odihnă anual; dreptul la egalitate de șanse și de tratament; dreptul la demnitate în muncă; dreptul la securitate și sănătate în muncă; dreptul la acces la formarea profesională; dreptul la informare și consultare; dreptul de a lua parte la determinarea și ameliorarea condițiilor de muncă și a mediului de muncă; dreptul la protecție în caz de concediere; dreptul la negociere colectivă și individuală; dreptul de a participa la acțiuni colective; dreptul de a constitui sau de a adera la un sindicat”. (*“Vorbește cu noi! Studiu privind condițiile de muncă ale muncitorilor străini în România”*) Problema este că de aceste drepturi nu beneficiază toți resortisanții din țări terțe angajați pe teritoriu românesc, ci doar cei care beneficiază de un permis de lungă ședere.

Migrant Integration Policy Index, Romania

British Council, Fundația Soros

În ceea ce privește accesul la educație, deși copiii migranți se pot înscrie la grădiniță sau la școală, aceștia nu au drepturi exprese în ceea ce privește sprijinul suplimentar pe care trebuie să îl primească pentru a se integra în sistemul de învățământ românesc, acest lucru fiind lăsat la latitudinea profesorilor.

Gestionarea benefică a imigrației în România (2010)

Iris Alexe (coord.), Louis Ulrich, Ștefan Stănciugelu, Viorel Mihăiță, Marian Bojinică, Fundația Soros

Problemele legate de accesul pe piața muncii sunt semnalate și în studiul *Gestionarea benefică a imigrației în România*: “cadrul juridic românesc nu este suficient de limpede și acoperitor în ceea ce privește lucrătorii detașați din țări precum China, Rusia, Statele Unite ale Americii etc.” Integrarea imigranților în România este caracterizată de o serie de probleme, marea majoritate dintre ele fiind legate de accesul pe piața muncii. O categorie tratată separat, într-unul din subcapitole (pp. 60-63) este cea a imigranților *tolerați*: “Legislația românească, sau, mai bine spus, lipsa ei, crează un fel de fantome ale azilanților ale căror solicitări de azil au fost respinse. În cadrele legislației românești, în anumite condiții, această categorie de imigranți, alături de cei care nu doresc să solicite azil, încetează să existe în mod oficial - care “nu au drepturi-la muncă, locuire, dreptul la asistență medicală, ci au doar permisiunea de ședere pe teritoriul României”. Considerați în studiu și “non-persoane”, imigranților tolerați nu li se acordă dreptul la muncă, locuire, servicii medicale. Aceștia doar au permisiunea de ședere pe teritoriul României.

Este adusă în discuție și situația refugiaților și faptul că legislația românească “încurajează” munca la negru: “Legislație uneori lacunară, incoerentă, neadaptată anumitor specificități locale sau lipsa mijloacelor pentru aplicarea legii – conduc la situații nedorite precum munca „la negru”, restricționarea accesului la serviciile de sănătate publică, educație, locuire, asistență juridică și altele.”

Experții care au participat la acest studiu au abordat și situația educației imigranților. Principalele probleme menționate în studiu: lipsa politicilor de integrare a copiilor din familii de imigranți în sistemul de învățământ și educația în limba maternă. Din cauza statisticilor deficitare, după cum este menționat în studiu, nu se poate cunoaște numărul de copii imigranți și, prin urmare, nu se pot realiza politici educaționale dedicate integrării acestora în sistemul de învățământ.

Studiul privind oportunitățile de integrare ale migranților în România (2012)

Institutul Intercultural Timișoara, LADO Cluj, ADIS, Centrul de Resurse Civice

Studiul (prezentat în prima secțiune) aduce în discuție problemele cu care se confruntă RTT pe teritoriul țării noastre, atunci când este vorba de accesul la educație și accesul pe piața muncii. Sunt propuse o serie de soluții, majoritatea fiind formulate în baza consultărilor realizate în cadrul seminariilor organizate de Institutul Intercultural Timișoara sau de către respondenții la chestionar: informarea angajatorilor cu privire la dreptul de muncă al studenților străini în baza unui contract de 4h/zi; baze de date cu locuri de muncă pentru studenți; organizarea de cursuri de limba română gratuite sau în baza unei taxe mici; înființarea unor centre de informare pentru străini, traducerea documentelor într-o limbă cunoscută de angajat, adoptarea de diferite măsuri care să combată munca la negru: oferirea de autorizații; protejarea lor față de abuzurile angajatorilor; posibilitatea de a beneficia de șomaj, de pensie, în acord cu perioada de cotizare (pp. 47-48).

I.4.4. ACCES LA SERVICII DE SĂNĂTATE

Alături de accesul la o locuință, accesul la serviciile de sănătate este o condiție esențială pentru reușita integrării și reprezintă una dintre componentele accesului la drepturile sociale.

Deși datele privind situația în practică a accesului imigranților la serviciile de sănătate sunt foarte sărace – cu excepția persoanelor care au obținut o formă de protecție în România - din punct de vedere al dreptului de a beneficia de servicii medicale, imigranții cu sedere legală pot primi servicii de sănătate dacă se asigură în sistemul asigurărilor sociale de sănătate.

Totuși, studiile care ating - printre alte aspecte legate de integrare - și serviciile medicale, semnalează dificultăți întâmpinate de imigranți în exercitarea dreptului de a beneficia de servicii de sănătate, legate de necunoașterea de către cadrele medicale a prevederilor legislației în vigoare în privința străinilor; nerecunoașterea documentelor (permise de ședere) și datorate necunoașterii limbii române de către imigranți.

Gestionarea benefică a imigrației în România (2010)

Iris Alexe (coord.), Louis Ulrich, Ștefan Stănciugelu, Viorel Mihăiță, Marian Bojincă, Fundația Soros

Studiul, descris în capitolul introductiv, atinge aspecte legate de integrarea imigranților prin explorarea opiniei actorilor instituționali implicați în gestionarea migrației.

Una dintre problemele identificate de aceștia a fost relația imigranților cu instituțiile publice și private, cu menționarea nerecunoașterii, de către unitățile medicale și bănci, a documentelor de identitate eliberate de autoritățile române străinilor din state terțe. Soluția sugerată de aceiași respondenți a fost pregătirea personalului din instituții pe aspecte legate de imigranți: drepturi, acte de identitate, proceduri etc.

Studiul asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească

Fundația Soros România

În raportul introductiv de documentare din acest studiu sunt menționate asistența medicală și accesul la servicii medicale din perspectiva analizei legislației și procedurilor în domeniu. Astfel, străinii cu drept de ședere în România, neasigurați în sistemul asigurărilor sociale de sănătate, beneficiază numai de asistență medicală de urgență. În condițiile în care devin asigurați, fie cu plata contribuției, prin angajare sau prin efectul legii, ei trebuie să urmeze traseul - dificil de înțeles, de la casa de asigurări de sănătate la medicul de familie, medicul specialist și, eventual, farmacie.

Studiul privind oportunitățile de integrare ale migrantilor în România (2012)

Institutul Intercultural Timișoara, LADO Cluj, ADIS, Centrul de Resurse Civice

Din raportul aflat încă în versiune de lucru, pe site-ul www.migrant.ro (descrie în capitolul introductiv), de interes pentru acest subcapitol sunt atât concluziile rezultate în urma interpretării chestionarului privind oportunitățile de integrare în România, aplicat în perioada aprilie – iunie 2012

pe un eșantion al populației de imigranți, cât și informațiile privind accesul la servicii de sănătate obținute pe parcursul seminariilor locale trimestriale, sintetizate la sfârșitul raportului (p. 47).

Rezultatele aplicării chestionarului: aproape jumătate dintre participanții la studiu consideră că au acces gratuit la serviciile de sănătate. Majoritatea imigranților chestionați au obținut informațiile privind serviciile de sănătate din surse informale – prieteni români sau conaționali, doar o mică parte a respondenților declarând că au obținut informații de pe Internet, Oficiul Român pentru Imigrări, mass-media sau ONGuri. Problemele identificate de imigranți în cadrul studiului au fost: costul ridicat al serviciilor de sănătate în anumite domenii (ex. stomatologie); obiceiul de a oferi bani personalului medical; lipsa informațiilor despre modul cum funcționează sistemul de sănătate; lipsa de organizare; igiena precară din unele unități sanitare, lipsa medicamentelor și atitudinea personalului medical; necunoașterea unei limbi străine de către majoritatea angajaților din sistemul sanitar și ignorarea de către aceștia a unor aspecte culturale sensibile.

Aspectul principal identificat de participanții la seminariile locale în domeniul sănătății a fost procesul birocratic și consumator de timp pe care-l presupune plata asigurarilor sociale de sănătate. Grupul a sugerat plata asigurărilor într-un cont special și inițierea unui dialog între reprezentanții CAS și comunitatea de imigranți, pentru soluționarea dificultăților întâmpinate de către cei din urmă.

I.4.5. LOCUIRE

Accesul la locuințe pentru imigranți este un aspect care a fost tratat tangențial, în puținele studii în care apare fiind legat de angajare și educație. Din punct de vedere legal, solicitanții de azil și persoanele care au dobândit o formă de protecție în România se bucură de un avantaj în comparație cu alte categorii de străini din țări terțe, dreptul de a beneficia de cazare fiind reglementat cel puțin pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile.

Pentru alte categorii de imigranți, asigurarea locuinței depinde de pachetul oferit de angajator sau disponibilitatea locurilor din căminele universităților, dar de cele mai multe ori cade în sarcina imigrantului care trebuie să-și găsească o locuință corespunzătoare nevoilor și resurselor financiare disponibile pe piața liberă, în general cu sprijinul cunoștințelor sau familiei.

Nevoile de informare ale imigranților în România (2008)

Raluca Popescu, Georgiana Toth, Fundația Soros

Publicația, realizată pe baza analizei datelor colectate cu instrumente sociologice calitative (focus-grup și interviuri) a surprins unele dintre problemele cu care se confruntă imigranții în România în încercarea lor de a se integra: locuirea. Cercetarea prezintă faptul că în măsura în care există resurse materiale suficiente, imigranții pot avea acces la locuințe. Aceștia (interviuri au fost realizate cu imigranți) nu au semnalat probleme în ceea ce privește închirierea. În cazul imigranților care au permis de ședere permanentă, din păcate, nu se cunoaște faptul că legea le permite accesul la o locuință socială.

Bun venit în România! Ghid de informare pentru cetățeni din state terțe (2009)

ARCA-Forumul Român pentru Refugiați și Migranți (ARCA-FRRM) împreună cu Asociația pentru Dezvoltarea Organizației - SAH ROM (ADO SAH ROM) și Fundația Soros România

Publicația a fost realizată pentru a funcționa ca un ghid pentru cetățeni din afara Europei pentru a se putea adapta și integra în societatea românească. "Sunt prezentate informații generale despre România, valorile fundamentale ale societății românești, informații referitoare la structura, instituțiile și legile fundamentale de funcționare ale statului român, cadrul de reglementare legislativ și instituțional în domeniul imigrației în România, programe naționale de integrare ale imigranților, prezentarea drepturilor și obligațiilor fundamentale statuate în legislația internațională și cea europeană" (2009: 9). Sunt capitole care cuprind și informații specifice cu referire la: dreptul de ședere în România, munca și accesul pe piața muncii, educație și cultură, serviciile sociale și medicale, transport, accesul la locuință, familie, finanțe și fiscalitate, participare la viața comunității, având anexate liste cu informații și contacte utile.

În cadrul capitolului Alte drepturi și obligații este tratat în ghid dreptul la locuință, minimizând în acest fel importanța acestei dimensiuni în procesul de integrare a imigranților. Sunt oferite câteva informații despre posibilitatea de a închiria o locuință, de a cumpăra una și de a avea acces la locuințe sociale.

Gestionarea benefică a imigrației în România (2010)

Iris Alexe (coord.), Louis Ulrich, Ștefan Stănciugelu, Viorel Mihăiță, Marian Bojincă, Fundația Soros

Studiul abordează foarte rapid această temă, în urma interviurilor realizate cu specialiști din instituții implicate în gestionarea migrației în România. Aceștia recunosc că legea permite refugiaților posibilitatea de a avea acces la locuințe sociale, dar numărul extrem de scăzut al acestora face aproape imposibilă aplicarea acestui act normativ.

Studiul asupra fenomenului imigrației în România. Integrarea străinilor în societatea românească (2011)

Fundația Soros

Din raportul de documentare al acestei cercetări reiese că, din perspectivă legislativă, accesul la locuințe este diferențiat în funcție de categoria de străini. Astfel, cei veniți în scop de studii pot fi cazați în căminele liceelor sau universităților; cei veniți în scop de muncă pot beneficia din partea angajatorilor de un pachet care poate include și cazare, iar imigranții care aparțin unor categorii vulnerabile și au reședința în România au acces la locuințe sociale în aceleași condiții ca cetățenii români. În practică, situația este foarte diferită, cea mai la îndemână și răspândită modalitate de a accede la o locuință pentru un imigrant care dispune de mijloace financiare fiind închirierea unei locuințe pe piața liberă.

Studiul privind oportunitățile de integrare ale migrantilor în România (2012)

Institutul Intercultural Timișoara, LADO Cluj, ADIS, Centrul de Resurse Civice

Din raportul aflat încă în versiune de lucru, de pe site-ul www.migrant.ro (descriș în capitolul introductiv), de interes pentru subcapitolul *Locuire* sunt răspunsurile imigranților la întrebările chestionarului on-line (aprilie – iunie 2012) privind gradul de satisfacție vizavi de actuala locuință și cât de greu le-a fost să-și găsească o locuință în România, ambele cu 5 variante de răspuns (p. 30). La întrebarea „Sunteți satisfăcuți de condițiile de locuit pe care le aveți în România?” majoritatea imigranților se consideră satisfăcuți cu actuala locuință și consideră ca nu a fost nici greu, nici ușor să o găsească (varianta „neutru” de răspuns la întrebarea „Cât de dificil a fost pentru dvs. să vă găsiți o locuință?”).

În legătură cu sprijinul de care au beneficiat ca să-și găsească o locuință, respondenții au menționat în primul rând familia (soțul, soția, părinții) și apoi prietenii.

Datorită faptului că a fost aplicat on-line în limbile engleză, română și franceză, iar în raport nu este prezentat întregul instrument și nici metodologia completă, avem rezerve în privința aplicabilității rezultatelor interpretării chestionarului tuturor categoriilor de imigranți.

II. STUDII ȘI PUBLICAȚII CU PRIVIRE LA IMIGRAȚIE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

II.1. Studii integrate / documentarea Integrării imigranților în uniunea europeană

Interesul pentru documentarea imigrației nu se poate spune că este foarte recent în ceea ce privește Uniunea Europeană.

Cele trei ediții ale "Manualului privind integrarea pentru factorii de decizie politică și practicieni" ("Handbook of Integration for policy-makers and practitioners") sunt rezultatul inițiativei care a prins viață în 2003 ca urmare a derulării Consiliului European la Tesalonic, Grecia. În cadrul acestei publicații se specifică foarte clar că statele membre ale UE au de a face cu provocări similare în ceea ce privește integrarea imigranților în societate, dar și că UE are nevoie de imigrație în contextul îmbătrânirii și declinului demografic. Se recunoaște oficial că integrarea imigranților este vitală pentru coeziunea socială și dezvoltarea economică.

Ca rezultat, Comisia Europeană în cooperare cu Punctul Național de Contact pentru Integrare și experți care se întâlnesc regulat a decis să realizeze un manual de bune practici. Șefii de stat și de guvern au accentuat importanța dezvoltării cooperării, schimbului de experiențe și informații despre integrare la nivelul UE, cu intenția de a învăța unii de la alții. Cele trei ediții ale manualului sunt rezultatul întâlnirilor regulate dintre Punctul Național de Contact pentru Integrare și experți.

Developing and using european integration indicators (2009)

Niessen J., Kate M., Huddleston T.

Lucrarea își propune să ofere cadrul pentru dezvoltarea și folosirea indicatorilor comuni de integrare. Așa cum recomandă *Principiile de Bază Comune de Integrare*, este necesară dezvoltarea unor obiective comune, indicatori și mecanisme de evaluare.

În acest scop, autorii recomandă folosirea unor surse variate, care au stabilit deja categorii de indicatori ce pot fi extinși în domeniul integrării imigranților. Exemplele sunt **indicatorii generali socio-economici** și din **domeniul educației**, utilizați în *Strategia de la Lisabona* și **indicatorii specifici** menționați în *Programul de la Stockholm* pentru secțiunile justiție și afaceri interne - care pot fi aplicați în domeniul integrării imigranților, pentru ședere, acces la cetățenie, cetățenie activă.

Diferite tipuri de indicatori pot fi dezvoltați de diverși actori sociali, în funcție de rolul acestora din urmă în procesul integrării. Indicatorii de context oferă o măsură a situației sociale și politice; indicatorii de intrare (input) reflectă măsurile politice, resursele financiare și alte acțiuni; indicatorii de performanță oferă imaginea eficienței și eficacității, iar indicatorii de rezultat sumarizează produsul, impactul și sustenabilitatea.

Selecția indicatorilor specifici pe integrare trebuie să țină seama de dimensiunile socială, economică, culturală și civică ale acestora și de aspectele sensibile care se regăsesc în fiecare dintre ele: antidiscriminare, egalitate, diversitate.

În continuare, autorii trec în revistă alte surse relevante la nivel european pentru dezvoltarea indicatorilor și domeniile vizate de aceste instrumente. **Regulamentul CE din 2007 privind statisticile comunitare** invită statele membre să furnizeze EUROSTAT statistici clare în domeniul migrației, fiind menționate datele ce vor fi colectate.

Indicatorii Structurali oferă informații în 6 domenii: context general economic, muncă, inovație și cercetare, reformă economică, coeziune socială și mediu. Setul cuprinde 79 de indicatori mențiți să măsoare progresul față de obiectivele stabilite prin *Strategia de la Lisabona*.

Cadrul de Evaluare LIME (Lime Assessment Framework - LAF) oferă un instrument important pentru evaluarea impactului la nivel economic al migrației și integrării. LAF compară sistematic produsul intern brut și fluctuațiile acestuia în statele membre și uneori în țările candidate, prin date provenind din 20 de domenii care afectează creșterea economică – migrația și integrarea fiind două dintre ele. *Cercetarea anuală a UE privind Forța de Muncă și Statistica privind Veniturile și Condițiile de Trai* sunt alte surse importante de informații. În cazul cercetării privind forța de muncă, în fiecare an sunt incluse module ad-hoc. Modulul din 2008 a vizat situația pe piața muncii a migrantilor și descendenților acestora din prima generație, incluzând informații despre: anul dobândirii cetățeniei, motivele migrației, durata permisului de ședere, restricții privind accesul la piața muncii, echivalarea studiilor, nivelul de cunoaștere a limbii țării gazdă, sprijinul de care a beneficiat imigrantul, folosirea serviciilor de integrare pe piața muncii. Întrebările pot fi folosite de statele membre, la realizarea unor studii longitudinale pe populații de migrați.

Cercetarea Socială Europeană (European Social Survey) și *EUROBAROMETRUL* sunt alte surse de date privind participarea socială, economică, civică și politică a indivizilor și percepțiile persoanelor cu un *background* cultural diferit, experiențele acestora legate de discriminare.

Metoda Deschisă de Coordonare Lisabona a avut ca rezultat formularea *Ghidului Integrat pentru Locuri de Muncă și Creștere Economică*, care include de asemenea seturi de indicatori cu aplicabilitate în domeniul migrației și integrării, grupați pe 3 arii: muncă (rata angajării, vârsta medie a ieșirii de pe piața muncii etc.), coeziune socială (inegalități în distribuirea veniturilor, rata persoanelor la risc persistent de sărăcie etc.), inovație și cercetare (nivelul participării tinerilor la educație, numărul absolvenților de profil științe și tehnologie etc.)

Strategia Europeană în Domeniul Angajării (European Employment Strategy) stabilește indicatori pentru determinarea gradului în care migrația economică vine în întâmpinarea nevoilor de pe piața muncii - procentul persoanelor apte de muncă care sunt migrați sosiți recent (cu ședere mai mică sau egală cu 5 ani) și situația integrării pe piața muncii (angajați versus șomeri) a migrantilor recentii.

Indicatorii stabiliți prin *Metoda Deschisă de Coordonare în Domeniul Social (Social OMC)*, dintre care numai unul (diferența dintre rata angajării imigrantilor și cea a populației naționale) este aplicabil migrației, trebuie extinși astfel încât să fie aplicabili în domeniile migrației și integrării (ex. rata persoanelor la risc de sărăcie etc.). Indicatorii primari care pot fi aplicați în domeniul migrației sunt: deprivarea materială, locuirea și bunăstarea copilului.

Metoda Deschisă de Coordonare în domeniul Educației (Education OMG) s-a angajat să includă integrarea în aria de activitate prin definirea unor indicatori care să se refere la elevii migranți și colectarea datelor în funcție de țara de origine și naționalitatea elevilor și părinților.

Alte surse de indicatori care țin de justiție sunt politicile privind incurajarea imigrării lucrătorilor înalt calificați, cele privind reunificarea familială și participarea politică/civică. Îmbunătățirea monitorizării acestor politici oferă date importante pentru domeniul integrării în ariile legate de naturalizare și obținerea cetățeniei.

Concluzii:

Sunt 4 arii în care este esențială formularea de indicatori pentru monitorizarea integrării: **participare economică, incluziune socială și oportunități egale, educație și cetățenie activă**. Fiecare arie cuprinde un set de indicatori sau mai degrabă date care trebuie măsurate, recomandate de autori (p. 24). Datele trebuie culese în funcție de țara de origine, naționalitate, statut socio-economic, vârstă, sex, motivul și anul migrației.

Draft european modules on migrant integration (2011)

European Commission, DG Home Affairs

Modulele de integrare sunt practici comune, identificate pe domenii ale integrării la nivelul țărilor membre, care vin în sprijinul procesului de integrare a imigranților.

Scopul modulelor este să ofere un limbaj comun și un cadru de referință privind integrarea, care să permită schimbul de cunoștințe și îmbunătățirea calității politicilor, practicilor și performanțelor practicienilor și ale furnizorilor de servicii din țările membre, în următoarele domenii: *cursuri introductive și de limbă; angajamentul societății gazdă; participarea activă a imigranților la toate aspectele vieții colective*.

Metodologia a constat în extragerea celor mai bune practici, politici și legislației din domeniul integrării, care s-au dovedit eficiente în statele membre, și reformularea acestora într-un ghid structurat. Exemplele selectate au fost supuse unui proces de evaluare sau cercetare care a evidențiat rezultate și un impact pozitiv.

Colectarea și analiza datelor s-a făcut printr-o abordare în 4 pași:

- Identificarea provocărilor majore cu care s-au confruntat statele membre, prin interviuri telefonice și față în față cu responsabilii Punctelor Naționale de Contact pe Integrare;
- Identificarea bunelor practici care soluționează provocările, prin *desk research*, consultări cu actorii de la Punctele Naționale de Contact pe Integrare;
- Prioritizarea subiectelor și selectarea bunelor practici care au fost discutate cu experții;
- Dezvoltarea componentelor celor 3 module pe parcursul unor seminarii cu experții. În documentul de lucru rezultat, pentru fiecare componentă au fost analizate: relevanța,

scopul, condițiile, implementarea, grupul țintă și actorii implicați, posibilitățile de monitorizare/*follow-up* și costurile.

Modulul 1 – Cursuri introductive și de limbă – oferă noțiuni despre valorile europene și cunoștințe de bază despre limba, istoria, sistemul instituțional ale societății gazdă.

Componente:

1. Scheme pedagogice pentru învățarea limbii: organizarea cursurilor într-una dintre limbile oficiale ale statului respectiv. Se urmărește dezvoltarea unui sistem formalizat de învățare a limbii și a unui cadru adecvat pentru imigranții rezidenți.
2. Cursuri introductive eficiente: organizarea de cursuri privind orientarea și integrarea civică pentru imigranți. Contribuie la ajustarea așteptărilor migranților la cerințele societății gazdă prin furnizarea de cunoștințe, înțelegere și experimentare a diferitelor aspecte ale vieții în statul respectiv. Aspecte importante sunt competențele interculturale și orientarea practică în sistemul instituțional.
3. Structurarea stimulentei: modalități de a stimula toți actorii implicați (migranți, furnizori de cursuri, autorități locale etc.) pentru a asigura participarea și finalizarea cu succes a cursurilor. Stimulentele sunt relevante din mai multe motive: migranții pot avea obligații familiale care le afectează progresele în învățare (ex. lipsa serviciilor de îngrijire a copiilor); motivația le poate scădea din cauza calității cursului/profesorilor, care nu le îmbunătățește perspectivele de a face față cerințelor societății sau deprinderile pe care le posedă nu le oferă șanse pe piața muncii.
4. Evaluarea procesului și a calității: asigurarea calității cursurilor introductive și de limbă, evaluarea eficienței politicilor și măsurilor de integrare. Prin evaluare se poate vedea dacă activitățile și-au atins rezultatele propuse: migranții au învățat limba țării gazdă și dețin cunoștințe practice. Evaluarea procesului și a calității poate fi utilă la următoarele niveluri: politici – folosirea evaluării ca bază pentru dezvoltarea politicilor pe cursuri introductive și de limbă; practică – determinarea calității și eficienței furnizării serviciilor în domeniul cursurilor introductive și de limbă pentru migranți.

Modulul 2 – Angajamentul puternic al societății gazdă – asigură accesul imigranților la instituții, la bunuri și servicii publice și private, pe principii de egalitate cu cetățenii țării gazdă. Scopul final este de a asigura o forță de muncă diversă pe piața europeană și a face față provocărilor demografice cu care se confruntă țările membre.

Componente:

1. Prevenirea discriminării – se referă la cadrul legislativ și măsurile care pot fi puse în practică pentru evitarea discriminării din partea instituțiilor și a populației în general. Din exemplele de bună practică pe componenta *Prevenirea discriminării*, cu aplicabilitate în monitorizarea și evaluarea implementării legislației, sunt de reținut **barometrul național al migrantului** care reflectă percepția migranților față de politicile, practicile și serviciile din țara gazdă, precum și asupra relațiilor cu membrii societății în general. Barometrul poate fi realizat sub forma unui chestionar anual. Altă modalitate de monitorizare a implementării legislației este stabilirea

unor indicatori relevanți pentru egalitate, locuri de muncă și servicii și măsurarea performanței migranților în raport cu acești indicatori.

2. Asigurarea accesului egal la servicii publice - presupune transpunerea oportunităților egale în legislație și pregătirea serviciilor publice pentru a răspunde adecvat nevoilor specifice ale migranților, prin training intercultural și prin pregătirea planurilor de acțiune privind integrarea. Cea mai bună soluție în acest sens este crearea de centre de servicii integrate (One Stop Shop) care să ofere atât informația, cât și serviciile de care migrantul are nevoie.
3. Accesul egal la piața muncii – presupune promovarea măsurilor pro-diversitate pe trei niveluri: al societății, la locul de muncă și individual - prin recunoașterea calificărilor și evaluarea competențelor.
4. Îmbunătățirea percepției publice despre migranți - presupune existența unui cadru legislativ care să permită măsuri specifice. În acest sens sunt recomandate mai multe acțiuni: pregătirea profesioniștilor care lucrează cu migranți; întâlniri interculturale la nivel local; studii și cercetări privind percepțiile diferitelor grupuri țintă.

Modulul 3 – Participarea activă a imigranților la toate aspectele vieții colective – se referă la participarea imigranților la procesul democratic, la formularea politicilor și măsurilor în sprijinul integrării, în special la nivel local.

Componente:

1. Participarea politică cuprinde două aspecte: **mecanismele consultative** care permit migranților și organizațiilor de migranți să participe la dezvoltarea politicilor care au impact asupra vieții lor sau care au impact la nivelul societății în general (sănătate, educație etc.); **dreptul la vot și dreptul de a candida.**
2. Participarea civică – este înțeleasă ca participare activă a migranților la nivelul comunităților locale, interacțiunea între indivizi și indivizi și comunitate. Este baza pe care se va realiza integrarea.
3. Politici interculturale – dialogurile intercultural și religios sunt modalități de creditare a integrării și previn diviziunea pe criterii etnice, lingvistice, culturale și religioase.

Modulele oferă statelor membre posibilitatea schimbului de cunoștințe, furnizându-le recomandări despre cum își pot îmbunătăți politicile și practicile în domeniul integrării, pe baza celor mai bune exemple care au funcționat.

II.2. Percepții despre imigranți

În cadrul Capitolul trei ("Sensibilizarea și emanciparea migranților") din "Manualul privind integrarea pentru factorii de decizie politică și practicieni", ediția 2010, sunt prezentate două abordări complementare: sensibilizarea publicului și emanciparea migranților. Ambele contribuie la ideea că integrarea societală este un proces bidirecțional de acomodare reciprocă între imigranți și publicul general. Prin intermediul sensibilizării, factorii de decizie politică și practicienii sporesc cunoștințele publicului general cu privire la aspectele integrării și sensibilitatea față de bunăstarea concetățenilor lor. Sensibilizarea contribuie la emancipare, întrucât anumite grupuri își formează, în cunoștință de cauză, opinii cu privire la diversitate și se emancipează pentru a participa mai activ la schimbarea opiniilor. Emanciparea îi ajută pe imigranți să se ajute pe sine. Aceasta se bazează pe cunoștințele imigranților cu privire la propriile nevoi și le sporește resursele și capacitățile în aceste domenii. Acest fapt permite imigranților și organizațiilor de imigranți să facă alegeri în cunoștință de cauză și să se angajeze în vederea luării unor măsuri mai solide pentru a modifica situația în ceea ce privește integrarea. Emanciparea contribuie la sensibilizare deoarece proiectele încep să recunoască și să se bazeze pe competențele unice ale imigranților în calitate de promotori ai sensibilizării. Aceste două concepte generează o interacțiune frecventă între toți rezidenții în calitate de voluntari, prin accesul la instituțiile consacrate și la noi parteneriate la nivel de organizații, precum și în calitate de cetățeni, prin participarea la procesul decizional în materie de integrare și la noi forme de cetățenie locală și civică.

II.3. Drepturile migrantilor

Drepturile migrantilor sunt afirmate și protejate prin intermediul instrumentelor internaționale privind drepturile omului și drepturile migrantilor. Astfel de instrumente sunt: Carta Fundamentală a Drepturilor Omului, Convenția internațională privind drepturile civile și politice, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeii, Convenția ONU împotriva criminalității organizate și protocoalele adiționale, Convenția de la Geneva privind statutul de refugiat, Convenția OIM referitoare la munca decentă pentru lucrători interni. Acestea au fost ratificate și adoptate în legislația națională a statelor semnatare, reprezentând un punct de referință pentru legislația în domeniu dezvoltată la nivel european. Astfel, drepturile migrantilor trebuie raportate la contextul și reglementările internaționale.

Pe lângă cadrul legal internațional și european s-a conturat jurisprudența Curții Europene a drepturilor Omului, care are un rol important în interpretarea și protejarea drepturilor migrantilor.

Majoritatea publicațiilor care abordează problematica drepturilor imigrantilor sunt realizate de organizațiile internaționale care protejează drepturile diferitelor categorii de migrați. Unele dintre aceste organizații sunt: ONU, Organizația Internațională pentru Migrație, Fundamental Rights Agency, Organizația Internațională pentru Muncă, Migration Policy Institute, Amnesty International, etc. Numărul publicațiilor cu privire la implementarea drepturilor migrantilor și accesul acestora la drepturi, la nivel european, este scăzut, în special după 2007, noua abordare a migrației fiind mai degrabă din perspectiva contextului economico-social decât din perspectiva drepturilor omului.

La nivel european, publicațiile Centrului pentru Migrație și Drept al Universității din Nijmegen și în special Jurnalul European pentru Migrație și Drept abordează tangențial problematica drepturilor migrantilor din perspectiva încălcării lor.

Benchmarking in Immigrant Integration (2003)

Han Entzinger and RenskeBiezeveld, Rotterdam

Studiul analizează indicatorii pentru integrare practicați de statele membre și în ce măsură prioritățile lor de integrare coincid și cum diferă ele față de cele de la nivel european. Conform publicației, gradul de acces la cetățenie și posibilitatea de naturalizare sunt printre cei mai buni indicatori în măsurarea disponibilității statului gazdă de a le acorda migrantilor accesul la drepturi. În consecință, statele membre unde funcționează principiul *jus sanguinis* și cetățenia se transmite prin legături de sânge sunt mai puțin înclinate spre a le acorda cetățenia imigrantilor și deci, mai sceptice în conferirea de drepturi.

Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the application of Directive 2003/86/EC on the right to family reunification – COM 2008

Timp de 20 de ani reunificarea familială a fost principalul motiv de imigrare în Uniunea Europeană. Acest raport reprezintă o monitorizare a implementării directivei privind reunificarea familială și a

condițiilor în care acest drept este acordat de către statele membre. Curtea Europeană de Justiție a statuat în mai multe rânduri că respectiva directivă nu ține cont de protejarea dreptului la viață privată, de interesul superior al copilului și de principiul nediscriminării pe bază de vârstă. Deși statele membre recunosc dreptul la reunificare familială, chiar dacă uneori nu este precizat ca un drept explicit în legislațiile naționale, anumite țări au ales să impună condiții suplimentare privind integrarea membrilor de familie, sau perioade de acomodare, care restrâng acest drept. Reunificarea familială este o componentă esențială a unei integrări de succes, iar Comisia plănuiește să ia măsuri în vederea interpretării directivei în conformitate cu drepturile fundamentale și a uniformizării aplicării ei la nivelul statelor membre.

[Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants \(June 2009\)](#)

Jorge Bustamante, Mission to Romania

Raportul face referire la măsurile legislative și programele implementate de România atât în domeniul emigrației cât și în cel al imigrației. Tematicile abordate privesc: traficul de persoane, copiii rămași acasă ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, accesul imigranților la drepturi, în special dreptul la muncă, detenția migranților cu ședere nereglementată, solicitanții de azil și neratificarea Convenției privind protecția muncitorilor migranți și a familiilor lor. Majoritatea recomandărilor pentru România trimit către reevaluarea legislației privind detenția migranților și promovarea toleranței.

[Le droit d'asile, Anicet Le Pors \(2010\)](#)

Franța

Această publicație pornește de la ideea de *ospitalitate* ca drept esențial al migranților de a nu fi tratați ca niște dușmani pe teritoriul țării gazdă. Cartea analizează procedura de acordare a statutului de refugiat în Franța, în raport cu drepturile conferite prin Convenția de la Geneva și cu standardele minimale impuse de directiva europeană privind azilul, din 2004.

[Drepturile fundamentale ale migranților cu situație nereglementată în Uniunea Europeană \(2011\)](#)

Fundamental Rights Agency

Publicația se concentrează asupra provocărilor cu care se confruntă țările din Uniunea Europeană în vederea garantării drepturilor fundamentale pentru străinii cu ședere nereglementată. Deși statele membre au dreptul de a limita intrarea persoanelor care nu îndeplinesc condițiile pentru acordarea dreptului de ședere, această categorie de persoane trebuie protejată, având în vedere riscurile la care este expusă, printre care se enumeră, în special, traficul de persoane.

[Migration and International Human Rights Law \(2011\)](#)

International Commission of Jurists, Practitioners Guide no. 6

Ghidul vorbește despre implementarea la nivel național a standardelor internaționale, despre drepturile și despre procedurile privind accesul migranților pe teritoriu, statutul lor odată intrați în

țara gazdă, limitele impuse de drepturile omului la procedura de expulzare, drepturile legate de accesul pe piața muncii, accesul la educație și la servicii de sănătate. Conform publicației, drepturile fundamentale ale migranților includ: dreptul la viață, libertate și securitatea persoanei; dreptul de a nu fi discriminați din considerente legate de rasă, sex, limbă, religie, origine socială; dreptul de a fi protejați împotriva exploatării, sclaviei, servituții, torturii și tratamentelor inumane și degradante; dreptul la un proces echitabil și la recurs; drepturi economice, sociale și culturale, inclusiv dreptul la sănătate și la un standard decent de viață, servicii sociale; dreptul la locuință; dreptul la educație și la condiții decente de muncă; alte drepturi garantate de instrumentele internaționale de drepturile omului la care statele sunt semnatare. Chiar dacă aceste drepturi sunt inerente ființei umane, indiferent de statutul de cetățean sau migrant (și în asta constă principiul universalității drepturilor omului), sunt dificil de implementat în sistemele naționale.

Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants (2011)

Jorge Bustamante

Raportul se axează pe drepturile migranților la nivelul statelor membre ale ONU, raportat la drepturile conferite de instrumentele internaționale privind drepturile omului. Sunt abordate, pe lângă temele predilecte precum migrația nereglementată, sancționarea penală a trecerii frontierei, protecția copilului, dreptul la sănătate și la locuință și teme precum participarea migranților la viața politică și drepturile politice ale acestora. La nivelul UE a fost creat un statut hibrid, de cvasi-cetățean, care garantează drepturile migranților. Astfel, aceștia au dreptul de a munci, dreptul la educație, dreptul la asistență socială, dar au restricții în ceea ce privește dreptul de vot, dreptul de asociere, dreptul de a fi ales. Recomandarea raportorului pentru drepturile migranților este de a aborda integrarea migranților din perspectiva drepturilor omului.

Migrant Integration Policy Index III (2011)

Migration Policy Group

Este un ghid care compară, utilizând anumiți indicatori, politicile privind integrarea din mai multe state membre. Acesta arată că există deficiențe în ceea ce privește asigurarea egalității de tratament, având în vedere că statul nu poate veghea la promovarea egalității în drepturi de către funcționarii publici sau prestatorii de servicii, în munca de zi cu zi.

Effects of Migration Policies on Human Rights in the European Neighbourhood (2011)

European Parliament, Human Rights Committee

Cercetarea analizează cooperarea dintre Uniunea Europeană și statele terțe și efectul pe care îl are asupra protejării drepturilor migranților, respectiv asupra solicitanților de azil și a refugiaților. Suveranitatea națională și securizarea frontierelor determină statele să adopte adesea politici și legi discriminatorii în ceea ce privește migrații, încălcându-le astfel drepturile și afectând participarea lor la viața socială, culturală și economică.

Opening the door? Immigration and Integration in the European Union (2012)

Centre for European Studies

Acest studiu comparativ reliefează diferențele dintre politicile și legislația statelor membre ale Uniunii Europene în ceea ce privește integrarea, azilul, migrația economică și migrația nereglementată, cu accent pe implicarea politică a migranților, pe accesul la cetățenie și la piața muncii, încheindu-se cu recomandări de politici în vederea uniformizării politicilor migraționiste la nivel european și a încurajării migrației legale. Drepturile migranților sunt abordate tangențial din prisma accesului la serviciile de bază.

EU Asylum Law and Human Rights Protection: Revisiting the Principle of Non-Refoulement and the Prohibition of Torture and other forms of ill-treatment (2012)

European Journal of Migration and Law

Jurnalul European pentru Migrație și Drept (European Journal of Migration and Law), este o publicație trimestrială care abordează problematica migrației din perspectiva legislației și a politicilor adoptate la nivelul instituțiilor europene.

Articolul precizat mai sus analizează compatibilitatea legislației europene privind azilul cu legislația internațională, în special în ceea ce privește respectarea principiului nereturnării și interzicerea torturii și a altor tratamente degradante și inumane, evidențiind discrepanțele și neimplementarea anumitor principii internaționale în legislația europeană privind azilul.

Shaping Citizenship Policies to Strengthen Immigrant Integration (2012)

Natalia Banulescu-Bogdan, Migration Information Source

Articolul face referire la accesul la cetățenie și naturalizare în Uniunea Europeană, în SUA și Canada, ca o premisă pentru acordarea de drepturi, în special drepturi politice, pentru imigranți. La nivelul UE multe state membre au abordat mai degrabă o atitudine defensivă față de accesul la cetățenie, impunând o serie de teste și condiții pentru cei care doresc să obțină cetățenia sau neprevăzând în legislația națională posibilitatea de acordare a cetățeniei, atât prin legături de sânge, cât și prin nașterea pe teritoriu. Deținerea cetățeniei este dovada recunoașterii persoanei ca membru deplin al societății, cu drepturi și obligații aferente și cu șanse și oportunități egale, raportat la cetățenii statului gazdă.

Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants (2012)

Francois Crepeau

Raportul se concentrează pe detenția imigranților și nerespectarea drepturilor omului în ceea ce privește accesul la serviciile de sănătate, la serviciile de consiliere juridică și la serviciile de interpretariat pe perioada în care aceștia se află în detenție, în ceea ce privește perioada și condițiile de detenție. Problema centrală, în cazul detenției administrative a migranților, este prevederea

detenției ca sancțiune pentru încălcarea legilor migraționiste, deși aceste încălcări nu ar trebui să fie considerate infracțiuni. În raport se reiterează ideea potrivit căreia migrația trebuie privită și abordată din perspectiva drepturilor omului, asigurându-se astfel protecția imigranților împotriva detenției arbitrare și a tratamentelor inumane și degradante.

II.4. Integrarea imigranților

II.4.1. INTEGRARE CULTURALĂ

Integrarea migranților legali este una dintre prioritățile politicilor de migrație la nivelul UE. Se consideră că integrarea socială și culturală înseamnă acces la educație și pregătire prin pachete informative, cursuri de limbă și orientare culturală.

Manualul privind integrarea pentru factorii de decizie politică și practicieni (2004)

Editori Jan Niessen și Yongmi Schibel, Comisia Europeană

În prima ediție a "Manualului privind integrare pentru factorii de decizie politică și practicieni" 2004² rezultat în urma seminariilor de a Copenhaga (februarie 2004), Lisabona (aprilie 2004) și Londra (iunie 2004) au rezultat trei capitole: Introducerea imigranților nou-sosiți și a refugiaților recunoscuți; Participare civică; Indicatori.

Încă de la începutul primului capitol se precizează că "integrarea este un proces care durează mulți ani, în multe cazuri trecând de naturalizare și ajungând până la a doua sau a treia generație. Angajamentul stă la baza procesului în care societățile gazdă se angajează să ureze bun venit imigranților și să le ofere posibilitatea de a se familiariza cu limba, valorile și obiceiurile de bază atunci când imigranți manifestă interes pentru a deveni o parte a societății gazdă" (2004: 14).

În primul capitol, cel dedicat imigranților nou-sosiți și a refugiaților recunoscuți, sunt prezentate proiectarea și punerea în aplicare a programelor de introducere/integrare în cadrul societății gazdă a imigranților și refugiaților recunoscuți. Sunt prezentate activitățile la care sunt încurajați aceștia să participe: cursuri de limbă, stabilirea unor legături cu piața forței de muncă și dobândirea de cunoștințe despre societatea gazdă în programe bine planificate și pline de resurse. Sunt date exemple de practici care au funcționat cu succes în unele țări gazdă, specificând chiar elementele care au stat la baza obținerii de rezultate bune (Danemarca, Franța Portugalia). Pentru că este un manual care dorește să promoveze integrarea în cadrul publicației, se regăsesc și sugestii pentru cei interesați. Astfel, guvernele sunt încurajate să lucreze/coopereze cu autoritățile locale, partenerii sociali și ONG-urile, ca parteneri pentru implementarea programelor de integrare a imigranților. Sunt sugerate modalități de finanțare, modalități de programare a bugetelor astfel ca să existe resurse suficiente pentru asemenea programe de integrare. Dar, de asemenea, se sugerează și să se efectueze în mod regulat programe de evaluare pentru a monitoriza rezultatele eforturilor depuse.

Al doilea capitol tratează un alt aspect important în ceea ce privește integrarea culturală: participare civică. Domeniul larg al participării civice este abordat din două unghiuri: al organizațiilor care

---

² "Handbook of Integration for policy-makers and practitioners" 2004, editori Jan Niessen and Yongmi Schibel, Comisia Europeană

furnizează servicii, ilustrând modul în care acestea pot deveni mai accesibile pentru imigranți; astfel sporește sentimentul de apartenență. Sunt prezentate modalitățile prin care diferite instituții și organizații implicate în procesul de integrare al imigranților (prin oferirea de servicii sociale acestora) și-au dezvoltat aptitudini interculturale: au învățat diferite limbi pentru a comunica mai ușor cu beneficiarii serviciilor lor (imigranții); au selecționat personal cu *background* de migrant sau chiar imigranți, au angajat interpreți, au participat la cursuri despre culturile și tradițiile diferitelor grupuri de imigranți. Al doilea unghi se referă la angajarea persoanelor pentru a participa activ în societate. Imigranții și non-imigranții pot fi mobilizați în jurul valorii de dialog religios sau în jurul valorii de fațete diferite ale cetățeniei active: participarea la alegeri sau în organismele consultative, naturalizare și participarea socială, inclusiv voluntariatul. La finalul capitolului sunt detaliați pașii care pot fi parcurși pentru a deschide instituțiile și organizațiile de masă pentru toți cetățenii.

II.4.2. ACCES LA SERVICII SOCIALE

Tema accesului la serviciile sociale este abordată în rapoartele anuale privind Imigrația și azilul ale Comisiei Europene. Am ales în continuare să prezentăm pe scurt modul în care aceste rapoarte au tratat acest domeniu. Tema accesului la servicii sociale, asistență și protecție socială rămâne, și în documentele Uniunii Europene, legată de accesul pe piața muncii și de statutul de angajat al imigrantului.

Developing and using european integration indicators (2009)

Niessen J., Kate M., Huddleston T.

Lucrarea, descrisă în secțiunea II.1., propune o listă a instrumentelor cunoscute la nivel european, care furnizează indicatori pe domenii specifice, ce pot fi adaptați pentru monitorizarea integrării imigranților.

În lucrare indicatorii privind accesul la serviciile sociale sunt incluși, alături de cei privind accesul la serviciile de sănătate și de locuire, în capitolul intitulat generic *Incluziune socială și oportunități egale*. Autorii propun următorii indicatori legați indirect de accesul la serviciile sociale: risc de sărăcie ce afectează persoanele angajate; speranța de viață; familii separate; experiențe personale legate de discriminare; cunoașterea drepturilor. Acești indicatori ar oferi măsura în care imigranții au acces la un minim de servicii menite să le crească calitatea vieții, prin măsurarea efectelor pe care marginalizarea socială le poate avea la nivel individual și familial.

Raportul anual intermediar asupra imigrației și azilului (2006)

European Commission working paper

Documentul este un raport intermediar care vine ca urmare a angajamentului asumat în 2003 de către Comisia Europeană de a monitoriza și prezenta anual progresele în domeniul gestionării eficiente a migrației. Primul raport a fost elaborat în 2004.

Este menționată diversitatea foarte mare a politicilor de imigrație la nivel european, dar și aplicarea mai multor măsuri de facilitare a accesului pe piața muncii europeană, în special pentru muncitorii

sezonieri. În această etapă tot mai multe state aleg să înființeze instituții centralizate la nivel național, care să fie responsabile de gestionarea procesului de imigrație. Necesitatea de a dezvolta și implementa politici de integrare este recunoscută unanim la nivelul UE, dar politicile și practicile aplicate diferă mult de la un stat la altul. Se semnalizează introducerea de către unele state a unor seturi de criterii obligatorii pentru imigranți (cursuri de limbă, integrare, orientare etc). Efectele directivelor europene referitoare la reunificarea familiei (2003/86) și la șederea RTT cu reședință pe termen lung (2003/109) ar trebui respectate în toate statele membre, dar nu se clarifică dacă sunt sau nu respectate.

O prioritate rămâne integrarea pe piața muncii, întrucât aplicarea *Planului de Acțiuni pentru Angajarea pe Piața Muncii pentru anii 2004-2005* a fost dezamăgitoare, doar 2 fiind statele care au reușit să atingă obiectivele propuse. Se discută situația noilor state membre de la acea dată (Polonia, Slovacia, Slovenia, Republica Cehă, Estonia, Ungaria etc) unde există cadre legislative care să reglementeze imigrația sau au politici neadaptate situației reale.

Cazurile Spaniei și Portugaliei sunt prezentate ca fiind exemple de bună gestionare a imigrației datorită politicilor de a reduce ocuparea informală pe piața muncii și de a contribui astfel la creșterea economiei naționale, a bunăstării imigranților și a toleranței și coeziunii sociale.

Integrarea pe piața muncii a fost, la acea dată, reglementată mai ales prin:

- mecanisme de tipul politicilor „green card”, cote de imigrare sau alte tipuri de programe similare;
- acorduri bilaterale între statele de destinație și cele de origine (acordurile Italiei cu Tunisia, Albaniei cu Moldova sau a Greciei cu Egiptul, Albania și Bulgaria sunt doar câteva exemple);
- teste de limbă și programe de orientare obligatorii (Austria, Luxembourg, Belgia, Germania și Olanda aveau cerințe obligatorii în acest sens, iar Grecia, Republica Cehă și Franța planificau impunerea acestor criterii);
- inițiative speciale pentru facilitarea inserției imigranților pe piața muncii (este remarcată lipsa unor astfel de inițiative, cu mici excepții în Olanda, Danemarca, Germania, Franța și parțial Regatul Unit);
- recunoașterea calificărilor academice și profesionale (în general imigranții au acces la mecanisme prin care să le fie recunoscute calificările; în țări ca Spania, Regatul Unit, Grecia, Belgia, Danemarca, Malta, Cipru, Estonia sau Slovacia se aplică aceleași proceduri atât pentru cetățeni europeni cât și pentru imigranți);
- numărul de antreprenori imigranți (în state precum Italia, Germania sau Olanda numărul antreprenorilor din afara UE este înregistrat și este într-o continuă creștere, fără ca să existe politici care să stimuleze acest tip de migrație cum este cazul Regatului Unit și al Danemarcei, de exemplu).

Raport anual Final privind migrația și integrarea (2007)

În acest raport apare menționată nevoia de a dezvolta o abordare cât mai coerentă la nivel european pentru a asigura o gestionare eficientă pe termen lung. Pentru a facilita incorporarea imigrării, inclusiv a obiectivelor de integrare, în inițiativele Comisiei, s-a înființat un *Grup de comisari privind problemele de migrație* care reunește toate domeniile politice aferente.

Integrarea pe piața muncii este în continuare prioritatea numărul unu în ceea ce privește integrarea imigranților, fiind unul dintre scopurile asumate prin *Strategia de la Lisabona*. În această etapă a fost înființat un *Grup consultativ* la nivel înalt privind integrarea socială a minorităților etnice și participarea completă a acestora pe piața muncii, în vederea analizării barierelor de pe piața muncii și a schimbului de bune practici. În raport este evidențiată creșterea potențialului de antreprenor al imigranților din Europa. Această dimensiune devine tot mai importantă și se subliniază nevoia de monitorizare a acestui aspect. Dimensiunea de integrare în politicile de integrare socială și protecție socială devine tot mai frecventă în rândul obiectivelor europene asumate, pe care statele membre trebuie să le includă în politicile naționale.

Sunt prezentate, de asemenea, și instrumentele financiare europene dezvoltate pentru a gestiona eficient imigrația: *Fondul european de integrare a resortisanților țărilor terți*, *Fondul European pentru Refugiați*, inițiativa comunitară *EQUAL*, programul *PROGRESS*, inițiativa comunitară *URBAN II* și programul *URBACT II*.

În ceea ce privește tendințele de integrare la nivelul politicilor naționale, prioritară rămâne integrarea imigranților pe piața muncii. Astfel, crește numărul măsurilor de facilitare a inserției imigranților pe piața muncii prin prevenirea șomajului (educație și instruire, sisteme eficiente de recunoaștere a calificărilor), promovarea angajării femeilor imigrante etc.

Raportul anual privind migrația și integrarea (2009)

Consiliul Europei

Specificitatea acestui raport constă în faptul că este primul raport anual care analizează punerea în aplicare a *Pactului european privind imigrația și azilul*, adoptat în octombrie 2008. Prin acest pact Consiliul Europei și-a asumat cinci angajamente fundamentale referitoare la imigrația legală și integrare, imigrația ilegală, controalele la frontieră, azilul și parteneriatele cu țările de origine și de tranzit (abordarea globală).

Documentul este structurat pe puncte care analizează progresele înregistrate la nivelul UE și la nivel național în dependență de cele 5 angajamente asumate mai sus. Se subliniază și aici nevoia de a eficientiza integrarea imigranților pe piața muncii, mai ales în contextul crizei economice, dar nu se face nicio precizare în ceea ce privește sporirea accesului la asistență sau protecția sociale pentru imigranți.

Se menționează lansarea a două instrumente noi pentru monitorizarea integrării: *Forumul pentru integrare europeană* și site-ul european privind integrarea. De asemenea, ca instrument care să faciliteze integrarea, este adoptată *Directiva UE privind Carta Albastră* care va oferi o procedură mai facilă de admitere în UE a lucrătorilor cu înaltă calificare și va asigura egalitatea de tratament cu lucrătorii naționali, condiții favorabile de reîntregire a familiei și mobilitatea în interiorul UE.

Raport anual privind migrația și integrarea (2010)

Consiliul Europei

Raportul pentru anul 2010 urmărește să prezinte modul în care se pun în aplicare prevederile *Pactului european privind migrația și azilul*, adoptat în 2008. Apare un element nou în analizarea

drepturilor sociale pentru imigranți: „Canalul prin care un resortisant al unei țări terțe intră pe teritoriul UE va avea un efect direct asupra drepturilor de care beneficiază acesta, în special în ceea ce privește accesul pe piața forței de muncă. Cu toate acestea, migrații care își au reședința în mod legal în UE, indiferent de statutul specific al acestora, trebuie să fie integrați în societatea gazdă, ceea ce reprezintă o răspundere comună pentru migrant și pentru societatea în care a intrat.”, (p. 1).

Raportul prezintă foarte sintetic situația imigranților din UE care sunt tot mai afectați de efectele crizei economice (este afectat accesul la servicii sociale). Una dintre cele mai importante concluzii pentru 2010 este că diferența dintre situația imigranților și a populației majoritare este tot mai mare din cauza creșterii șomajului și a scăderii veniturilor resortisanților.

Soluția identificată în anul anterior – Carta Albastră – este încă un instrument ineficient pentru a îmbunătăți accesul la servicii sociale, deoarece prea puține state au adoptat toate măsurile necesare. Atitudinile rasiste și xenofobe sunt noi probleme semnalate în procesul de integrare a imigranților în statele UE.

Raport anual Final privind migrația și integrarea (2011)

Consiliul Europei

Politicile de asistență socială sunt văzute ca dimensiuni ale procesului de integrare a imigranților în societatea-gazdă. Politicile de integrare sunt reprezentate ca o continuare firească a politicilor de imigrație. În cadrul acestui document de analiză sunt prezentate același tipuri de instrumente financiare dezvoltate de CE pentru a facilita integrarea imigranților ca și în anii anteriori. În cazul *Fondului European de Integrare*, de exemplu, câteva proiecte de succes sunt MIPEX, Migrants in the Media, CASA etc.

Politicile și mecanismele legislative care fac referire la integrarea socială a imigranților în societatea gazdă sunt definite ca fiind căi de maximizare a beneficiilor sociale atât pentru imigranți, cât mai ales pentru societățile gazdă.

Drepturile sociale și protecția socială sunt definite ca elemente componente a conceptului “decent work”/ muncă decentă (vezi *Employment in Europe 2008*³, 2008:151) și sunt prezentate în relație cu accesul la piața muncii și la asistență medicală. Perspectivele din care este discutată nevoia de a eficientiza integrarea imigranților sunt: demografică (ca răspuns la îmbatrânirea populației și la criza demografică pe care o traversează statele UE); economică; combaterea sărăciei; culturală; educațională.

Printre soluții pentru o mai bună integrare dezvoltate de-a lungul timpului este enumerată *Directiva Consiliului 2003/109/EC* care prevede ca toți rezidenții pe termen lung să se bucure de aceleași drepturi în ceea ce privește securitatea socială, asistența socială și protecția socială așa cum sunt definite de legislația națională. Organismul responsabil pentru gestionarea aspectelor scoale ale migrației în interiorul UE este *Comitetul Protecției Sociale*, care are scop focalizarea pe situația grupurilor vulnerabile, categorie din care fac parte mai ales imigranții.

---

³ Disponibil la <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=113&furtherNews=yes&langId=nl&newsId=415>

Cea mai mare provocare rămâne capacitatea statelor membre UE de a-și uniformiza politicile sociale în ceea ce privește accesul imigranților. Odată cu atingerea obiectivelor prevăzute în *Strategia Europa 2020*, această provocare va fi depășită.

II.4.3. ACCES LA EDUCAȚIE ȘI LA PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

Deși legislația de la nivel european crează un cadru comun și niște standarde comune privind accesul la educație și la piața muncii, acestea sunt minimale, existând diferențe esențiale între statele membre ale Uniunii Europene, în funcție de profilul economic al țării gazdă.

Social Integration of Migrants in Europe: A Review of the European Literature (2000-2006)

Sarah Spencer, Associate Director, Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford and Betsy Cooper, St Johns College, Oxford

Lucrarea a fost realizată în cadrul proiectului *Gaining from Migration* coordonat de *OECD Development Centre*. Lucrarea reprezintă o trecere în revistă a literaturii despre imigrație și diferite aspecte ce țin de integrarea imigranților. Capitolul 6 este dedicat educației imigranților, atât copii, cât și adulți și sunt punctate: principalele lucrări despre politici educaționale referitoare la migrații din Europa, participarea școlară, segregare, rezultate școlare în rândul copiilor, necesitatea însușirii limbii predominante în țara gazdă, legătura dintre identitatea culturală și rezultatele educaționale, educația adulților.

The employment in Europe Report (2008)

Deși raportul⁴ este realizat înainte de declanșarea crizei economice, prezintă, în mai multe rânduri, influența venirii cetățenilor din țări terțe asupra dezvoltării economice, asupra ocupării forței de muncă în UE. Înainte de a prezenta principalele concluzii despre accesul și integrarea imigranților pe piața forței de muncă din Europa, menționăm că în raport au fost luați în considerare imigranții recentii "adică cei sosiți după 2000".

Din raport aflăm că imigrația a avut efecte pozitive, care s-au tradus în creșterea gradului de ocupare pe piața forței de muncă, în soluționarea deficitului, chiar dacă la nivelul statelor membre există practici diferite de integrare a lor, de folosire a competențelor pe care imigranții le au și există diferențe la nivelul calității locurilor de muncă. „Imigranții provenind din țări terțe pe piețele forței de muncă din UE: o contribuție majoră la creștere și o importantă provocare politică”.

Situația imigranților veniți după 2000 este prezentată în termeni de beneficii și provocări pentru statele membre, în raport fiind punctate diferențele care există între statele din nord, unde s-a înregistrat un succes mai mic în integrarea imigranților față de statele din sud. Diferențe există și în ceea ce privește calificarea imigranților, la fel, între statele din nord și cele din sud: pe când în prima categorie nu există riscul ca imigranții să fie supra-calificați pentru locurile de muncă existente (dar se

⁴ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=113&furtherNews=yes&langId=en&newsId=415>

înregistrează o rată mult mai mică de participare și ocupare a forței de muncă, precum și o rată mai mare a șomajului), în statele din a doua categorie se întâlnesc mai mulți imigranți supra-calificați, care au acces la locuri de muncă sub nivelul lor de expertiză. La nivel general, în UE, tendința a fost de atragere a imigranților mai puțin calificați.

Privită în ansamblu, situația integrării pe piața forței de muncă din comunitatea europeană este mult mai gravă pentru cetățenii din afara UE, șomajul și accesul la locuri de muncă cu o calitate mai scăzută fiind două dintre riscurile la care aceștia sunt expuși.

În raport sunt specificate și câteva măsuri ce ar putea fi adoptate de statele membre pentru a facilita integrarea cetățenilor din afara UE, măsurile făcând referire la factorii principali care influențează procesul de integrare: condițiile de acces în țara gazdă și de obținere a permisului de muncă, cunoașterea limbii țării de destinație, gradul de flexibilitate a pieței muncii din țara gazdă, recunoașterea (de cele mai multe ori fiind incompletă) a calificărilor din afara UE, lipsa informațiilor privind specificul pieței forței de muncă și discriminarea.

Equality and diversity in jobs and services: city policies for migrants in Europe (2008)

Spencer, S.

Raportul⁵ a fost realizat în cadrul rețelei *CLIP* (Cities for Local Integration Policies) dezvoltată în 2006 de către *Congresul Autorităților de la nivel local și regional*, aparținând Consiliului Europei, alături de consiliul orașului Stuttgart și Eurofound. Acesta oferă o perspectivă de ansamblu asupra modului în care sunt luate în considerare politicile de promovare a egalității și diversității în procesul de angajare în cadrul municipalităților și în instituțiile care oferă servicii.

Cele 25 de orașe care au participat la realizarea raportului și care au fost analizate în cadrul acestui raport sunt: Amsterdam (Olanda), Antwerp (Belgia), Arnsberg (Germania), Breda (Olanda), Brescia (Italia), Budapesta (Ungaria), Copenhaga (Danemarca), Dublin (Irlanda), Frankfurt (Germania), Izmir (Turcia), Liège (Belgia), Luxemburg (Marele Ducat al Luxemburgului), Malmö (Suedia), Mataró (Spania), Praga (Republica Cehă), Sefton (UK), Stuttgart (Germania), Tallinn (Estonia), Terrassa (Spain), Turin (Italia), Turku (Finlanda), Valencia (Spania), Viena (Austria), Wolverhampton (UK) și Zagreb (Croatia).

Raportul prezintă o perspectivă doar asupra unei dimensiuni a politicilor de integrare - abordarea pe care orașele o adoptă pentru a respecta și a administra diversitatea și pentru a asigura accesul egal la oportunități, atât cât permite statutul de imigrant, în relație cu următoarele arii:

- serviciile oferite de administrația locală și de organizațiile subcontractate să ofere servicii sociale;
- șansele de angajare în cadrul administrației locale, accesul la contracte de angajare, promovări și condiții bune de muncă.

Raportul se concentrează pe politicile și practicile privind migrații (recomandarea din raport este ca acest termen de *migrant* să fie folosit pentru includerea cetățenilor UE care au *migrat* către alte state membre, exceptând cazurile în care se specifică în mod clar că este vorba despre cetățeni non-UE). În

---

⁵ <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0871.htm>

marea majoritate a cazurilor raportul se referă la migranții care sunt documentați, cu excepția cazurilor în care anumite referințe sunt făcute despre inițiativele pe care le-au avut municipalitățile orașelor în cazul migranților ilegali, cu un statut nedocumentat. Chiar dacă migranții care nu au rezidență legală nu au dreptul la un loc de muncă sau la servicii sociale, se pare că prezența lor produce probleme în orașele participante la raport.

Prin acest raport se dorește surprinderea diferenței dintre politicile ce promovează egalitatea și diversitatea pe piața muncii și a serviciilor sociale și practicile din realitate. Raportul este structurat astfel încât să surprindă: o perspectivă asupra abordărilor avute de orașele participante la proiect, inclusiv obiectivele, distribuția responsabilității, colaborarea cu partenerii sociali și ONG-uri, politicile și practicile de monitorizare și provocările întâmpinate; o analiză a politicilor de acces pe piața muncii, existente în cele 25 de orașe, practicile și rezultatele obținute; o analiză a politicilor, practicilor și rezultatelor privind oferirea de servicii; o vedere de ansamblu asupra principalelor provocări, lecții învățate și acțiuni viitoare pe care municipalitățile din cele 25 de orașe le vor întreprinde.

Raportul are un capitol special dedicat politicilor, practicilor și rezultatelor ce țin de angajarea imigranților. Sunt surprinse diferite situații, aspecte legate de angajare: recrutarea și retenția de angajați, promovarea locurilor de muncă disponibile, condițiile de muncă, echivalarea studiilor și recunoașterea expertizei dobândite.

[Migration and integration in europe: the state of research \(2008\)](#)

Rinus Penninx, Dimitrina Spencer & Nicholas Van Hear

Este un raport⁶ realizat de COMPAS pentru Consiliul Economic și Cercetare Socială din UK cu privire la literatura de specialitate existentă până în acel moment despre migrație și integrare, modul în care a fost documentată migrația de-a lungul timpului, tipuri de migrație (surprinderea evoluției ei), factorii care o influențează. În acest raport sunt făcute referiri la piața muncii și integrarea imigranților, evoluția politicilor privind piața muncii în Europa, începând din anii '50. Referirile concrete făcute despre evoluția pieței forței de muncă se regăsesc în pp. 4, 5, 14. Educația este menționată, bineînțeles, ca fiind unul din factorii importanți ce influențează procesul de integrare a imigranților (pp. 7,13, 15).

[Protecting the Rights of Migrant Workers: a shared responsibility, \(2009\)](#)

Organizația Internațională a Muncii

Publicația abordează problematica standardelor internaționale privind drepturile migranților, urmărind protejarea dreptului migranților la muncă, pe parcursul întregului ciclu migraționist, începând din țara de origine și continuând în țara de destinație, unde aceștia trăiesc și lucrează.

6

www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/Reports/Migration%20and%20Integration%20in%20Europe.pdf

Making migration work for development (2009)

Development Research Centre on Migration, Globalisation & Poverty

*Making Migration Work for Development*⁷ este un raport ce sintetizează rezultatele obținute în cei 6 ani de activitate ai centrului și cuprinde munca mai multor experți în antropologie, economie, geografie, științe politice din toată lumea.

Autorii consideră că cea mai importantă schimbare în planul politicilor privind migrația, care ar duce la dezvoltare, ar fi aceea de a facilita posibilitatea de a migra cât mai mult, la toate nivelurile, în special pentru cei săraci.

Cele mai importante 10 concluzii la care au ajuns, după șase ani de cercetare în domeniul migrației, au fost:

1. Oamenii săraci sunt mai predispuși să se deplaseze pe distanțe mai scurte, fie în interiorul aceleiași țări, fie într-o altă țară săracă.
2. Una dintre cele mai puțin vizibile forme de migrație, dar importantă, este migrația copiilor și a tinerilor neînsoțiți. De multe ori aceștia iau singuri decizia de a migra.
3. Educația și formarea profesională au un rol mare asupra deciziei de migrare în rândul copiilor și al celor ce provin din medii sărace; cu toate acestea rolul lor este ușor trecut cu vederea. În puține cazuri migrația a dus la abandon școlar în rândul copiilor; în cele mai multe cazuri migrația a facilitat investiția în educație, fie în țara de origine, fie în țara de destinație.
4. Mobilitatea crescută a oamenilor ar trebui să faciliteze distribuția uniformă, la nivel global, a beneficiilor sociale. Migrația reprezintă pentru mulți modalitatea de a ieși din sărăcie.
5. Nivelul inegalității sociale scade atunci când cei săraci au mai multe șanse să aleagă destinațiile unde să migreze.
6. Accesul la protecția socială formală, în cazul migranților, este inegală, la fel cum sunt și tratatele dintre țări prin care oamenilor le este permis să transfere beneficii sociale dintr-un stat în altul. Lipsa flexibilității poate diminua potențialul de dezvoltare pe care îl are migrația internațională.
7. Migrația celor calificați reprezintă un simptom și nu o cauză a subdezvoltării. Trebuie făcută o distincție între țările care “exportă” muncitori calificați dintr-o masă mare de resurse umane și acelea care “exportă” dintr-o masă critică de resurse umane (în cazul acestora din urmă fiind vorba de pierdere).
8. Există diferențe între bărbați și femei în termeni de trasee de migrație, destinațiile alese și impactul migrației, diferențe care nu sunt surprinse prea concret de către noțiunea de “feminizare a migrației”.
9. Angajamentul diasporei poate contribui la dezvoltarea țărilor de origine, dar în acest caz este vorba despre o zonă puternic politizată. Un astfel de angajament presupune transferul de capital financiar și schimbul de aptitudini și cunoștințe, dar nu presupune ca migranții să se întoarcă în țară, unde să fie eficienți și să susțină dezvoltarea.
10. Dezvoltarea de politici în domeniul migrației este în continuare inegală și continuă să existe o lipsă de consens asupra modului în care politicile pro-sărăcie ar trebui să fie construite.

---

⁷ www.migrationdrc.org/publications/misc/Making_Migration_Work_for_Development.pdf

Autorii încadrează aceste rezultate în patru categorii: schimbarea dinamicii migrației (punctele 1-3); impactul migrației asupra sărăciei și condițiilor de trai (punctele 4-6); inițiative noi în migrația internațională (punctele 7-9); politici (punctul 10).

Migrant to work. Innovative approaches toward successful integration of third country nationals migrant into the labour market (2010)

B. FROUWS MSc, DRS. B.J. BUISKOOL

Lucrarea fost dezvoltată cu sprijinul financiar al *Comisiei Europene*, prin programul *PROGRESS* (2007-2013) și realizată de către *Research voor Beleid* din Olanda.

Prin intermediul acestui studiu autorii și-au propus ca, pe de-o parte, să identifice acele bariere pe care migranții din țări terțe le întâmpină atunci când își găsesc un loc de muncă; iar pe de altă să evalueze acele metode inovative și practice, în același timp, de a îmbunătăți integrarea acestora pe piața muncii, din perspective economică și socială.

Concluziile la care au ajuns: situația pe piața muncii a cetățenilor din state terțe este puternic influențată de criza economică, aceștia fiind unii dintre cei mai afectați, previziunile despre care va fi situația lor în viitor fiind destul de pesimiste. Dezvoltarea demografică va duce la deficiențe pe termen lung, fapt ce trebuie avut în vedere în integrarea cetățenilor rtt pe piața muncii.

Obstacolele întâmpinate de imigranți sunt strâns legate între ele, se influențează reciproc ajungându-se ca: barierele lingvistice, slaba dezvoltare a abilităților profesionale și educaționale (dacă un immigrant este calificat nu înseamnă că va și obține un loc de muncă pe măsură), lipsa recunoașterii studiilor din țările de origine, slaba cunoaștere a specificului pieței muncii, lipsa relațiilor sociale și profesionale, discriminarea, condițiile rele de muncă, contextual social să îngreuneze procesul de integrare a migranților.

Autorii studiului au încercat să evidențieze care sunt acele abordări care ar putea ajuta la depășirea obstacolelor cele mai frecvente apărute în calea accesului și avansării pe piața muncii: educația și formarea profesională, consilierea, mentoratul și coachingul, managementul diversității, recunoașterea calificărilor și diplomelor, internshipul și abordarea în funcție de context. Unele abordări mai noi, altele mai vechi care doar au nevoie să fie implementate, i-au condus pe autori către propunerea a 6 mecanisme eficiente în integrarea imigranților pe piața muncii: adoptarea unei abordări integrate; abordarea dezvoltată în funcție de nevoi; dezvoltarea de parteneriate și implicarea diferiților actori relevanți în domeniu; implicarea angajatorilor în dezvoltarea unei strategii de integrare a cetățenilor din țări terțe pe piața muncii; pregătirea riguroasă a celor implicați în mentorarea, formarea, consilierea imigranților, pentru a le putea oferi viabile, de a-l ajuta în mod real să găsească un loc de muncă; dezvoltarea unei strategii extinse (astfel încât să se ajungă și la acei migranți care de obicei sunt mai greu de găsit, de ex: femei, refugiați).

Migrants to work. Innovative approaches towards successful integration of third country migrants into the labour market (March 2010)

Comisia Europeană

Acest studiu, finanțat de Comisia Europeană, abordează integrarea din perspectiva fructificării forței de muncă pe care o oferă imigrații de către țările gazdă, care se confruntă cu deficiențe pe piața muncii și cu îmbătrânirea populației. În acest context, egalitatea de șanse, respectarea drepturilor fundamentale și combaterea discriminării sunt indicatori esențiali în vederea integrării pe piața muncii.

Reviews of Migrant Education – Closing the gap for Immigrant Students: Policies, Practice and Performance

OECD

Această publicație compară politicile mai multor state europene în ceea ce privește accesul la educație al migranților în raport cu cetățenii statelor gazdă. Datele comparative se referă la calitatea educației, la performanțele școlare, propunând o serie de politici adaptate la realitățile sociale.

Migration and International Human Rights Law (2011)

International Commission of Jurists, Practitioners Guide no. 6

Anumite drepturi legate de egalitatea la locul de muncă se aplică tuturor persoanelor indiferent de statutul de cetățean, apatrid, refugiat, solicitant de azil, statele fiind obligate de instrumentele internaționale să ia toate măsurile pentru a împiedica practicile discriminatorii la locul de muncă în ceea ce privește persoanele de altă naționalitate, care lucrează pe teritoriul lor.

Educația intră în categoria drepturilor culturale, economice și sociale. Accesul la educație trebuie să fie accesibil tuturor și în special grupurilor vulnerabile, atât din punct de vedere legislativ cât și în fapt, fără discriminare. Educația primară este obligatorie și gratuită, spre deosebire de nivelele superioare de educație. Instrumentele internaționale fac referire mai degrabă la egalitatea de șanse și non-discriminare în privința accesului la educație.

Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the application of the Directive 2004/114/EC on the conditions of admission of third-country nationals for the purposes of studies, pupils exchange, unremunerated training or voluntary service (2011)

Comisia Europeană

Raportul⁸ a fost realizat în baza articolului 22 al directivei, articol în care este stipulat că statele membre sunt obligate (Danemarca, Irlanda și Marea Britanie au decis să nu o adopte) ca până la începutul anului 2012 să transpună această directivă în legislația națională și să trimită comunicări

⁸

<http://eurlex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=ro,ro&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=392670:cs&page=1&hwords=Directiva+2004%2F114%2FCE+a+Consiliului~>

către comisie cu privire la aceasta. În 2007 Comisia Europeană a inițiat proceduri de sancționare a 14 state care fie nu au transpus directiva în legislația națională, fie nu au informat corect comisia.

Între 2006 și 2010 au avut loc întâlniri cu statele membre pentru a pune la punct modalitățile de implementare și interpretare a directivei. Așadar, prezentul raport vine ca urmare a acestor consultări și conține o serie de recomandări despre cum poate fi îmbunătățit conținutul directivei.

În raport sunt prezentate, succint, articolele și situația implementării acestora în statele membre: ce state le-au adoptat, cu ce rezultate, care ar fi schimbările ce ar trebui aduse. Chiar dacă statele membre doresc să dea o dimensiune internațională sistemelor naționale de educație și formare (adoptând strategii la nivel național, investind în programe de mobilitate pentru cetățenii din țări terțe și în forme noi de cooperare academică), potențialul acestui instrument (cum este numit în raport) nu este folosit la adevărata lui capacitate, dovedindu-se a fi slab construit (multe prevederi nu conțin nici un fel de obligații pentru statele membre).

Recomandarea CE este de amendare a directivei pe mai multe planuri: reîntărirea garanțiilor procedurale (obligația ca statele membre să ofere justificări la refuzul de implementare a directivei); clauze de mobilitate mult mai puternice; stimularea sinergiei cu programe ale UE care facilitează mobilitatea cetățenilor din țări; dezvoltarea unui cadru legal la nivelul UE cu privire la schimburile educaționale, culturale și de formare profesională cu țările terțe.

The European second generation compared: does the integration context matter? (2012)

IMISCOE

Una dintre cele mai recente publicații ce aparține de IMISCOE tratează situația integrării imigranților din a doua generație și influența contextului asupra integrării acestora în societate. Publicația⁹ cuprinde un studiu comparativ realizat în cadrul programului *TIES* (The Integration of Second Generation)¹⁰, făcut în 15 orașe din 8 țări din Europa, despre copiii imigranților din Turcia, Maroc și fosta Iugoslavie. Studiul oferă o imagine de ansamblu asupra progresului acestor copii din perspectivă educațională, din perspectiva integrării pe piața muncii, a relațiilor sociale, religiei și a conturării identității. Publicația este structurată pe capitole în care sunt abordate, pe rând, evoluția educației copiilor din a doua generație și acele sisteme de învățământ care au dus la cea mai ridicată rată de succes; poziția ocupată de aceștia pe piața muncii și factorii care au influențat poziția dobândită; alegerea partenerului și căsătoriile; identitatea: apartenența la mediul urban și relațiile interculturale; ce înseamnă *a fi musulman* - identitățile religioase ale copiilor turci; metodologia cercetării și concluziile. Studiul are la bază o colaborare de șapte ani dintre 35 de cercetători, în cadrul programului TIES.

Cele mai relevante rezultate ale studiului (surprinsă și în recomandarea de politică publică ce poate fi accesată pe site-ul centrului) sunt:

- cei mai mulți dintre reprezentanții celei de-a doua generații de imigranți s-au integrat pe piața muncii, constatându-se evoluții foarte bune ale unora dintre ei;

⁹ http://www.imiscoe.org/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=5&Itemid=18

¹⁰ <http://www.tiesproject.eu>

- contextul are o mare importanță crucială - modul în care sunt dezvoltate politicile publice și modul în care reacționează și funcționează instituțiile din țările gazdă determină gradul de integrare a celei de-a doua generații;
- cei din a doua generație se identifică puternic cu orașul în care trăiesc;
- religia reprezintă o formă de diferențiere între tinerii cu părinți imigranți și adolescenții / tinerii nativi din țara gazdă; puțini dintre cei aparținând celei de-a doua generații sunt necredincioși.

Referitor la educația copiilor din a doua generație, autorii vorbesc despre apariția unui *efect de multiplicare*: dacă sistemul școlar și piața muncii îi dezavantajează pe copiii nativi care provin din familii sărace, atunci îi va dezavantaja și mai mult pe copiii din familii de imigranți. Reversul acestei situații este că atunci când sistemele oferă foarte multe oportunități educaționale și de angajare, de dezvoltare profesională, copiii din familiile de imigranți vor beneficia mai mult de pe urma acestor oportunități decât copiii nativi, proveniți din familii sărace. În toate cele opt țări studiate s-a constatat că aproape trei sfeturi dintre cei din generația a doua de imigranți fac parte din clasa mijlocie, poziționându-se, pe scara socială, mult mai sus decât părinții lor.

European immigrations. trends, structures and policy implications (2012)

Editat de Marek Okólski, IMISCOE

În acest volum¹¹ autorii au încercat să surprindă modelele de migrație specifice Europei. Analiza realizată pe parcursul raportului are în centru fenomenele relativ recente ce au apărut în cadrul grupurilor de țări din Uniunea Europeană. Una din presupunerile de la care se pleacă este că pentru modernizarea Europei este nevoie de o rebalansare a situației privind migrația, trecându-se de la emigrație la imigrație.

Ipotezele de la care se pornește în analiza tendințelor migraționiste au la bază conceptul de *ciclu al migrației*, ce cunoaște trei faze: prima este cea în care emigrația se manifestă puternic - numărul cetățenilor străini continuă să fie unul restrâns; a doua fază este cea în care apare tranziția migraționistă; cea de-a treia fază începe atunci când imigrația este mai ridicată decât emigrația și cetățenii străini sunt într-un număr mai mare decât majoritarii.

Ipoteza principală a acestei analize este că fiecare țară europeană se află într-o fază sau alta a ciclului migrației și fiecare tinde să ajungă de la țară unde predomină emigrația la țară în care predomină imigrația.

Țările care au făcut subiectul analizei au fost împărțite în 3 categorii: cele mai avansate țări (cu tradiție), moderat avansate (noi) și cele mai puțin avansate (viitoare). Dintre țările analizate, Austria se încadrează în prima categorie; Grecia, Portugalia, Italia, Spania fac parte din a doua categorie; Cehia, Ungaria și Polonia fac parte din cea de-a treia categorie.

Întregul volum abordează situația migrației pentru muncă, aceasta fiind analizată din perspectiva celor trei faze ale ciclului de migrație și pornind de la ipoteza că toate țările europene vor trece prin toate fazele, ajungând predominant de imigrație. Editorul acestei publicații punctează faptul că ipoteza de bază se confirmă parțial, pe de-o parte pentru că toate țările studiate sunt, într-o oarecare

¹¹ <http://www.oopen.org/search?identifier=426531>

măsură, țări de destinație și, pe de altă parte, pentru că în țările noi și cele viitoare (așa cum au fost încadrate în acest studiu) nu cunosc același tip de evoluție a fenomenului migrației, acesta fiind puternic influențat și de criza economică.

La această analiză au contribuit 21 de cercetători din cadrul a diferite centre și institute de cercetare în domeniul migrației, demografiei, sociologiei, geografiei și planificării regionale din Europa.

Immigrant performance in the labour market (2012)

Bram Lancee, IMISCOE

Cercetarea¹² tratează situația integrării imigranților pe piața muncii în funcție de dezvoltarea capitalului social (respectiv două tipuri ale acestuia: relațiile intragrup - *bonding* și relațiile inter-grup - *bridging*) și legătura cu accesul pe piața muncii, succesul integrării pe piața muncii.

Cartea este împărțită pe capitole: primul capitol prezintă metodologia cercetării; capitolul 2 tratează teoria capitalului social și ce presupun cele două tipuri; în capitolul 3 sunt descrise macro-contextele pentru Olanda și Germania: istoricul migrației din cele două țări, politicile de integrare, caracteristicile pieței muncii, influența acestor factori asupra relației dintre capitalul social al imigranților și performanțele pe piața muncii; în capitolul 4 sunt prezentate ipotezele de la care pornește analiza, rolul capitalului uman și diferențele existente între bărbați și femei și dezvoltarea capitalului social; capitolele 5 (cazul Olandei), 6 (cazul Germaniei) și 7 (situația integrării imigranților turci) prezintă rezultatele empirice ale analizei; capitolul 8 conține concluziile analizei.

Autorii acestei lucrări consideră că au reușit să dea o parte din răspunsul la întrebarea: *În ce măsură diferitele forme de capital social ajută imigranții să se integreze pe piața muncii?* În urma realizării cercetării despre situația din Olanda și Germania s-a constatat că cele două tipuri de capital social pot duce la creșterea angajabilității în rândul imigranților, a venitului și a statutului și, implicit, la descreșterea nivelului de șomaj. Nivelul relațiilor intra-grup a fost măsurat prin analizarea legăturilor familiale, legăturilor co-etnice și a încrederii în familie. Nivelul relațiilor inter-grup este văzut în termeni de legături interetnice.

Autorii conchid că (în termeni de performanța imigranților pe piața muncii) deși primul tip îi ajută pe imigranți să acceadă pe piața muncii, cel de-al doilea îi ajută să avanseze.

Raportul trimestrial al Comisiei Europene (Eptembrie 2012)

Raportul oferă o imagine de ansamblu a evoluției pieței forței de muncă și a situației sociale din Europa, pornind de la cele mai recente date. Fondul de la care se pornește este acela al unei continue creșteri a riscurilor sociale. Rata șomajului este în continuă creștere, ajungându-se la 25.3 milioane de oameni care nu au un loc de muncă (un prag istoric). La aceasta se adaugă un număr de 8.6 milioane de muncitori angajați pentru perioade temporare (în 2011) și 10.9 milioane de oameni care se află în zona gri dintre inactivitate și șomaj (de ex: cei care au renunțat să își mai caute de lucru).

---

¹²

<http://www.oopen.org/search?identifier=418150;keyword=Immigrant%20Performance%20in%20the%20Labour%20Market:%20Bonding%20and%20Bridging%20Social%20Capital>

Rata șomajului în rândul tinerilor este în continuare ridicată, aflându-se la un nivel îngrijorător de 22.5% în luna iulie.

Venitul total per gospodărie a scăzut în două treimi din statele membre, între 2009 și 2011. Conform *Eurobarometroului Climatului Social* din 2012, cei care provin din țările care au avut cele mai mari scăderi ale veniturilor tind să aibă percepții negative despre situația lor socială.

Sărăcia în rândul copiilor devine o situație problematică din cauza numărului mare de familii care nu câștigă suficient astfel încât să le asigure copiilor un trai decent. În acest review este analizată și situația din turism și HoReCa, fiind prezentate măsurile întreprinse de statele membre pentru venirea în sprijinul companiilor și al angajaților afectați de restructurare - cu focus pe Belgia, Cipru, Republica Cehă, Franța, Italia, Lituania, Luxemburg și Polonia.

Analizând informațiile prin prisma situației migranților pe piața muncii europene, aflăm că aceștia sunt printre cei care au suferit cel mai mult din cauza crizei economice, pierzându-și locurile de muncă. Pe tot parcursul anului 2011 și în primul semestru al anului 2012 rata șomajului în rândul cetățenilor din țări terțe a crescut cu 1.7%, situându-se la 22.1%. Creșterea sărăciei și excluderea socială în rândul migranților sunt două riscuri ce vin pe fondul crizei economice și a impactului avut asupra pieței forței de muncă. În 2012 se considera că aproximativ 42% din migranții adulți, cu vârste cuprinse între 18-64, trăiesc în sărăcie sau sunt marginalizați, înregistrându-se astfel o creștere procentuală de 1.4 procente față de 2009 și 3.2 procente față de 2008. Rata riscului de sărăcie și excludere socială se ridică, în 2010, la 38.6% în cazul migranților.

II.4.4. ACCES LA SERVICII DE SĂNĂTATE

În literatura de specialitate publicată în UE, referirea la serviciile de sănătate este cuprinsă în special în studiile realizate la nivel național, dar în general nu reprezintă o temă în sine în ansamblul domeniilor integrării, ci este parte a componentei de acces la drepturi sociale sau a componentei integrare socială.

Migration and integration in europe: the state of research¹³ (2008)

Rinus Penninx, Dimitrina Spencer & Nicholas Van Hear

În studiul prezentat în subcapitolul anterior, autorii constată că studiile de până acum au fost centrate aproape exclusiv pe migrație, imigranți și integrarea acestora, sistemele sociale în care integrarea urmează să aibă loc fiind prea puțin studiate. Astfel, autorii propun orientarea spre migrație ca unul determinant al dezvoltării sociale în țările gazdă. Din această perspectivă, dinamica socială a integrării și coeziunea socială sunt părți ale procesului de schimbare și dezvoltare socială.

De interes pentru raportul de față sunt recomandările privind direcțiile tematice pentru studiile viitoare, preluate din cercetările IMISCOE bazate pe situația actuală. Una dintre direcțiile de studiu este integrarea socială a imigranților, cu referire la dimensiunile locală și spațială. În cadrul

---

13

www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/Reports/Migration%20and%20Integration%20in%20Europe.pdf

subtemelor, a fost identificată necesitatea de a analiza accesibilitatea spațială la resurse educaționale, sănătate și servicii de îngrijire a sănătății - domenii în care informațiile disponibile sunt deficitare.

Manual privind integrarea pentru factorii de decizie și practicieni¹⁴, ediția a III-a (2010)

La capitolul *Schimburi europene de informații și bune practici* este prezentat cazul Irlandei care, în cadrul *Strategiei Naționale Interculturale* privind sănătatea a implementat un sistem de monitorizare a egalității etnice, bazat pe nevoile reale ale utilizatorilor de servicii de îngrijire a sănătății cu diferite origini etnice, prin procese de consultare la care au participat grupurile cele mai expuse riscului de marginalizare socială (femei din medii conservatoare, muncitori imigranți, migranți ilegali etc.). Autorii recomandă statelor membre evitarea tendinței de segregare a imigranților, în special a grupurilor vulnerabile, care prin concentrarea de probleme sociale și medicale ar excede posibilitățile locale de răspuns, prin distribuirea relativ uniformă în cadrul comunităților locale și programe de intervenție timpurie adresate problemelor specifice.

Immigrant citizens survey: how immigrants experience integration in 15 european cities (May 2012)

Huddleston T., Dag Tjaden J.

Studiul se înscrie în eforturile Fundației King Baudouin de a aduce vocea imigranților în atenția dezbaterilor publice al căror subiect este chiar integrarea imigranților. Studiul își propune să servească ca sursă de informații și exemplu pentru fundamentarea politicilor guvernamentale pe migrație și ca punct de pornire pentru realizarea altor cercetări în domeniu.

Având la bază întrebări din *Cercetarea Europeană privind Calitatea Vieții* (2007), ICS a măsurat gradul de satisfacție a imigranților intervievați în privința vieții pe care o duc în prezent și diverselor aspecte ale acesteia: educație, muncă, locuință, viață de familie, sănătate și viață socială, pe o scală cu punctaj între 0 - 10. Comparativ cu rezultatele *Cercetării Europene privind Calitatea Vieții* din 2007 și ale ICS din 2011, studiul din mai a arătat faptul că imigranții sunt la fel de satisfăcuți în privința vieții pe care o au ca majoritatea cetățenilor țării gazdă. În medie, ei sunt mai pozitivi în privința stării de sănătate decât media cetățenilor din statul de reședință.

De remarcat că studiul vizează percepția imigranților asupra propriei sănătăți și nu accesul la servicii de sănătate.

---

¹⁴ http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_12892_673296605.pdf

II.4.5. LOCUIRE

Locuirea are o importanță vitală pentru indivizi, familii și comunități, fiind unul din factorii de bază în promovarea integrării. Nu sunt multe publicații care tratează problema locuirii pentru imigranți.

Manualul privind integrarea pentru factorii de decizie politică și practicieni (2004)

A doua ediție a manualului abordează această temă deosebit de importantă. Încă de la începutul capitolului dedicat locuirii se recunoaște că imigranții, la fel ca și ceilalți rezidenți, dezvoltă strategii bazate pe nevoile și oportunitățile găsite, dar că ei se confruntă cu discriminarea directă și indirectă pe piața locuințelor private iar oferta locuințelor sociale nu este foarte mare. În plus, imigranții se confruntă și cu problema mobilității spațiale restrânse datorate politicilor de control ale imigrației puse în practică de diferitele țări ale UE. Capitolul oferă exemple de aplicări ale legislației anti-discriminare (proces) din diferitele țări ale UE, dar și exemplul unui proiect de succes care a reușit să ofere condiții decente de locuire pentru 72 de familii, jumătate dintre acestea fiind familii de imigranți depășind sentimentele de reținere și ostilitate din partea populației majoritare.

Un alt aspect, legat de accesul la locuire este cel de calitate a acesteia. O mare parte a imigranților dispun de resurse materiale care le permit accesul doar la locuințe care nu oferă condiții decente. În acest manual autoritățile locale și centrale sunt încurajate să identifice și să aibă date recente despre calitatea și stocul de locuințe, atât cele sociale, aflate în administrare privată și a statului, cât și cele particulare. Sunt date și exemple de cum pot fi încurajați proprietarii particulari să îmbunătățească condițiile de locuire.

Un aspect important tratat de acest capitol este cel legat de segregarea spațială (concentrarea familiilor de imigranți într-o anumită parte a localității, de cele mai multe ori o zonă îndepărtată de centru, chiar izolată, care suferă din cauza lipsei facilităților și infrastructurii). Sunt prezentate exemple de regenerare urbană, proprietate mixtă și de închiriere, inclusiv instituții și servicii, precum și de comunicare și participare. O bună practică sugerează că, deși infrastructura fizică este importantă, politicile ar trebui să evidențieze, de asemenea, aspecte sociale, economice și culturale. Magazine, clinici medicale, centre religioase și culturale, precum și alte instituții și servicii sunt părți necesare ale unui domeniu de funcționare urbană. Relațiile de gen sunt importante în conturarea interacțiunilor din mediul urban și pot avea un impact semnificativ. Sunt date exemple de bune practici în ceea ce privește conexiunea nemijlocită dintre condițiile de locuire și integrare.

IV. PRINCIPALELE CENTRE DE STUDIU AL IMIGRAȚIEI

IV.1. Din România

Research Centre on Identity and Migration Issues

RCIMI, Universitatea din Oradea, Facultatea de Științe Politice și Comunicare

Centrul a fost creat în 2005 în cadrul Facultății de Științe Politice și ale Comunicării, Universitatea din Oradea. Au colaborat cu OIM România la elaborarea unui studiu tematic (2006-2007) și au lucrat de asemenea cu Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale. În trecut (2006-2007) au beneficiat de un grant din partea Fundației Soros România prin programul *East-East - Migration and Identity in a Changing Europe. Building Partnerships and Fostering Communication*, datorită căruia au realizat și pagina de internet a Centrului. Începând cu 2007 se pare că nu au mai beneficiat de multe finanțări, dovadă fiind lipsa evenimentelor sau proiectelor de cercetare, cu excepția conferințelor anuale, organizate în parteneriat cu Universitatea Oradea și a publicației JIMS (Journal of Migration Issues)¹⁵. Pagina lor de internet este o resursă bună, deoarece are o bază de date cu instituții similare din Europa și o bază de date cu cercetători din domeniu. Punctul slab al acestor baze de date este că nu sunt actualizate. Pe prima pagina a site-ului este menționat că Centrul lucrează la elaborarea unui ghid pentru migranți, care să conțină informații relevante pentru ei.

JIMS este publicat de două ori pe an, începând din 2007 și conține o serie de articole tematice, articole de cercetare, recenzii de cărți, multe dintre acestea abordând situația integrării pe piața muncii a cetățenilor din țări terțe. Publicațiile în care sunt realizate analize ale evoluției pieței forței de muncă, accesului, integrării, factorilor care influențează migrația pentru muncă, accesul la educație, dezvoltarea celei de-a doua generații sunt destul de numeroase.

Factorii determinanți de tip socio-economic ai migrației internaționale, cine migrează, de ce și care sunt efectele acestei migrații; cât de vulnerabili sunt imigranții când vine vorba despre integrarea pe piața muncii; analize de cazuri ale migranților din anumite țări în Occident: cazul imigranților brazilieni în Amsterdam); impactul crizei asupra angajărilor realizate ilegal al cetățenilor din țări terțe - cazul Cehiei; cum funcționează parteneriatele cu organizațiile migranților - cazul Germaniei; atitudinile vizavi de imigranți și politicile de integrare a imigranților - cazul UK; controlul asupra migrației pentru muncă - o perspectivă asupra controlului exercitat pe cinci continente; rezultatele școlare în cazul celei de-a doua generații de migranți sunt teme cuprinse în publicațiile ce pot fi accesate în paginile publicației. Articole în care aceste subiecte sunt tratate pe larg:

- *Socio-Economic Determinants of International Migration*¹⁶, Yaroslav Prytula, Natalia Pohorila - JIMS, volumul 6, numărul 1, 2012
- *From Object to Actor? Building Partnerships with Migrant Organisations: The Case of Germany*¹⁷, Katerina-Marina Kyrieri, Constanze Brasser, JIMS, volumul 6, numărul 1, 2012

¹⁵ <http://jims.e-migration.ro/index.php>

¹⁶

http://emigration.ro/jims/Vol6_No1_2012/Articles/JIMS_Vol6_No1_2012_pp_3_26_PRYTULA_POHORILA.pdf

¹⁷ http://emigration.ro/jims/Vol6_No1_2012/Articles/JIMS_Vol6_No1_2012_pp_64_87_KYRIERI_BRASSER.pdf

- *The Impact of the Crisis on Illegal Employment of Foreigners and the Related Policy - Case study: Czech Republic*,¹⁸ Vera-Karin Brazova, JIMS, volumul 6, numărul 1, 2012
- *Attitudes toward Immigrants and Immigration Policy in United Kingdom*¹⁹, Viviana Andreescu, JIMS, volumul 5, numărul 2, 2011
- *Elspeth Guild & Sandra Mantu (eds.) Constructing and Imagining Labour Migration. Perspectives of Control from Five Continents*²⁰, Review by Dan Apăteanu, JIMS, Volumul 5, numărul 1, 2011
- *Educational Attainment of Second Generation Immigrants*²¹, Anna Di Bartolomeo, JIMS, volumul 3, numărul 2, 2009.
- *Missed Opportunity: The Underutilisation of Forced Migrants in the British Economy*²², Dieu Donn  Hack-Polay, JIMS, volumul 2, numărul 2, 2008.

Pagina web: <http://www.e-migration.ro/index.php>

Email: jims@e-migration.ro

Migrant.ro

Este un portal realizat de Institutul Intercultural din Timișoara, Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului - Filiala Cluj, Asociația ADIS București și Centrul pentru Resurse Civice din Constanța. Proiectul este o continuare a inițiativei IIT din 2009. Proiectul a demarat în 2012 și va beneficia de finanțare din partea Inspectoratului General pentru Imigrări până în 2015. Printre activitățile principale sunt întreținerea paginii migrant.ro, editarea și publicarea revistei *Migrant în România*, dezvoltarea și întreținerea unei rețele de mediatori interculturali, seminarii și consultări locale, conferințe pe tema migrațiilor, curs de formare pentru jurnaliști pentru deconstrucția stereotipurilor etc. Pe pagina centrului pot fi găsite studii elaborate de alte centre sau organizații, legislația națională privind imigrația, documente la nivelul UE privind imigrația etc. IIT mai degrabă facilitează, prin activitățile derulate, integrarea socială a imigrațiilor și oferă informații utile pentru ei, decât derulează activitate academică.

Editează revista *Migrant în România*.

Pagina web: www.migrant.ro

E-mail: iit@intercultural.ro

Centrul de Studii ale Migrației și Mobilității Timișoara – SISEC

Adresa web: <http://www.migratie.ro/>

¹⁸ http://e-migration.ro/jims/Vol6_No1_2012/Articles/JIMS_Vol6_No1_2012_pp_88_114_BRAZOVA.pdf

¹⁹ http://e-migration.ro/jims/Vol5_No2_2011/Articles/JIMS_Vol5_No2_2011_pp_61_85_ANDREESCU.pdf

²⁰ http://e-migration.ro/jims/Vol5_No1_2011/Articles/JIMS_Vol5_No1_2011_pp137-139_APATEANU.pdf

²¹ http://emigration.ro/jims/Vol3_no2_2009/BARTOLOMEO_JIMS_Vol3_No2_2009.pdf

²² http://e-migration.ro/jims/Vol2_no2_2008/Hack-Polay_JIMS_Vol2_No2_2008.pdf

IV.2. Din alte țări ale Uniunii Europene

International Centre for Migration Policy and Development

Centru creat de Austria și Elveția în 1992, specializat pe: Illegal Migration & Return/Trafficking in Human Beings; Border Management & Visa Asylum Migration & Development; Legal Migration & Integration. Abordează fenomenul din următoarele perspective: cercetare, migration dialogues, capacity building. Membrii acestei organizații sunt în general instituțiile publice (în cazul României este MAI), iar parteneri sunt diferite organizații europene, internaționale și donatori (European Commission, United Nation Development Programme, OSCE etc).

Pe pagina centrului se pot găsi foarte multe publicații, dat fiind faptul că centralizează mare parte din publicațiile realizate la nivel european de instituțiile publice internaționale și de alte instituții active în domeniul cercetării.

Adresă web: <http://www.icmpd.org/ABOUT-US.1513.0.html/>

Email: icmpd@icmpd.org

Bibliotecă on-line: <http://www.icmpd-library.org/>

Central European Forum for Migration and Population Research (CEFR)

CEFR este un proiect realizat de Organizația Internațională pentru Migrație în parteneriat unul dintre institutele Academiei Poloneze și Warsaw School of Economics. Activează în Polonia, activitatea de bază fiind cercetarea migrației din regiunea Europei Centrale și de Est. Domeniile majore de interes sunt demografia, prognoza demografică, analiza statistică și fenomenul migrației din perspectiva sociologică. În cadrul CEFR a fost înființat *Centrul de Documentare a migrației*. Activitatea acestuia din urmă este redusă, conform site-ulul <http://www.cefmr.pan.pl/menu/doccentre.html>. Participarea la conferințele din regiune reprezintă o prioritate. CEFR este membru al rețelei IMISCOE.

Dintre publicațiile disponibile pe pagina centrului, enumerăm:

1. Migration Policymaking in Europe. The Dynamics of Actors and Contexts in Past and Present (2011);
2. Migration, Employment and Labour Market Integration Policies in the European Union (2000-2009) (2011);
3. MULTIPOLES: A Revised Multiregional Model for Improved Capture of International Migration (2011);
4. Actes du colloque international "Les evolutions de la recherche sur les migrations internationales au Maroc. Théories, concepts, méthodes et défis contemporains" (2011);
5. The Tale of Two Cities: Diversity in Leeds and Warsaw, Working Paper 11/1.

Adresă web: <http://www.cefmr.pan.pl/menu/doccentre.html>

Email: cefmr@cefmr.pan.pl

Centre of Migration Research

Centru creat în cadrul Universității Varșovia în 1992 de o echipă interdisciplinară (sociologi, economiști, antropologi, juriști, psihologi etc). Direcțiile lor de activitate sunt: *Economics of Migration, Integration and Ethnic Relations, Migration Policies*. Dezvoltă și un program de studii post-universitare din 2003. Analizează în special emigrația poloneză și politicile naționale de e/imigrație. Au și câteva studii comparative Polonia / alte țări din regiune.

Pe pagina centrului se pot găsi multe publicații, majoritatea în poloneză. Pot fi accesate și câteva publicații în limba engleză. Acestea pot fi accesate la adresa: <http://www.migracje.uw.edu.pl/publikacja/rodzaj/book/>, cele mai multe dintre cele în engleză putând fi descărcate gratuit. În cadrul acestora este analizată în special emigrația poloneză și politicile naționale de e/imigrație. Pot fi citite și câteva studii comparative Polonia/alte țări din regiune.

Adresă web: <http://www.migracje.uw.edu.pl/en/post/previous/>

Email: migration.cmr@uw.edu.pl

Bibliotecă on-line: <http://www.migracje.uw.edu.pl/publikacja/rodzaj/book/>

Centro Studi Emigrazione Roma

Centru înființat în 1963, activează în domeniul migrației, abordarea lor fiind una multidisciplinară. Are un centru de documentare - bibliotecă fizică, realizează publicații, cercetări și organizează conferințe. Centrul este parte din *Federation of Centres on Migration Studies*, o rețea de centre ce activează în domeniul migrației din Franța (<http://www.ciemi.org>), Filipine (<http://www.smc.org.ph>), Argentina (<http://www.cemla.com>), Brazilia (<http://www.cemsp.com.br>).

Editează publicația trimestrială *Studi Emigrazione - Migration Studies*, publicație trimestrială care apare din 1964, care abordează interdisciplinar diverse aspecte ale migrației și mobilității umane (http://www.cser.it/SE_indici.htm).

Publicația este disponibilă contra cost - pentru 2011 costul este de 70 EUR; pentru 2012 este de 100 EUR.

Adresă web: <http://www.cser.it/>

Email: cser@cser.it

Centre on Migration, Policy and Society (COMPAS)

Este centrul de cercetare din cadrul Universității Oxford. Temele abordate sunt grupate pe 5 categorii: *Flows & Dynamics; Labour Markets; Citizenship and Belonging; Urban change and Settlement* (abordează cu precădere teme legate de integrare); *Welfare*.

Dintre publicațiile academice accesibile pe pagina centrului, enumerăm:

1. Düvell, F., (Ed.), (2011) The Pathways in and out of Irregular Migration in the EU: A Comparative Analysis, Special Issue, European Journal of Migration and Law, Vol. 13(3);
2. Penninx R., D. Spencer and N. Van Hear, 2008, 'Migration and Integration in Europe: The State of Research;
3. Spencer, S., 2007, 'Social integration of migrants in Europe, a literature review', co-authored, OECD;
4. Spencer, S., (ed), 2006, 'Refugees and other new migrants: a review of the evidence on successful approaches to integration'. Report commissioned by the Home Office;
5. Vargas-Silva, C. (Ed) (2012), 'Handbook of Research Methods in Migration', Edward Elgar Publishing.

Adresă web: <http://www.compas.ox.ac.uk/>

Email: info@compas.ox.ac.uk

Sussex Centre for Migration Research (SCMR)

Înființat în cadrul Universității Sussex, acum mai bine de 10 ani, are drept scop îmbunătățirea și diversificarea cunoștințelor academice în domeniul migrației. Aree de interes: migrație și dezvoltare; centre de cercetare pe Europa - cu accent pe Marea Britanie, a țărilor din zona Mediteraneană și a Balcanilor; migrația către statele din Golf.

Dintre publicațiile disponibile pe pagina centrului:

1. The Atlas of Human Migration - Global Patterns of People on the Move - Russell King, Richard Black, Michael Collyer, Anthony J Fielding, Ronald Skeldon, July 30th 2010 by Routledge;
2. SCMR Working Paper series²³;
3. Journal of Ethnic and Migration Studies²⁴

Adresă web: <http://www.sussex.ac.uk/migration/>

Email: information@sussex.ac.uk

Migrations Internationales, Espaces et Sociétés (MIGRINTER)

Centru de cercetare organizat în cadrul Universității Poitiers, Franța.

MIGRINTER este un laborator de cercetare specializat pe studierea migrației internaționale și a relațiilor inter-etnice. Migrinter este găzduit de către *Maison des Sciences de l'Homme et de la Société de Poitiers*. Institutul își propune să producă cunoștințe despre un fenomen global, să analizeze cauzele și efectele sale. Dar își propune și să disemineze cunoștințele într-un cadru de predare (conform ciclurilor școlare din Franța) și publicare, fiind în același timp un spațiu deschis publicului interesat. MIGRINTER are o echipă constituită într-un interval de mai bine de 20 de ani. În tot acest timp a construit relații cu alte entități și institute de cercetare la nivel național și internațional. Oferă:

---

²³ <http://www.sussex.ac.uk/migration/publications/workingpapers>

²⁴ <http://www.sussex.ac.uk/migration/jems>

- un centru de formare - Master în Migrații Internaționale la Universitatea Poitiers. Acesta oferă o abordare spațializată a dinamicii migrațiilor internaționale, articulate împreună cu problematicile dezvoltate în acest domeniu de către disciplinele științelor umaniste și sociale.
- Jurnal - REMI (Revue européenne des migrations internationales) este revista europeană dedicată migrației internaționale create în 1985, singura cu caracter științific, în limba franceză, specializată pe această temă. Revista are distribuție internațională. REMI este accesibilă ca text integral pe Revues.org, cu o întârziere de tre ani.
- Revistă electronică - [e-migrinter](http://e-migrinter.org). Revista a fost creată în 2008. Ea este elaborată de către cercetători și cercetători asociați laboratorului MIGRINTER. Este destinată publicului interesat de migrația internațională. Are ca obiectiv informarea asupra cercetărilor în curs și de a face cunoscute texte vechi, inedite, puțin difuzate, acompaniindu-le de o prezentare care le plasează în contextele lor. Revista se poate accesa gratuit (se descarcă în format pdf).

Este un centru de documentare specializat. Centrul de documentare cuprinde peste 6000 de studii și mai mult de 40 de reviste de specialitate în ce privește migrația internațională și relațiile inter-etnice.

Centrul este deschis 36 de ore pe săptămână și este accesibil cercetătorilor și studenților din ciclul 3 de educație. Are o bază de date bibliografice *MigrinterNet*, care conține mai mult de 22.000 de note bibliografice corespunzătoare pentru documentele disponibile centrului de resurse.

Adresă web: <http://www.mshs.univ-poitiers.fr/migrinter/>

L'Institut national d'études démographiques (INED)

A fost creat în 1945 pentru a studia problemele demografice sub toate aspectele lor. Institutul colectează documente utile, anchete, experimente. Este locul de naștere al demografiei franceze. Din 1986 INED a devenit o instituție publică cu caracter științific și tehnologic, plasată sub tutela ministerelor de resort. INED are ca misiune studierea populațiilor sub toate aspectele în Franța, dar și în alte țări. Temele de cercetare se grupează în jurul a două axe mari: analiza compoziției creșterii populațiilor (fertilitate, mortalitate, migrație); studierea legăturii dintre mișcările demografice și contextele istorice, socio-economice și juridice ale societăților studiate.

Institutul are 66 de poziții permanente pentru cercetători și în jur de 50 de cercetători asociați doctoranzi sau post-doctoranzi. Cercetarea științifică se organizează în jurul a 11 unități tematice de cercetare și trei poli transversali. INED este membru fondator al *Fondation de coopération scientifique Campus Condorcet* creat în decembrie 2009. Acesta este un pol de cercetare în științele sociale. În cadrul acestuia vor fi organizate o serie de conferințe pe tema "Imaginea în pericol: distrucție, cenzură, manipulare" între 24.09.2012-10.06.2013.

INED oferă internauților și vizitatorilor un număr impresionant de publicații și resurse documentare. Biblioteca, înființată în 1945, este deschisă publicului, iar catalogul este accesibil pe internet. Noutățile sunt prezentate în fiecare lună și serviciul de documentare oferă instrumente de cercetare documentară și răspunde la întrebările adresate pe mail. Se regăsesc aici informații despre demografie și discipline conexe. INED publică rezultatele cercetărilor în revista *Population* și în alte diferite colecții. Există un buletin de informare lunară, *Population & Sociétés*, disponibil în format electronic, care prezintă în fiecare lună rezultatele pe o anumită temă. INED realizează sondaje iar

rezultatele sunt publicate în reviste și lucrări științifice. INED participă la *Rețeaua Quetelet* (Réseau Quetelet) și astfel pune la dispoziție cercetătorilor datele originale rezultate în urma anchetelor. Cercetările INED se grupează în proiecte plurianuale; fiecare proiect este administrat de o unitate de cercetare.

Câteva dintre publicațiile ce pot fi accesate pe pagina centrului:

- Noll, Gregor, *The Laws of Undocumented Migration* / dossier de Gregor Noll (2010)
- France. Cour de cassation. *Les discriminations dans la jurisprudence de la Cour de cassation*
- *Rapport annuel 2008 / Cour de cassation* (2009)
- Atak, Idil, *L'eupéanisation de la lutte contre la migration irrégulière et les droits humains: une étude des politiques de renvois forcés en France, au Royaume-Uni et en Turquie* / Idil Atak (2011)
- *Les migrations africaines. Volume 1, Droits et politiques* / Mohamed Saïb Musette, Saïd Souam, André Bourgeot (Eds.) (2012);
- *Politiques d'exception: réfugiés, sinistrés, sans-papiers, sous la dir. de Michel Agier* (2012)

Adresa web: <http://www.ined.fr/>

Email: edition@ined.fr / doc@ined.fr

Office Français de l'Immigration et de l'Intégration

OFII a fost creat în 2009 ca singurul operator al statului responsabil de migrația ilegală. Are 866 de agenți în Franța care deservește întreg teritoriul național, dar și birouri în Maroc, Tunisia, Turcia, România, Mali, Senegal, Canada și Camerun. Primele organizări de acest fel datează încă din 1946 și de la început au avut ca menire cercetarea, selectarea profesională, vizite medicale și recrutarea personalului din străinătate.

OFII este singurul operator de stat responsabil de integrarea migranților în primii 5 ani de ședere în Franța. Are și misiunea de a gestiona procedurile de migrare profesională și a familiilor, gestionarea dispozitivului național de primire de cereri de azil și returnare, dar și reinsertia participativă a dezvoltării solidară, lupta împotriva muncii ilegale. OFII oferă date pentru cei care vor să migreze în Franța (la fel cum oferă și IGI). Pe site-ul OFII se regăsesc puține documente pentru cercetare (http://www.ofii.fr/qui_sommes-nous_46/ressources_documentaires_667.html) și foarte puține date.

Adresă web: <http://www.ofii.fr/>

L'Institut de Recherche, Formation et Action sur les Migrations (IRFAM)

Institutul își propune să realizeze o cercetare critică a excluziunii, dezvoltării sociale și a conflictelor socio-culturale. Studiile institutului fac parte dintr-o rețea internațională care permite schimbul de analize comparative și de bune practici.

Publicații ce pot fi accesate în jurnalul electronic din 2011:

- *La responsabilité des entreprises dans un contexte de diversité culturelle*

- Diversité et intégration au Luxembourg
- Éditer et diffuser en éducation permanente
- Santé mentale et migrations"

Pagina web: www.irfam.org

Euro-Mediterranean Consortium for Applied Research on International Migration (CARIM)

CARIM a fost înființat în 2004 la European University Institute, fiind cofinanțat de către Comisia Europeană, DG AidCo (Direction General -Development and Cooperation). Scopul CARIM este de a monitoriza, analiza și a face previziuni despre fenomenul migrației din zona de Sud-Est a Mediteranei și țările din zona subsahariană.

Centrul de coordonare al CARIM se află la Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Centrul are o rețea de corespondenți științifici în 17 țări: Algeria, Chad, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Libia, Mali, Mauritania, Maroc, Nigeria, Palestina, Senegal, Sudan, Siria, Tunisia, Turcia. Toate acestea sunt studiate ca țări de origine, tranzit și destinație. Activitățile centrului sunt: realizarea unei baze de date despre migrația din zona de Sud-Est a Mediteranei și zona subsahariană; realizarea de cercetări; organizarea de întâlniri pentru experții din domeniu; organizarea unei școli de vară pe tema migrației.

Informațiile din baza de date a centrului acoperă trei aspecte ale migrației internaționale: economie și demografie, legislație, socio-politic. Cercetarea în domeniul migrației este împărțită pe următoarele domenii: managementul frontierelor în țările din Sud-Estul Mediteranei, migrația circulară în țările SEM, migrația neregulată în țările din zona de Sud-Est a Mediteranei, transferuri și dezvoltare în aceste țări, migrația de tranzit în țările din această zonă, piața muncii și migrația, migrația celor înalt calificați, migrație și gen.

Publicațiile ce pot fi găsite pe site-ul centrului sunt destul de numeroase, majoritatea fiind de dată recentă: 2010, 2011. Evenimentele organizate de CARIM se opresc în 2011.

Adresă web: <http://www.carim.org/index.php?callContent=1>

E-mail: carim@eui.eu

International Migration, Integration and Social Cohesion (imiscoe)

IMISCOE Research Network reunește 29 de membri, institute de cercetare, universități, departamente de cercetare a migrației din cadrul diferitelor universități. Activitatea rețelei este concentrată pe 3 mari direcții: cercetare, training (acordat tinerilor cercetători, doctoranzilor), diseminare de informații către un public cât mai larg. Focusul activității de cercetare este pe migrația în spațiul european.

Cercetarea pornește de la un set de 7 întrebări cheie, cum ar fi cât de selectiv este procesul migrației internaționale - cine migrează, cine nu migrează, care sunt consecințele unei astfel de selectivități

pentru procesul de adaptare și integrare la noile destinații? Cum se integrează copiii imigranților în societate și cum îmbină apartenența la un grup de imigranți cu apartenența la societate în ansamblul ei?

Tipurile de publicații ce pot fi accesate pe pagina rețelei: rapoarte de cercetare (contra cost), lucrări realizate de doctoranzi, recomandări de politici publice, analize realizate de alți experți care sunt afiliați rețelei. Experților în domeniu li se oferă posibilitatea de a căuta în baza de date a rețelei, în funcție de domeniul de expertiză și țară.

Cea mai recentă recomandare de politici publice (septembrie 2012), *Context matters in integration outcomes*, analizează situația tinerilor - accesul la educație și participarea pe piața forței de muncă - din familiile de imigranți stabilite în Europa de Vest.

Biblioteca:

http://imiscoe.org/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=5&Itemid=18

Pagina web: <http://imiscoe.org/>

Email: info@imiscoe.org

Development Research Centre on Migration, Globalisation & Poverty

Migration Development Research Centre este un program de cercetare finanțat de Departamentul pentru Dezvoltare Internațională din UK (DFID), program care s-a desfășurat în perioada 2003-2009. DRC a avut la bază un parteneriat între 8 instituții din 5 țări: Bangladesh, Ghana, Albania, Egipt și UK. Activitatea din cadrul DRC este continuată în cadrul unui alt program Migrating out of Poverty Research Programme Consortium (RPC).

Tipurile de migrație abordate de către DRC: migrația internă, mobilitatea forței de muncă la nivel global, copiii și migrația, migrația celor calificați, migrația forțată, migrația de revenire. Principalele teme de cercetare au fost: conexiuni între tipuri de migrație, cauze și consecințe, sărăcia în mediul rural și mijloacele de subsistență, asistența socială, gen și generații, sănătate și educație, drepturi, statistici.

Making Migration Work for Development (publicat în 2009) este un raport ce sintetizează rezultatele obținute în cei 6 ani de activitate.

Adresă web: <http://www.migrationdrc.org/>

Email: migrationrpc@sussex.ac.uk

Migration Out of Poverty

Migration out of Poverty este un program de cercetare ce se derulează pe 7 ani (2010-2017), dezvoltat de consorțiul *Research Programme Consortium* (RPC), finanțat de *Departamentul pentru Dezvoltare Internațională* din UK (DFID). Focusul programului este pe relația dintre migrația regională, migrația internă și sărăcie, fiind localizat în 6 regiuni din Asia, Africa și Europa.

Scopul *Migration out of Poverty RPC* este de a maximiza efectele pe care migrația le are asupra reducerii sărăciei și asupra dezvoltării și de a minimiza costurile și riscurile asociate migrației asupra celor săraci. Această activitate include generarea de cunoaștere legată de migrație și sărăcie; crearea de noi date; antrenarea în acest demers a decidenților și dezvoltarea capacității de a înțelege și de a cerceta legăturile dintre migrație și sărăcie. Un program global de cercetare este completat de programe centrate pe regiunile unde se află principalii parteneri din cadrul consorțiului.

Temele de cercetare abordate prin acest program sunt: migrație și sărăcie, migrație, femei și fete, migrație și urbanizare, date despre migrație, migrație și politici, migrația și schimbarea climatică și priorități regionale.

Programul are la bază un parteneriat între institute de cercetare din Bangladesh, UK, Gana, Kenya, Singapore și Africa de Sud, toate fiind focalizate pe legăturile dintre migrație și dezvoltare.

Programul este construit pe un program de cercetare anterior, dezvoltat de același consorțiu: *Development Research Centre on Migration, Globalisation and Poverty*.

Pagina web: www.migratingoutofpoverty.org

E-mail: migrationrpc@sussex.ac.uk

V. RAPORT DE MONITORIZARE A LITERATURII DE SPECIALITATE DIN DOMENIUL IMIGRAȚIEI ȘI INTEGRĂRII

PERIOADA MONITORIZĂRII: IANUARIE-IUNIE 2013

Studiul vizează tratamentul aplicat musulmanilor în închisorile din Franța și Anglia și adaugă noi perspective înțelegerii noastre asupra experienței populației musulmane în creștere din Europa de Vest. Deși contextul actual este dominat de războiul împotriva terorismului și creșterea islamofobiei, majoritatea musulmanilor din închisori nu se află acolo din motive politice, ci pentru o serie de crime întâlnite în orice societate.

Din punct de vedere metodologic, cercetarea este comparativă (utilizând proceduri comune pentru cele două țări) și are la bază studii serioase etnografice colaborative. Au fost realizate 158 interviuri în închisorile franceze și 68 în cele britanice. În plus, au fost intervievați imami, ofițeri din personalul închisorilor și guvernatori.

O primă remarcă ar fi faptul că populația musulmană din închisorile din Franța și Anglia este eterogenă din punct de vedere etnic, social și religios. Apoi, privarea de libertate corelează puternic pozitiv cu clasa socială, vulnerabilitatea și discriminarea.

Închisorile din ambele țări cuprinse în studiu sunt supraaglomerate și se confruntă cu probleme ca dependența de droguri, automutilarea, suicidul, boli psihice, tulburări comportamentale și plictiseală. Studiul încearcă să pună în evidență diferențele de abordare a minorităților religioase dintre cele două țări, reflectate în ideologia de stat, formularea politicilor, drepturile minorităților și rasism. În acest sens, abordarea dominantă pentru Franța este cea laică, iar pentru Anglia – multiculturalistă. Laicitatea franceză își are rădăcinile în discursul unității naționale seculare și universalitatea valorilor republicane. Statul nu recunoaște legitimitatea minorităților religioase sau a subculturilor etnice. Ca rezultat, închisorile din Franța au admis cu dificultate suferințele musulmanilor, privați de exercițiul ritualurilor religioase pentru că nu au acces la imam sau la facilități pentru practicarea religiei.

Abordarea multiculturalistă din Anglia își are sorgintea în modelul comunităților etnice, importat din SUA, prin care autoritățile încurajează și stabilesc un dialog cu liderii comunităților, practică întâlnită și în timpul colonialismului britanic. Astfel, în opinia autorilor, accesul la facilitățile religioase în închisorile britanice a avut ca efect încurajarea liderilor ne musulmani, pe când în închisorile franceze efectul privării de practicarea religiei a fost să încurajeze activitățile religioase neoficiale și prizonieri cu convingeri radicale să-și asume poziții informale de lideri.

În ciuda diferențelor de abordare, interviurile au relevat evidențe ale discriminării și islamofobiei în ambele țări. Studiul este bine-venit și necesar deoarece introduce o tematică actuală și oferă deschideri spre alte arii de cercetare utilizând metode similare – de exemplu în privința tratamentului diferențiat al prizonierilor musulmani politici și nepolitici în contextul sistemului penal de justiție.

Lucrările din colecția *Belonging in Europe* încearcă să distrugă mitul conform căruia nu există o istorie a diasporei africane în Europa înaintea anului 1945, prin reunirea unor studii și cercetări în domeniu din diverse țări europene.

Aceste cercetări ar putea deschide, prin crearea unei rețele de studenți care să realizeze studii academice la nivelul diferitelor comunități africane din țările europene, posibilitatea scrierii unei istorii comparative a diasporei africane în Europa.

Colecția își propune de asemenea să exploreze, dincolo de acceptarea spațială, geografică, măsura în care europenii africani împărtășesc sau experimentează apartenența la Europa, plecând de la premiza că studiile centrate pe experiențele de muncă sau ca parte a populației active a negrilor europeni ar da cel mai bine măsura acestei apartenențe.

Totuși experiențele membrilor diasporei africane în Europa au depins de procese complexe, care au implicat populații diverse, motivații și mișcări culturale și politice și strategii individuale.

Lucrările studiază mobilitatea membrilor diasporei africane stabiliți în special în fostele țări coloniale și evoluția – prin schimbul pe care elitele și anumite categorii profesionale (ex. marinarii) îl asigurau între țările europene și coloniile acestora – ideilor de anti-rasism, anti-colonialism, pan-africanism și drepturile omului.

Colecția lasă deschise pentru cercetări viitoare o serie de întrebări legate de: posibilitatea existenței unei secvențe comune a istoriei diasporei africane în mai multe țări europene; când a fost asociată ideea de negru populației africane din Europa (anterior figurau în înregistrări ca negri și populațiile de altă culoare – ex. indieni).

“Istoria negrilor europeni, al căror număr este estimat în prezent la circa 18 milioane, rămâne în mare parte necunoscută, datorită refuzului multor țări europene de a-și explora trecutul colonialist și a opiniei larg răspândite că Europa reunește diferite grupuri entice ce aparțin aceleiași rase albe. Europeanii negri sunt astfel asociați rolului de străin în loc să fie văzuți ca parte a pluralității noii Europe unite.”²⁵

---

²⁵ BEST: Black European Studies in Transition established in 2004 at Gutenberg University Mainz, <http://www.best.uni-mainz.de/modules/Informationen/index.php?id=13>

Cartea pornește de la nostalgia și în același timp viziunea de viitor a celor trei autori: o lume a frontierelor deschise.

Viitorul migrației internaționale are la bază rolul migrației în evoluția societăților, înainte de existența granițelor naționale și se reflectă în libertatea de mișcare a populațiilor.

Deși deschiderea frontierelor rămâne obiectivul ultim la nivelul politicilor globale, interesele statelor națiuni, ale guvernelor, electoratului și mass-mediei populare condiționează reformele propuse de autori. Aceste reforme au la bază 5 principii ale migrației globale: drepturi transnaționale, promovarea progresului social și economic al migranților, extinderea migrației legale, combaterea xenofobiei, discriminării și abuzurilor, îmbunătățirea sistemului de colectare a datelor.

Aceste reforme conduc la necesitatea de a asigura managementul eficient al migrației internaționale prin încorporarea Organizației Internaționale pentru Migrație în sistemul Națiunilor Unite, cu misiunea de a liberaliza migrația, a găzdui negocieri, a stabili standarde, monitoriza politici guvernamentale, analiza date, realiza cercetări și oferi asistență tehnică țărilor în curs de dezvoltare.

Capitolul I oferă o sinteză a migrației în istoria omenirii până la Columb. Migrația e văzută ca factor de progres social, servind ca vehicul pentru transmiterea ideilor noi, pentru accelerarea învățării și inovației.

Capitolul II continuă cu epoca explorărilor europene (imperiile coloniale), până la dezvoltarea statelor națiune contemporane și apariția controlului statelor asupra imigrației – 1914.

Capitolul III analizează migrația în perioada primului război mondial – 1973 și analizează rolul central al statelor națiune în reglementarea migrației în acest interval. Este de asemenea definit managementul migrației: statele încearcă să controleze câte persoane intră în țară, de unde vin, ce drepturi și resurse pot accesa.

Eșecul managementului migrației se manifestă prin creșterea numărului imigranților fără documente, a numărului centrelor de detenție, a traficului de ființe umane, a refugiaților traumatizați și a deceselor la frontiere.

Partea a doua a cărții descrie situația actuală a cunoștințelor despre determinanții migrației la nivel micro și macro, politicilor statelor privind categoriile de migranți și controlul frontierelor bazat pe îmbunătățirea tehnologiei și a supravegherii, precum și impactul migrației asupra migranților, țărilor de origine și de destinație ale acestora.

Deși cartea propune creșterea migrației și o comunitate globală deplin conectată, nu este clar cum sugerează autorii implementarea reformelor în domeniul politicilor migrației și nici cum vor fi gestionate efectele negative ale frontierelor deschise, constând într-un număr prea mare de imigranți.

Așa cum se precizează chiar din sumar articolul dorește să fie abordat modul în care cultura poate fi transferată de la culturile ale imigranților la cultura "gază".

Autorul folosește studiul de caz ca modalitate de abordare a subiectului concentrându-și atenția asupra a câtorva artiști care au imigrat în Marea Britanie (prima generație).

Dacă la început articolul pornește promițător și avansează ipoteza că modalitatea de expunere și "încadrare" folosită de către curatorul unei expoziții de artă influențează modalitatea în care este apoi percepută și considerată acea artă (ca aparținând artistului immigrant sau aparținând artistului britanic).

Autorul, după o scurtă trecere în revistă a definițiilor utilizate pentru "refugiați" de forurile internaționale decide că pentru articolul/lucrarea de față "refugiat" este cea persoană/persoane care a trebuit să își părăsească țara de origine pentru a asigura securitatea sa și a familiei sale în altă parte (Marea Britanie fiind acea "altă parte").

Sunt prezentate apoi câteva perspective teoretice în ceea ce privește "multiculturalismul", "diversitatea" și modalitatea în care societatea gazdă se raportează la "Celălalt".

Autorul însă se lasă dus de idei pe care le prezintă slab argumentat științific. Acesta apelează mai mult la interpretarea (chiar propria interpretare față de care nici măcar nu se distanțează pentru a si-o asuma) artei (un domeniu extrem de subiectiv).

Articolul este mai degrabă un eseu de artă și filozofie, despre artă și despre artiști. Ideea, foarte interesantă de la care a pornit această "cercetare" este argumentată mai degrabă cu presupunerile și interpretările autorului.

O altă întrebare/ipoteză apare de-a lungul articolului (prea lung, lăsat să se desfășoare fără o construcție riguroasă a argumentelor): ce se întâmplă cu arta în Marea Britanie, se lasă aceasta influențată de către "noii veniți și ideile lor (poveștile lor de viață, culturile lor, istoriile lor de viață)?

Și pentru a răspunde la această ipoteză de altfel extrem de generoasă autorul apelează doar la presupuneri și interpretările sale.

Concluziile articolului (chiar dacă ele nu se pot numi concluzii sau răspunsuri pertinente la ipoteze de pornire) sunt acelea că:

- în prezent, în ceea ce privește politicile curatorii pentru artele vizuale în Marea Britanie se poate observa o schimbare în ce privește modul în care publicul receptează arta artiștilor refugiați;
- această schimbare se constituie în posibile modele de transfer cultural de la artistul refugiat către public ceea ce va duce până la urmă la schimbarea modalității de a percepe cultura așa-zis "britanică".

Saskia Bonjour & Doutje Lettinga (2012): Political Debates on Islamic Headscarves and Civic Integration Abroad in France and the Netherlands: What Can Models Explain?, Journal of Immigrant & Refugee Studies, 10:3, 260-278

Autoarele articolului și-au propus ca să aducă în discuție și să verifice capacitatea de explicare a modelelor naționale în ceea ce privește politicile de integrare ale imigranților. Argumentul care este adus în discuție se referă la faptul că modelele naționale, chiar dacă nu explică în întregime design-ul politicilor de integrare ale imigranților, ele trebuie totuși considerate cu atenție împreună cu ale alte variabile (constelațiile politice, contextele instituționale în care sunt concepute aceste politici).

Ca puncte de pornire pentru analiză sunt considerate două teme: reglementarea purtării baticului de către femeile musulmane și politicile de integrare civică în străinătate, două teme majore ale politicilor de integrare a musulmanilor în două țări, Franța și Olanda.

În 2004 Franța a adoptat o lege care interzice afișarea tuturor semnelor aparent religioase în școli. În Olanda au existat discuții despre un semn demers, dar până la urmă nu a fost luată nici o măsură.

În 2005 în Olanda și apoi în 2007 în Franța sunt introduse cerințe de integrare pentru imigranții. În cazul Olandei guvernul cere migranților să treacă un test și nu oferă cursuri sau material pentru studiu. În Franța guvernul cere imigranților doar să participe la evaluare și la cursuri (gratuite) fără a cere ca anumite rezultate în funcție de care imigranții să primească acceptul de a intra în Franța.

Metoda folosită este cea încadrare (Benford & Snow, 2000; Stone, 1989; Verloo, 2005) inspirată de opera lui Erving Goffman (Frame analysis: An essay on the organization of experience) care își propune să analizeze modul în care oamenii înțeleg situațiile și activitățile. Analiza s-a concentrat pe două dimensiuni cheie ale încadrării politicii: diagnoza (definiția, cauzele percepute și efectul așteptat al problemei) și prognoza (soluția propusă pentru rezolvarea problemei).

Datele utilizate pentru analiză sunt: dezbaterile parlamentare, întrebările, rapoartele de politici publice și extrasele meselor rotunde pe temele respective. Perioada studiată pentru subiectul "baticului" este 2002-2007 iar cea pentru integrarea civică în străinătate 2004-2007, ambele corespunzând cu perioadele în care politicile respective au fost formulate și apoi au fost luate deciziile de punere în practică.

În prima parte a articolului cele două autoare demonstrează că modelele naționale nu pot explica pe deplin design-ul politicilor de integrare a imigranților. Treptat sunt aduse în discuție și analiză alte elemente care împreună cu modelele naționale ajung să ofere o mai bună înțelegere în ceea ce privește modul în care politicile de integrare din cele două țări au fost concepute.

Din start autoarele aleg pentru analiză două țări cu modele naționale diferite: Franța (apartenență civică), seculară, pentru care națiunea este o comunitate politică alcătuită din cetățeni, în care relația dintre cetățeni și stat nu este mediată de către comunități sau organizații, iar cetățenia este o stare de spirit sau o practică; și Olanda (apartenență etnică), o națiune alcătuită din comunități minoritare,

unde statul nu este mai presus de cetățeni ci este mai degrabă alcătuit din grupuri care reprezintă anumite interese.

În aceste contexte Franța cere de la imigranți o integrare civică, cetățenia putând fi dobândită, pe când Olanda așteaptă de la aceștia un fel de integrare organică care nu se poate realiza decât dacă grupul etnic al imigranților împărtășește valori similare celorlalte grupuri etnice deja olandeze.

Dar explicația nu poate fi completă doar pornind de la modelele naționale. Se adaugă aici dimensiunea politică – cum se poziționează partidele politice din cele două țări în ce privește integrarea imigranților; la care se adaugă constrângerile juridice în special atunci când acestea se intersectează cu legislația și jurisprudența UE.

Concluzia articolului este aceea că concepțiile despre națiune (și formarea acesteia), cetățenie și apartenență modelează dezbaterile politice în ceea ce privește integrarea și acceptarea imigranților. Acestui factor explicativ i se adaugă modul în care subiectul este încadrat/prezentat, care la rândul lui depinde de interacțiunile dintre partidele politice și relațiile de putere dintre ele. Deci pentru o mai bună înțelegere a politicilor de integrare și a diferențelor dintre ele trebuie să luăm în considerare pe lângă modelele naționale și contextul politic și instituțional în care are loc procesul de încadrare și de luare a deciziei.

Republicans and Latinos, Immigration reform is not enough (Feb 1st 2013): The Economist, by T.N. | LOS ANGELES
<http://www.economist.com/blogs/democracyinamerica/2013/02/republicans-and-latinos?fsrc=nlw|newe|2-1-2013|4837892|37415615>

Articolul analizează modul în care implementarea politicii de imigrației din State Unite a ajuns să influențeze alegerile naționale (federale) și prezidențiale. Creșterea în număr a populației din America de Sud (în special din Mexic) face ca voturile pe care se poate baza Partidul Republican să fie considerabil mai puține decât voturile pentru Partidul Democrat.

Articolul analizează care sunt punctele comune dintre ideologia la care aderă cei mai mulți "latinos" și platformele electorale ale democraților și republicanilor. Articolul vine cu câteva exemple clare care arată că ideile și acțiunile promovate de către democrați sunt susținute de către "latinos" (ex. platformă electorală progresistă și liberală, "Patient Protection and Affordable Care Act" - o lege federală a sănătății care își propune scăderea numărului persoanelor fără asigurări de sănătate și reducerea costurilor generate de sistemul de sănătate).

În ciuda eforturilor făcute de către republicani de a își atrage o parte a acestui electorat în special în timpul campaniei prezidențiale cu diferite argumente, în momentul de față același partid vine și susține modificarea legii imigrației în favoarea unui control mai riguros a acesteia. (John McCain: Without Backing Immigration Reform, 'Our Chances Of Being In The Majority Are Minimal').

Cercetătorul român aduce în discuție în acest articol capacitatea de explicare a modelelor naționale în ceea ce privește eficiența politicilor de integrare a imigranților. Dacă articolul precedent al cercetătoarelor din Olanda se concentrează pe analiza modului în care modelele naționale pot explica (până la un punct) design-ul politicilor de integrare destinate imigranților în Franța și Olanda, Remus Anghel merge mai departe. El analizează nu atât politicile ci rezultatele implementării lor în cazul a două grupe de migranți, toți proveniți din România.

Cele două grupuri sunt: etnici germani din Timișoara, România care au migrat în Germania la începutul anilor 90' și s-au stabilit în Nuremberg; și etnici români din Borșa, România care au migrat în Italia începând cu anii și s-au stabilit în Milano 90'.

Anghel a folosit o combinație de metode: multi-sided ethnography și metoda studiului de caz extins. A desfășurat analiză etnografică în Timișoara, Nuremberg, Milano și Borșa; a realizat interviuri și observație participativă călătorind cu migranții între aceste orașe; a participat la discuții informale și interviuri neînregistrate în Milano; a realizat interviuri nestructurate și discuții cu membrii ai unor instituții italiene și germane interesându-se despre situația migranților din România în cele două țări. În Borșa a realizat interviuri cu autoritățile locale, reprezentanți ai mass media; iar în Timișoara a preferat observația participativă și discuții cu migranții și prietenii lor. A ținut un jurnal în care și-a notat observațiile și informațiile culese în timpul cercetării. Combinația de metode i-a permis apoi să analizeze practicile de încorporare ale acestor migranți.

Anghel trece în revistă și prezintă pe scurt istoria politicilor de integrare a imigranților din cele două țări. Germania este cea care, începând de la 1945 încoace a dezvoltat o politică de integrare a imigranților favorabilă etnicilor germani și de care au beneficiat din plin imigranții din România, etnici germani - mai degrabă o politică de repatriere. Aceștia au primit cetățenia germană și odată cu ea toate drepturile unui cetățean, în plus alte beneficii care să îi ajute în procesul de acomodare la noua societate. Rezultatul a fost că cei veniți din România au avut acces la educație și locuri de muncă la fel ca toți ceilalți germani, ceea ce ar fi trebuit să ducă la o bună integrare în societatea gazdă. În timp însă migranții din România au început să simtă o scădere a satisfacției față de poziția lor în societate (având în vedere că au plecat din România de la un status simbolic ridicat fiind etnici germani) și o diminuare a statusului. Au simțit că nu erau acceptați și erau considerați ca fiind români (ceea ce echivala cu un status inferior). O parte dintre ei au ajuns să regrete plecarea, să idealizeze România și unii chiar să își reevalueze apartenența etnică. Au ajuns să se grupeze cu imigranți similari, dar și cu imigranți români, să se căsătorească cu românece și să se întoarcă destul de des în România.

În Italia povestea imigranților pare a fi diferită. Italia a fost la începutul valului de migrație la care au participat din plin românii o țară care nu a avut o politică clară de control a migrației (chiar și legislația sau politicile care erau nu au fost puse în practică). Dacă în Germania politica de integrare este și a fost un produs al unui "set coerent de idei despre națiune considerată într-un cadru multi-etnic", în Italia, conform autorului, avem de a face cu un "model de integrare rezonabil" bazat pe patru principii: interacțiune bazată pe securitate, respect pentru drepturile omului, integritate pentru imigranții legali și interacțiune bazată pe pluralism și comunicare. Primele valori de migranți din

România după 1989 nu s-au bucurat în Italia de primirea celorlalți în Germania. Românii au supraviețuit în condiții mizere încercând cu efort să își facă un rost, utilizând rețelele informale pentru a găsi un loc de muncă mai mult sau mai puțin legal. Treptat însă au început să aibă succes și și-au atras rudele și prietenii care nu vedeau nici o speranță în oralul Borșa, marcat de șomaj și sărăcie. Migrația acestora a fost foarte clar determinată de lipsa de resurse în țara de origine și de dorința de a avea o viață mai bună. În cursul discuțiilor cu cercetătorul migrației s-au declarat satisfăcuți de viața pe care o duc, au recunoscut că își păstrează în continuare puternic legăturile cu locul de origine unde sunt bine văzuți (translaționalismul având aici iar un rol important în satisfacția față de viața din țara gazdă).

Anghel remarcă în partea de concluzii că politicile de imigrație din Germania au avut consecințe neintenționate ceea ce a dus la erori în recunoașterea etnicității, sentimentul pierderii prestigiului care au culminat cu reconsiderarea apartenenței etnice și o retrogradare de ansamblu în ierarhia socială. În contrast, migrația neregularizată din Italia a dus la creșterea prestigiului și la considerarea noii vieți în Italia ca fiind un succes. În ciuda faptului că în ambele situații migrației au reușit să fie bine integrați pe piața muncii, satisfacția față de viața lor este una total diferită fiind mult influențată de diferențele dintre așteptări și implicații transnaționale diferite.

În ambele cazuri cercetătorul a considerat că poziția socială auto-percepută a migranților a fost una construită transnațional, ceea ce nu a putut fi afectată de către politicile de integrare (și deci influențată de modelele naționale). Politicile de integrare au fost cele care au format nivelul de așteptări din partea imigranților, dar nu au fost atât de influente pe cât s-a crezut. Totuși, modelele naționale nu sunt atât de irelevante cum spun/susțin alți cercetători pentru că ele au creat ideologii reziliente care au conturat așteptările de încorporare ale imigranților. În cazul acestor studii de caz modul în care migrații percep succesul sau eșecul pare să depindă foarte mult chiar de aceste modele naționale.

Hikmet Jamil, Abir Aldhalimi & Bengt B. Arnetz (2012): Post-Displacement Employment and Health in Professional Iraqi Refugees vs. Professional Iraqi Immigrants, Journal of Immigrant & Refugee Studies, 10:4, 395-406

Studiul investighează dimensiunile sănătate și angajare la refugiații irakieni comparativ cu imigrații irakieni în SUA. Este cunoscut faptul că refugiații poartă cu sine efectele pe termen lung ale traumelor prin care au trecut, la care se adaugă dificultățile noii vieți. Majoritatea studiilor actuale se concentrează pe factorii stresori post-relocare și neglijează statutul profesional ca factor modelator al procesului integrării în SUA, în special pentru refugiații înalt calificați în țările de origine. Cercetările asupra statutului profesional al refugiaților sunt critice deoarece studiile anterioare au demonstrat o asociere clară între lipsa locului de muncă și starea de sănătate fizică și mentală precară.

Cercetarea de față își propune să exploreze succesul în angajare și starea de sănătate ale refugiaților înalt calificați în țările de origine, în comparație cu imigrații înalt calificați cu aceeași apartenență etnică și culturală. Studiul aduce informații noi despre importanța statutului profesional post-relocare pentru refugiații înalt calificați și implicațiile acestuia asupra stării de sănătate și satisfacției în muncă. Rezultatele sunt relevante dincolo de grupul irakienilor înalt calificați din SUA, contribuind la înțelegerea impactului statutului de imigrant asupra succesului în angajare și a stării de sănătate.

Ipoteze de lucru: 1) refugiații irakieni au o rată a angajării mai mică decât imigranții irakieni datorită traumelor suferite și a discriminării instituționale din partea angajatorilor; 2) refugiații și imigranții angajați au o stare de sănătate autoevaluată mai bună decât șomerii din aceleași categorii; 3) angajarea în sine este mai importantă pentru sănătatea unui individ decât satisfacția în muncă a acelei persoane.

Metodologie: pentru studiu s-a folosit rețeaua membrilor Societății Internaționale a Oamenilor de Știință Irakieni, care au difuzat pe propriul website un chestionar. Respondenții au fost clasificați în funcție de statutul de imigrant și eșantionul final a fost format din 148 refugiați și 111 imigranți cu aceeași apartenență etnică și culturală, care au fost ulterior împărțiți în 3 categorii: angajați ca profesioniști, angajați sub nivelul calificărilor și șomeri.

Rezultate: Au existat diferențe statistice semnificative între cele două grupuri – refugiați și imigranți – în privința vârstei, stării civile, nivelului educațional, statutului profesional și anilor de ședere în SUA, dar ne semnificative în privința genului și etnicității. În plus, mai mulți imigranți comparativ cu refugiații erau angajați în conformitate cu calificările pe care le dețineau și în domeniul pe care erau calificați. Indivizii care aveau o ședere în SUA mai mare de 3 ani era mult mai probabil să fie angajați decât cei care aveau o ședere mai mică de 3 ani.

Refugiații nu diferă de imigranții irakieni în privința modului cum își autoevaluează starea de sănătate. Nici statutul profesional nu a avut un rol important. În schimb vârsta și satisfacția în muncă au fost semnificative. Indivizii mai tineri au raportat o stare mai bună de sănătate iar persoanele satisfăcute în muncă raportează o stare mai bună de sănătate.

Refugiații înalt calificați au o rată de angajare mai mică decât imigranții înalt calificați cu un parcurs profesional similar. Rezultatul este confirmat de studii anterioare, care corelează rata angajării cu statutul de imigrant (refugiații fiind dezavantajați) și nu cu deprinderile profesionale reale. Mai mult, studiul arată că refugiații înalt calificați este mult mai probabil să lucreze sub nivelul calificărilor decât imigranții cu aceeași pregătire profesională. Abilitățile de limbă nu explică diferențele legate de angajare, așa cum sugeraseră alte cercetări anterioare. Relația între statutul de refugiat și angajare este mult prea complexă pentru a fi explicată prin dificultăți legate de limbă, iar acest fapt necesită o cercetare mai aprofundată. Independent de statutul de imigrant, mai mulți bărbați decât femeii au fost angajați, fapt confirmat de cercetările anterioare.

Perioada de ședere în țara gazdă este factor predictiv pentru angajare. Imigranții din ambele grupuri cu o ședere în SUA mai mare de 3 ani au șanse mult mai mari să obțină un loc de muncă. Un rezultat oarecum surprinzător a fost acela că imigranții înalt calificați angajați corespunzător acestor calificări sunt mai puțin satisfăcuți în muncă decât cei angajați sub nivelul calificărilor pe care le au. În acest sens factorii cognitivi care intervin în satisfacția cu munca și eforturile pentru a ajusta aceste deprinderi cognitive la cerințele locului de muncă au fost prea puțin studiate.

Din punct de vedere al sănătății, refugiații stau mult mai prost ca imigranții cu un parcurs similar. Ipoteza conform căreia faptul de a fi angajat are un rol important în determinarea stării de sănătate este infirmată de studiu. O sănătate mai bună a fost raportată de indivizii mai tineri din eșantionul studiat, ca și de cei satisfăcuți de locul de muncă, indiferent de statutul de imigrant.

Limitările studiului se referă la faptul ca studiul este transversal, făcând dificil de determinat relația cauză – efect în privința angajării și sănătății la refugiați. Mai mult, eșantionul a fost mic, nealeator, fiind selectat dintr-un grup al unei asociații profesionale, fapt care i-ar fi putut afecta validitatea externă.

Concluzii: Studiul este un pas înainte în înțelegerea diferențelor între procesele integrării la imigranți și refugiați, în sensul de angajare reușită și consecințe asupra sănătății. Refugiații înalt calificați sunt în general mult mai expuși angajării sub nivelul calificărilor sau șomajului decât grupul similar de imigranți. Refugiații înalt calificați angajați în domeniul specific de expertiză sunt mult mai nesatisfăcuți în muncă decât cei angajați sub nivelul calificării. Predictorii autoevaluării unei stări bune de sănătate sunt vârsta tânără și satisfacția în muncă.

Concluziile studiului pot fi extrapolate și pot avea un rol semnificativ în pregătirea angajării și a unei integrări de succes a refugiaților din diverse țări.

Patricia Shannon , Hyojin Im , Emily Becher , Jennifer Simmelink , Elizabeth Wieling & Ann O’Fallon (2012): Screening for War Trauma, Torture, and Mental Health Symptoms Among Newly Arrived Refugees: A National Survey of U.S. Refugee Health Coordinators, Journal of Immigrant & Refugee Studies, 10:4, 380-394

Studiul aprofundează cercetările anterioare referitoare la practicarea screeningului pentru traume de război, tortură și simptome legate de sănătatea mintală în rândul refugiaților stabiliți în SUA și este primul care abordează aceste aspecte din perspectiva coordonatorilor statali pentru sănătatea refugiaților. Sunt investigate nevoia de cunoștințe, barierele în calea screeningului pe probleme de sănătate mintală și cele referitoare la accesul la tratament, din perspectiva coordonatorilor pentru sănătatea refugiaților din fiecare stat.

Este cunoscut faptul că refugiații care au supraviețuit diferitelor traume sunt la risc crescut de a dezvolta diferite afecțiuni psihice. Cele mai întâlnite în acest spectru sunt tulburările de stres post-traumatic și depresiile majore, cu consecințe extrem de grave asupra capacității de adaptare și integrării refugiaților în societățile gazdă. Un studiu realizat în 2009 arată că cel mai puternic factor corelat cu tulburarea post-traumatică de stres este tortura, urmat de expunerea la mai multe experiențe traumatice.

Legea refugiaților, adoptată în 1980, prevede evaluarea medicală completă a refugiaților nou veniți și referirea către serviciile de sănătate, fără însă a furniza o metodologie comprehensivă pentru evaluare. Instrumentele sunt lăsate la latitudinea furnizorilor evaluării, care ar trebui să fie conștienți și să recunoască simptomele tulburărilor psihice și situațiile de natură să afecteze capacitatea de adaptare a refugiaților.

Metodologie: coordonatorii statali pe sănătatea refugiaților din fiecare stat au primit chestionare; datele au fost prelucrate prin folosirea unui instrument de cercetare on-line. În intervalul ianuarie – august 2010 44 de state au participat la studiu. Pentru a defini practicile de screening la nivelul

statelor, au fost realizate interviuri de follow-up cu coordonatorii pentru sănătatea refugiaților prin telefon sau e-mail.

Chestionarul on-line a inclus 28 de întrebări semistructurate despre screeningul pe probleme de sănătate mentală și practicile de referire de la nivelul fiecărui stat participant. Întrebările despre screening s-au referit la 3 tipuri de experiențe: tortură, traume de război și simptome de tulburări psihice. În privința tipurilor de screening s-au folosit mai mulți itemi pentru a reflecta varietatea practicilor de screening, care au inclus: chestionar formal standardizat, chestionar formal dezvoltat intern, interviu formal, conversație informală. Interviurile de follow-up au fost realizate numai cu coordonatorii statelor care folosesc conversația informală pentru screening.

Pentru a explora relația dintre granturile alocate programelor pentru refugiați și practicile de screening, s-au inclus informații despre Programul de Servicii pentru Supraviețuitorii Torturii (PSST) și informații financiare despre programele de relocare. S-a presupus că acolo unde existau PSST exista un mai mare grad de conștientizare și o capacitate mai mare de a face screeningul refugiaților pe simptomatologia ce indică traume.

Rezultate: statele care au răspuns chestionarului au relocalat, între 2000 și 2009, un total de 618,090 refugiați. Din eșantionul selectat, 26 de state au primit mai puțin de 10.000 de refugiați iar 18 state au primit peste 10.000 de refugiați în perioada de referință. S-a evidențiat faptul că numărul refugiaților sosiți în fiecare stat depinde de valoarea grantului primit de statul respectiv pentru a susține serviciile post-relocare.

Din cele 44 de state participante la studiu, 25 au raportat că furnizează screening refugiaților pe probleme de sănătate mintală la sosirea în statul respectiv. Dintre acestea 17 state raportau folosirea conversației informale mai degrabă decât o metodă standardizată pentru screening iar 14 utilizau exclusiv conversația informală.

Din eșantionul participant la studiu 21 de state fac screeningul refugiaților legat de traumele de război și 19 state au explorat experiențele de tortură. Cele mai multe state care fac screeningul pe sănătate mintală, au și întrebări legate de traumele de război și tortură. Cele mai multe state se bazează pe conversațiile informale pentru screeningul pe traume de război și tortură, deși majoritatea statelor recunosc nevoia folosirii unui instrument formal și adaptat din punct de vedere cultural pentru evaluarea gradului de suferință psihică a refugiaților nou veniți. Statele cu un număr mare de refugiați relocați este mult mai probabil să facă screeningul pe sănătate mintală, traume de război și tortură decât cele cu număr mic. Mai mult, 2/3 dintre statele care au programe de servicii pentru supraviețuitorii torturii au făcut screeningul refugiaților pe sănătate mintală, traume de război și tortură, comparativ cu statele fara PSST, dintre care mai puțin de 1/3 fac screeningul refugiaților relocați.

Dintre cele 44 de state 26 fac screeningul adulților refugiați pentru sănătate mintală, traume de război și tortură iar 17 state fac screeningul copiilor. Rata screeningului la adulți este cu atât mai mare cu cât statul are PSST, un număr mai mare de refugiați relocați și mai multe granturi comunitare. În privința screeningului la copii, numai statele care au PSST au o rată semnificativ mai mare.

Majoritatea statelor referă refugiații pentru evaluarea sau tratamentul simptomatologiei psihice în urma rezultatelor screeningului.

Bariere în screeningul și accesul la servicii de sănătate mintală: cele mai multe state au identificat lipsa instrumentelor adaptate cultural, a timpului și resurselor. Alte obstacole identificate includ lipsa serviciilor adaptate cultural, stigmatizarea, transportul și lipsa de încredere.

Barierile care îngreșesc accesul refugiaților la serviciile de sănătate mintală sunt în mare parte comune cu cele identificate pentru screening: lipsa serviciilor adaptate cultural, stigmatizare datorată sănătății mintale, lipsa încrederii, transport inadecvat, costuri, bariere de limbă și lipsa interpreților pregătiți.

Concluzii: numai jumătate dintre state oferă screening medical refugiaților relocați. Pentru screeningul pe sănătate mintală mai multe de jumătate folosesc conversația informală și mai puțin de jumătate pun întrebări legate de traume de război și tortură. De asemenea, statele care au programe de servicii pentru victimele torturii sunt mai conștiente și mai probabil să facă screeningul refugiaților pe traumă și tortură.

Lipsa practicilor unitare de screening din țările incluse în eșantion este o problemă identificată în urma studiului și în același timp o limitare. Dincolo de nevoia dezvoltării unui instrument comun de screening pe sănătate mintală, traume de război și tortură pentru adulți și copii, este necesară formarea coordonatorilor statali și a personalului serviciilor medicale care fac evaluări în privința efectelor traumelor și torturii asupra supraviețuitorilor și nevoii de a primi tratament cât mai devreme, pentru a limita costurile materiale și sociale pe termen lung.

Civic Integration as Symbolic Politics: Insight from Austria, Julia Mourao Permoser, vol 14, ediția 2, pag. 173-198, 2012, sursa: European Journal of Migration and Law

---

Acest articol pornește de la ipoteza ca politicile de integrare a migranților reprezintă mai degrabă o unealtă care favorizează controlul migrației și aculturalizarea. În urma analizării politicilor și legislației austriace în domeniu, articolul relevă faptul că încurajarea asimilării migranților și controlul migrației există doar la nivel politic declarativ. În realitate, politicile și legislația în vigoare nu au capacitatea de a produce aceste efecte în practică.

An EU Immigration Code: Towards a common Immigration Policy, Steve Peers, Vol. 14, ediția 1, pag. 33-61, 2012, sursa: European Journal of Migration and Law

---

Publicația face referire la Codul privind imigrația care își propune unificarea legislației de la nivel european în domeniul migrației. Elaborarea acestui cod va începe în anul 2013, iar inițiativa ar consolida directivele privind condițiile de intrare ale resortisanților din țări terțe care solicită viză în scopul cercetării științifice, în scop de studiu, voluntariat sau stagii de pregătire, în scopul reunificării familiale sau pentru angajarea persoanelor înalt calificate. De asemenea, codul ar cuprinde legislația

privind statutul persoanelor care au p ermis de lungă ședere. Unificarea legislației europene menționate ar facilita mobilitatea intra-comunitară a resortisanților din  ari terțe cu permis de lungă ședere  i ar armoniza drepturile  i obligațiile acestora.

Articol: EU Asylum Law and Human Rights Protection: Revising the Principle of Non-refoulement and the Prohibition of Torture and Other Forms of Ill-treatment, Julia Mink, vol. 14, edi ia 2, pag. 119-149, 2012, sursa: European Journal of Migration and Law

---

Autoarea articolului compară legislația de la nivel european privind azilul, din perspectiva principiului de nereturnare (non-refoulement)  i a interzicerii torturii  i a relelor tratamente, cu instrumentele juridice de la nivel internațional. Astfel, articolul arată în ce măsură legislația europeană este compatibilă  i armonizată cu cea de la nivel internațional, în special din perspectiva principiilor consacrate de dreptul internațional.  n analiza elaborată se constata  o deficien a în implementarea și preluarea normelor internaționale la nivel european.

Opinion of Germany on the Single Permit Proposal 1, Gisbert Brinkmann, vol. 14, edi ia 4, pag. 351 – 366, 2012, sursa: European Journal of Migration and Law

---

 n decembrie 2011 a fost adoptată la nivel european directiva privind permisul unic pentru ședere  i muncă în cazul resortisanților din  ari terțe. Directiva trebuie implementată de statele membre până la sf ar itul anului 2013  i are ca scop diminuarea birocrăției  i u urarea procedurii de ob inere a permisului de muncă  i ședere, precum  i armonizarea drepturilor acordate resortisanților din  arile terțe care au re edin a  i munces legal în statele membre ale Uniunii Europene. Articolul relevă faptul că directiva impune doar un set minim de reguli comune, lăsând multe aspecte la latitudinea statelor membre. De asemenea, este menționat faptul că prin dispozi iile directivei se accentuează mai degrabă discrepan a dintre drepturile cetățenilor europeni  i cele acordate resortisanților din  arile terțe. Deși directiva menționează egalitatea de tratament cu muncitorii cetățeni ai statelor membre, aceasta permite o serie de excep ii care invalidează în măsură scopul directivei. Pentru transpunerea directivei statele membre trebuie să  i modifice reglementările interne în domeniu.

Gestionarea fenomenului imigrației în Bulgaria

Sursa: European Migration Network, Facts Sheet Bulgaria, Octombrie 2012, <http://emn.intrasoft-intl.com/Downloads/prepareShowFiles.do?entryTitle=0.%20Institutional%20Charts%20on%20Asylum%20and%20Migration>

Din punct de vedere instituțional, în urma elaborării *Strategiei naționale pentru migrație, azil  i integrare (2011-2020)* a fost creat *Consiliul Național pentru politici în domeniul migrației*, care coordonează colaborarea între ministere, autorități publice locale  i structuri neguvernamentale, implicate în gestionarea procesului migraționist. Această structură, precum  i *Directoratul pentru Migrație*, care se ocupă de  ederea resortisanților din  ari terțe, de îndepărtarea de pe teritoriul,

cazarea, culegerea și transmiterea de informații despre străinii cu ședere ilegală, sunt subordonate Ministerului de Interne. Conform Constituției bulgare, azilul este acordat de către președinție, aceasta fiind responsabilitatea vice-președintelui. Astfel, *Agencia pentru Refugiați* este subordonată Consiliului de Miniștrii.

În funcție de specificul activității, Ministerul Muncii, Agenția pentru Ocupare și Agenția pentru Protecția Copilului se ocupă de politicile privind migrația pentru muncă, respectiv de protecția copiilor migranți. Problemele care țin de obținerea cetățeniei se află în sarcina Ministerului de Justiție, iar acordarea vizelor ține de competența Ministerului Afacerilor Externe.

Peisajului instituțional românesc în domeniul migrației îi lipsește tocmai această coordonare inter-instituțională și cuprinderea unor atribuții concrete privind migrații în sarcina instituțiilor publice din domeniul muncii, educației, sănătății, protecției sociale sau a altor domenii conexe migrației.

Din punct de vedere al cadrului legislativ, atât România cât și Bulgaria au transpus legislația de la nivel european odată cu intrarea în UE în anul 2007. Totuși, privind accesul pe piața muncii, pentru anumite tipuri de muncă pe termen scurt nu este necesară obținerea unui permis de muncă în Bulgaria.

Atuul sistemului bulgar de gestionare a migrației este implicarea unui număr cât mai mare de instituții publice în procesul de migrație și repartizarea atribuțiilor în funcție de domeniul de activitate al instituției, asigurând totodată o coordonare și o coroborare a acestor activități.

Lucrători migranți împușcați de angajatori pentru că își reclamă drepturile

Sursa: Fundamental Rights Agency, <http://fra.europa.eu/en/news/2013/exploitation-migrant-workers-illegal-and-unacceptable>

Agenția pentru Drepturi Fundamentale (FRA) a publicat un articol pe 19 aprilie în care povestește cum în Grecia muncitorii migranți care se aflau la cules de căpșuni au fost împușcați de angajatori pentru faptul că și-au cerut drepturile salariale.

Abuzul și exploatarea muncitorilor migranți sunt frecvente în Europa secolului XXI și echivalează cu sclavia modernă, conform directorului FRA.

Tocmai din acest motiv Agenția își propune monitorizarea și analizarea fenomenului în mai multe state membre, prin interviuarea victimelor, a ofițerilor din cadrul structurilor cu atribuții în domeniul imigrației, a inspectorilor de muncă și a celor responsabili de implementarea legislației muncii.

Studiul se va concentra îndeosebi pe două aspecte: factorii de risc asociați cu exploatarea prin muncă și mecanisme efective de prevenție. Se dorește în principal identificarea obstacolelor în calea accesării justiției și a obținerii remunerației de la angajator, de către victimele exploatării prin muncă.

Raportul ar veni în sprijinul decidenților și a celor care pot formula și implementa noi politici pentru asigurarea unor condiții de muncă decente și sigure în rândul muncitorilor migranți.

School careers of second-generation youth in Europe: Which education systems provide the best chances for success? P. 101 – p. 165 în Maurice Crul, Jens Schneider & Frans Lelie (2012), The European Second Generation Compared. Does the integration context matter? IMISCOE Research, Amsterdam University Press, Amsterdam

---

Sursa:

http://www.tiesproject.eu/component/option,com_docman/task,cat_view/gid,44/Itemid,142/

Educația este unul dintre indicatorii esențiali pentru evaluarea poziției generale a generației a doua de imigranți. Capitolul prezintă rezultatele în domeniul educației pentru imigranții marocani, turci și din fosta Iugoslavie din a doua generație, în cele 15 orașe (7 țări europene) cuprinse în studiu.

Ipoteza de la care s-a pornit a fost că în țări cu sisteme educaționale deschise (Suedia, Franța) copiii imigranților turci ajung mult mai probabil în învățământul terțiar (universitar) decât în țările cu sisteme educaționale stratificate (Germania, Austria). De asemenea, sistemele educaționale puternic orientate vocațional ar trebui să rețină mai bine grupurile vulnerabile decât cele generale.

Pe baza procentului copiilor care au abandonat școala timpuriu și a elevilor din ciclul terțiar, s-a făcut o tipologie a mobilității între ciclurile educaționale, astfel: mobilitate ascendentă rapidă, polarizare, mobilitate lentă și mobilitate scăzută. Cele 4 tipuri sunt rezultatul interacțiunii între sistemele școlare specifice fiecărei țări și caracteristicile părinților – imigranți turci cu un nivel educațional scăzut (ajutorul acordat copiilor la teme, dorința de a-și vedea copiii continuând educația). Pentru a evalua diferențele între rezultatele în sistemul educativ s-au analizat oportunitățile pe care școala le-a oferit copiilor imigranților turci și cerințele de implicare a părinților acestora. Acești factori au fost analizați în momentele cheie de tranziție între diferite etape (de la învățământ primar la învățământ secundar, de la profilul teoretic la cel vocațional în învățământul secundar, tranziția la ucenicie și tranziția la învățământul universitar).

Sisteme educaționale

Sistemele naționale de educație sunt menite să producă omogenizarea culturală și politică pe de-o parte și stratificarea socială pe de alta. În societățile europene există o distribuție relativ similară a ocupațiilor. Dar ceea ce asigură intrarea și poziția pe piața muncii a unui individ este nivelul educațional atins. Aceste niveluri sunt mai greu de comparat între țări decât ocupațiile.

Analiza s-a concentrat asupra a trei elemente: educația obligatorie; etapele secvențiale ale educației primare, secundare și terțiare; diferențierea între parcursul vocațional și teoretic.

Toate țările studiate au educație obligatorie. Ceea ce diferă este vârsta de intrare în sistemul educațional obligatoriu (de la 5 și 7 ani) și durata acestuia (între 9 și 12 ani). O altă caracteristică comună este împărțirea pe cicluri – primar, secundar și terțiar. Dacă învățământul primar este

obligatoriu în toate sistemele, învățământul secundar este obligatoriu până la o anumită vârstă. Învățământul primar constă în 4 până la 8 ani de școală. Învățământul secundar este împărțit în cele mai multe țări în două etape – inferior și superior. În general, gradul de specializare crește în învățământul secundar superior. A treia trăsătură comună pentru toate țările este divizarea sistemului în programe sau filiere mai teoretice sau mai practice. La extreme se situează Suedia, care nu diferențiază deloc între cele două etape din învățământul secundar și toți elevii obțin o diplomă de gimnaziu și țările vorbitoare de limbă germană, unde selecția în funcție de filiera aleasă începe la vârsta de 10 ani. Acest sistem orientat spre practică urmărește plasarea cât mai eficientă a tinerilor pe piața muncii. Din datele TIES, familiile de imigranți se conformează structurii și comportamentului instituțional dominant din țările în care trăiesc.

În general, după învățământul obligatoriu, elevii fie continuă educația pe filieră teoretică, fie intră într-un program de ucenicie. În Elveția, Germania și Austria, programele de ucenicie primesc majoritatea imigranților din a doua generație. La cel mai înalt nivel de educație, s-a făcut distincția între școală postliceală și universitate. Cei mai mulți imigranți se găsesc în prima categorie, care oferă perspective mai bune de angajare, dar în același timp un statut profesional mai scăzut. Majoritatea imigranților din a doua generație cuprinși în studiu au continuat educația după învățământul obligatoriu, fie alegând un program de ucenicie, fie un program mixt vocațional și teoretic, fie un program teoretic. Cei mai buni elevi urmează filiera teoretică în ciclul superior al învățământului secundar. În privința celui mai înalt nivel de învățământ, este interesant faptul că între 1/3 și 1/4 din imigranții din a doua generație finalizaseră sau erau în curs de finalizare a studiilor post-liceale sau universitare, în condițiile în care părinții lor aveau un nivel educațional foarte scăzut. Acest rezultat ilustrează mobilitatea intergenerațională ridicată în privința educației, a imigranților din a doua generație.

Analizând încadrarea elevilor din a doua generație de imigranți turci în tipologia inițială, a reieșit o mobilitate scăzută pentru Germania, Austria și Anwerp (Belgia). Copiii imigranților turci sunt în majoritatea lor încadrați în programe de ucenicie sau pe filieră vocațională și un număr semnificativ abandonează școala timpuriu. Mobilitatea lentă este o trăsătură a grupului analizat în Elveția, unde majoritatea imigranților turci din a doua generație intră în programe de ucenicie, dar rata abandonului școlar timpuriu este foarte mică. Polarizarea este definitorie pentru Olanda și Brussels, unde apare în egală măsură o pronunțată mobilitate ascendentă și o rată mare a abandonului școlar. Mobilitatea puternic ascendentă definește a doua generație de imigranți turci în relație cu părinții lor în Stockholm și Paris.

Concluzii

Poziția imigranților la a doua generație în sistemul de educație diferă de la țară la țară, dar în toate cazurile aceasta este inferioară poziției elevilor cu ambii părinți născuți pe teritoriul țării de migrație (grup de control). Mai mulți copii și tineri din a doua generație abandonează școala și mai puțini ajung în învățământul secundar superior și terțiar. Cei mai mulți tineri imigranți se regăsesc în filiera vocațională a sistemului (între 1/2 și 3/4). Dintre aceștia, o parte abandonează școala după învățământul obligatoriu, iar alții continuă educația prin programe de ucenicie care le asigură un loc de muncă de nivel mediu. Cu toate acestea, 1 din 5 imigranți din a doua generație este înscris sau a finalizat o formă de studii în învățământul terțiar. În unele orașe acest grup este vizibil, în altele este încă mic.

Un procent semnificativ din tinerii imigranți care au ajuns în învățământul terțiar au ales o rută indirectă, trecând prin filiera vocațională și continuând apoi cu cea teoretică. Deși ruta indirectă este mai lungă cu doi sau trei ani, ea asigură o bază solidă de cunoștințe teoretice și practice și pregătește mai bine tinerii pentru ocupațiile alese.

Principala explicație pentru diferențele de poziție ale imigranților din a doua generație, comparativ cu grupul de control este funcționarea sistemului instituțional. Astfel, vârsta la care copiii intră în învățământul preșcolar și școlar influențează traseul lor educațional ulterior, în primul rând datorită avantajului achiziției limbii în ciclul preșcolar. Astfel, vârsta de 3 ani (la care se face intrarea în sistemul preșcolar în Franța) este cea mai potrivită pentru învățarea celei de-a doua limbi. Copiii care intră în sistem la vârste între 5 – 7 ani au un dezavantaj față de primii fiind mai puțin fluenți în limba de predare. Un alt factor care influențează rezultatele copiilor imigranților din sistemul școlar este tranziția între etapele primar - secundar, și mai ales secundar inferior – secundar superior, ucenicie sau filieră vocațională. Specializarea care intervine în diferite momente de tranziție, în funcție de țară este menită să ofere un mediu mai adaptat deprinderilor practice și de învățare ale elevilor. S-a dovedit că specializarea timpurie (cazul Germaniei și Austriei) a determinat marginalizarea grupurilor dezavantajate și crearea unor școli tip ghetouri, în care rata de abandon școlar este mare. Specializarea în învățământul secundar permite elevilor să aleagă între mai multe variante de continuare a studiilor, printr-o filieră teoretică, practică sau intermediară și le oferă mai multe șanse de a atinge un nivel educațional ridicat.

Tranziția la învățământul terțiar este de asemenea organizată diferit în țările studiate. Sunt țări în care este naturală continuarea studiilor de către un tânăr care a absolvit liceul (Suedia, Franța) și de aceea numărul celor care ajung în învățământul superior este mare (aprox. 30%).

Prin urmare, copiii imigranților sunt cei mai afectați în sistemele de învățământ cu o rată mare a abandonului școlar. La fel, aceștia sunt mai afectați de mobilitatea ascendentă sau descendentă decât copiii nativilor. Sistemele școlare diferite au cerințe diferite legate de implicarea părinților. Unele (sistemul german) necesită asistența părinților la teme și controlul timpului petrecut de copii la lecții, uneori chiar sprijin legat de limba de predare. În alte sisteme, intervenția părinților e necesară numai dacă copiii au probleme școlare (sistemul suedez). Au fost identificate patru contexte școlare, în funcție de măsura în care acestea favorizează copiii imigranților: incluziv, în care capacitățile copilului sunt principalul factor care determină plasarea lui pe o filieră educațională sau alta; exclusiv, în care backgroundul educațional al părinților și capacitatea acestora de a-și susține copiii la școală, precum și tranziția problematică către ucenicie sunt factori determinanți ai abandonului școlar ridicat. Un sistem incluziv vocațional permite o tranziție facilă către ucenicie și mecanisme cum ar fi coaching-ul care facilitează intrarea elevilor în programe practice. Un sistem școlar permeabil oferă oportunități pentru avansare, dar și pentru regresie. Rolul suportiv al părinților în relația cu școala este determinant în aceste sisteme.

Comparația între cele patru tipuri de sisteme oferă imaginea efectului educației părinților asupra parcursului școlar al copiilor. Cel mai dramatic sunt afectați copiii din sistemele excluzive (părinții cu un nivel educațional foarte scăzut nu sunt capabili să ofere sprijin la teme copiilor). În consecință elevii renunță la școală timpuriu (la finalizarea învățământului obligatoriu), dar aceasta este o decizie datorată dificultăților de a ține pasul cu sistemul școlar și, de multe ori o decizie a părinților, care își cât mai repede o suplimentare a veniturilor prin angajarea copiilor. Situația este opusă în cazul

sistemelor incluzive, în care deciziile privind parcursul profesional trebuie luate mai târziu, iar elevii sunt suficient de maturi și experimentați pentru a face alegeri bune.

Assessing the labor market position and its determinants for the second generation p. 165 – p. 225 în Maurice Crul, Jens Schneider & Frans Lelie (2012), The European Second Generation Compared. Does the integration context matter? IMISCOE Research, Amsterdam University Press, Amsterdam

---

Sunt mai multe studii care evidențiază dificultățile economice cu care se confruntă imigranții, în special datorită lipsei calificărilor sau calificărilor slabe cu care vin aceștia din țările de origine. Un alt motiv din cauza căruia accesul imigranților pe piața muncii este îngreunat îl reprezintă netransferabilitatea competențelor profesionale deja dobândite de aceștia din țara de origine în țara gazdă.

Alături de educație, integrarea pe piața muncii este esențială pentru determinarea calității procesului de integrare al imigranților. Cercetarea a pornit de la ipoteza că dezavantajele pe piața muncii persistă la a doua generație de imigranți, datorită capitalului uman mai slab (nivel de educație și competențe profesionale) și a statutului social mai scăzut. Au fost studiați indicatori ca: participarea pe piața muncii, șomaj, statut ocupațional și mobilitate pe piața muncii, ale imigranților turci la a doua generație, prin comparație cu un grup de control având aceleași caracteristici, mai puțin experiența de migrație a părinților. Analiza comparativă a tranziției de la școală la angajare, ca și rezultatele obținute pe piața muncii au relevat importanța capitalului uman (educație, experiență pe piața muncii), a rețelelor sociale, a clasei sociale, religiei și cetățeniei pentru succesul pe piața muncii. Acești factori nu au neapărat același impact pentru a doua generație de imigranți, pe care l-au avut pentru părinții lor și diferă în funcție de grup și contextul social. Heath & Cheung au introdus în 2007 noțiunile de „premiu etnic” și „penalizare etnică”, pentru prezența unui avantaj, respectiv dezavantaj datorat apartenenței individului la un anumit grup etnic. Dezavantajele de pe piața muncii pot fi explicate prin prezența practicilor discriminatorii. Pentru a explica diferențele care persistă, au fost aleși ca factori individuali religia și cetățenia.

După Muller și Gangl (2003) tranziția la piața muncii este influențată de factori individuali, de capitalul uman, de structura pieței muncii și de structura sistemului de educație/vocațional (oportunitățile de angajare). Factorii contextuali luați în calcul pentru estimarea determinantilor care influențează prezența imigranților la a doua generație pe piața muncii au fost prezența politicilor antidiscriminare, structura sistemului educațional și de pregătire vocațională și ponderea tinerilor în totalul populației. A fost analizată comparativ situația pe piața muncii a imigranților turci la a doua generație în 7 țări europene: Austria, Belgia, Elveția, Germania, Franța, Olanda, Suedia.

Pentru a estima impactul politicilor antidiscriminare asupra integrării imigranților au fost preluate datele din MIPEX II. Acesta arată scoruri ridicate pentru Suedia, Franța și Olanda, dar scăzute pentru Elveția și Austria. Conform datelor MIPEX II, ultimele două țări mențin imigranții într-o situație vulnerabilă și continuă să le rezerve pozițiile de jos pe piața muncii. În privința sistemului educațional și de pregătire vocațională, datele preluate după Muller și Gangl (2003) evidențiază o participare mai bună la educație a tinerilor în țările cu sisteme extensive educaționale și vocaționale, implementate încă din ciclul secundar (Austria, Germania, Elveția), pe când în țările unde sistemele educaționale și calificările sunt generale, numărul tinerilor care continuă educația după ciclul obligatoriu este mai

scăzut (Belgia, Franța). S-a demonstrat de asemenea o corelație pozitivă între ponderea tinerilor în totalul populației și rata șomajului în rândul tinerilor: cu cât ponderea tinerilor este mai mică, cu atât este mai mică rata șomajului în rândul acestora.

Studiile anterioare au arătat că imigranții non-europeni la a doua generație au un risc mai mare de șomaj. În plus, aceștia se confruntă cu „penalizări etnice” în țări ca Austria, Franța, Germania, Belgia. Cercetările efectuate la nivel național au evidențiat date interesante referitoare la statutul pe piața muncii al imigranților turci la a doua generație:

- În Austria, imigranții turci din a doua generație ocupă pozițiile inferioare ale ierarhiei ocupaționale;
- În Elveția, accesul la piața muncii al imigranților turci din a doua generație este dificil din cauza discriminării;
- În Germania, deși s-a înregistrat un progres în privința participării femeilor pe piața muncii, per total, imigranții turci din a doua generație sunt dezavantajați pe piața muncii și câștigă mai puțin;
- În Belgia aceștia au cel mai scăzut nivel de participare pe piața muncii și cea mai ridicată rată a șomajului;
- În Franța, a doua generație de imigranți este mai expusă șomajului, turcii, mai ales femeile, fiind cei mai vulnerabili;
- În Olanda, comparativ cu alte grupuri etnice, tranziția de la sistemul de educație la piața muncii este mai dificilă pentru imigranții turci la a doua generație, care au cele mai scăzute rezultate pe piața muncii și cea mai ridicată rată a șomajului;
- În Suedia, imigranții turci din a doua generație au o probabilitate mai mică de a fi angajați și câștiguri salariale mai mici.

Astfel, comparativ cu nativii de aceeași vârstă, tinerii imigranți turci din a doua generație au dificultăți mai mari la accesul pe piața muncii.

Contextul național al țărilor analizate arată că, în grupa de vârstă aptă de muncă Elveția și Suedia au cea mai mare participare pe piața muncii, indiferent de sex, iar Elveția și Olanda au cea mai mare participare în rândul tinerilor. În ambele cazuri, participarea femeilor pe piața muncii este mai scăzută decât a bărbaților.

Țările cu cel mai ridicat șomaj în rândul bărbaților în 2007 erau Germania, Franța, Suedia și Belgia, pe când cele cu cel mai scăzut nivel al șomajului erau Austria, Olanda și Elveția.

În general, șomajul în rândul tinerilor a fost mai ridicat decât cel al adulților iar bărbații sunt mai predispuși la șomaj decât femeile.

Rezultate privind poziția pe piața muncii a imigranților turci din a doua generație

Poziția pe piața muncii este evidențiată prin analiza următorilor indicatori: tranziție spre și participare pe piața muncii, rata șomajului, statut ocupațional și mobilitate.

Tranziția spre piața muncii. În general, respondenții din a doua generație de imigranți turci au fost mai tineri și cu un nivel mai slab de educație decât cei din lotul de control. Nu au fost evidențiate

diferențe semnificative între grupurile comparate. În general, un nivel mai scăzut de educație implică o tranziție mai dificilă iar parcurgerea unor programe educaționale și vocaționale atrage o tranziție mai facilă către piața muncii.

Participarea pe piața muncii este mai ridicată în rândul bărbaților imigranți turci la a doua generație, sub 25 de ani, decât în grupul de control, ceea ce se explică printr-o părăsire timpurie a sistemului educațional în favoarea angajării. La femei diferențele sunt mai accentuate, datorită nașterii și creșterii copiilor. Totuși raportat, la toate intervalele de vârstă ce implică activitate profesională, participarea pe piața muncii a imigranților turci din a doua generație este mai scăzută decât a grupului de control.

Impactul factorilor individuali – religie și cetățenie – asupra participării pe piața muncii este în general scăzut. Au fost evidențiate diferențe în Austria și Germania, unde imigranții care se defineau ca fiind musulmani aveau niveluri semnificativ mai mici de participare pe piața muncii decât celelalte grupuri.

În privința participării femeilor turce din a doua generație de imigranți pe piața muncii, s-a demonstrat că factorul care influențează cel mai mult decizia de angajare este apariția copiilor, pe lângă alegerea personală de a munci sau a sta acasă. În statele cu sisteme sociale care oferă facilități pentru creșterea și îngrijirea copiilor (Franța & Suedia) diferențele față de grupul de control sunt mai mici comparativ cu țările cu sisteme de bunăstare socială conservatoare (Germania & Austria).

Șomajul. În general, rata șomajului pentru grupul imigranților turci la a doua generație este de două ori mai mare decât cel al grupului de control, ajungând la 17%. Elveția înregistrează cea mai mică rată a șomajului, iar Belgia cea mai ridicată. În toate țările, mai puțin Germania și Suedia, rata șomajului pentru imigranții turci la a doua generație este cu mult mai mare decât rata șomajului pentru grupurile de control. Șomajul este mai frecvent în rândul tinerilor iar diferențele între cele două grupuri mai pronunțate la categoriile mai vârstnice.

A fost de asemenea confirmat faptul că rata șomajului variază invers proporțional cu nivelul educației, indiferent de originea etnică. Pentru cei care au urmat un sistem de educație și pregătire vocațională, nu au fost semnalate diferențe față de grupul martor. În țări ca Belgia, Olanda, Elveția și Suedia, absolvenții de studii superioare se confruntă cu o competiție mare pentru accesul la piața muncii pe posturi corespunzătoare pregătirii și în acest caz rata șomajului în rândul imigranților turci a fost semnificativ mai mare decât în grupul de control.

Religia s-a dovedit a influența rata șomajului în Franța. La fel, cetățenia diferită de a statului gazdă, a influențat creșterea ratei șomajului în special în Austria și Elveția. S-a demonstrat și persistența penalizărilor etnice în țările studiate, legat de accesul la un loc de muncă, posibil datorită discriminării la angajare.

În schimb, legislația antidiscriminare nu pare a avea un impact asupra nivelului șomajului la imigranții turci. În fapt aproape 1/3 dintre respondenții turci a raportat tratamente discriminatorii la angajare datorate originii etnice. Aceasta se datorează faptului că MIPEX II evaluează gradul de dezvoltare a legislației antidiscriminare, dar nu măsoară practicile asociate acesteia.

Statutul ocupațional. În general, imigranții turci din a doua generație – femei și bărbați - sunt semnificativ mai slab reprezentați în cea mai înaltă categorie ocupațională. Aceștia tind să ocupe poziții mai joase în ierarhia ocupațională decât grupul de control. Statutul ocupațional este influențat de nivelul educației și de experiența profesională anterioară. Cu cât nivelul educațional este mai scăzut și experiența mai săracă pe piața muncii, cu atât probabilitatea de a avea un statut ocupațional scăzut este mai ridicată.

Mobilitatea ocupațională intergenerațională. Rezultatele cercetării au demonstrat că rata mobilității ocupaționale ascendente la imigranții turci din a doua generație este mai mare decât în grupul de control. Comparativ cu bărbații, femeile turce tind să aibă un statut ocupațional mai ridicat decât al părinților.

Concluzii

Au fost analizați trei indicatori esențiali ai poziției pe piața muncii: șomajul, statutul ocupațional și mobilitatea intergenerațională. Diferențele privind șomajul au fost evidente. Cei mai afectați au fost imigranții turci din a doua generație cu un statut educațional scăzut, dar au fost înregistrate diferențe și la cei care urmaseră un program de pregătire vocațională.

Penalizările etnice persistă prin urmare în orașele analizate din Austria, Belgia și Germania, dar și în Zurich. În concordanță cu rezultatele unor studii anterioare, lipsa cetățeniei statului gazdă a fost un impediment major la angajare în Elveția și Germania.

Statutul ocupațional dobândit de indivizi, depinde de nivelul educațional atins. Imigranții turci din a doua generație întâmpină însă dificultăți în obținerea de posturi corespunzătoare pregătirii lor profesionale. Deși nu au probleme la angajare, aceștia sunt de multe ori plasați pe posturi cu competențe mai scăzute decât nivelul real.

Tiparele ocupaționale ale imigranților turci din a doua generație nu le reproduc pe cele ale părinților. S-a demonstrat că există o puternică mobilitate ocupațională intergenerațională ascendentă, imigranții din a doua generație (în special femeile) obținând posturi cu un statut mai ridicat decât al primei generații de imigranți.

Deși a fost analizată poziția imigranților turci din a doua generație numai în centre urbane din cele 7 țări incluse în cercetare, rezultatele sunt consistente cu alte cercetări anterioare izolate. Astfel, nu numai accesul la piața muncii al imigranților turci din a doua generație este dificil, ci și dobândirea unui statut ocupațional favorabil.

Aspecte negative

Un număr semnificativ de imigranți turci din a doua generație ocupă o poziție marginală în societate, nefiind activi pe piața muncii, fiind șomeri sau angajați în posturi necalificate. Aceștia au o mobilitate socială scăzută comparativ cu părinții lor. În Germania, țara cu cei mai mulți imigranți turci, acest grup reprezintă aproape o treime din numărul imigranților din a doua generație, cu părinți care au un nivel educațional scăzut. În toate țările s-a stabilit corelația între rata ridicată a șomajului și abandonul școlar timpuriu. Germania și Austria au sisteme de învățământ stratificate, care determină într-o măsură îngrijorătoare abandonul școlar. Aceleași țări au o rată a șomajului ridicată în rândul imigranților turci din a doua generație, pentru că foarte mulți au renunțat la școală devreme.

Aspecte pozitive

În toate cele 7 țări cuprinse în studiu, între jumătate și două treimi dintre imigranții turci din a doua generație aveau o poziție socială medie, relativ stabilă. Acest grup a avut o mobilitate socială ridicată comparativ cu generația părinților, uneori saltul fiind remarcabil.

Contextul de integrare s-a dovedit esențial pentru progresul pe scara socială, deoarece regulile de funcționare ale instituțiilor în societățile europene determină semnificativ poziționarea socială a indivizilor. O parte dintre practicile instituționale merită să fie menționate, datorită efectului pozitiv pe care l-au avut în propulsarea socială a indivizilor. Printre acestea, intrarea în sistemul educativ la vârste mici (3 ani), selecția târzie între filierele vocațională și academică sunt esențiale pentru reușita școlară. Programele de ucenicie incluzive, în care tinerii primesc îndrumare sunt foarte importante pentru integrarea în muncă. Existența unor alternative de parcurs educațional, printr-o combinație a filierelor vocațională și academică, oferă și grupurilor dezavantajate șansa de a atinge un nivel ridicat de educație.

Facilitățile sociale care permit femeilor să își crească copiii și să lucreze în același timp, determină o rată ridicată de participare pe piața muncii, în rândul unei populații tradițional casnică.

În general, s-a stabilit că organizarea sistemelor de educație din țările cuprinse în studiu are un efect multiplicator asupra imigranților, comparativ cu grupul de control al nativilor. Astfel, dacă de exemplu, selecția timpurie între filierele teoretică și vocațională are un efect negativ pentru grupul martor al nativilor, efectul va fi cu atât mai mare asupra imigranților din a doua generație. Si reversul: dacă sistemul oferă rute alternative filierelor teoretică și vocațională pentru accesul la un nivel superior de educație, efectul pozitiv va fi cu atât mai mare asupra imigranților din a doua generație.

Influența contextului de integrare asupra relațiilor sociale și identității este mai slabă în cazul indicatorilor personali (căsătoriile) și de grup (sentimentul apartenenței etnice) și mai puternică în cazul opțiunilor publice (relații inter-etnice, apartenență națională).

În general, a reieșit că numai un grup mic de imigranți turci din a doua generație are un sentiment slab de apartenență națională și consideră autoritatea religioasă mai presus de cea politică. De asemenea, contrar opiniei vehiculate în mass media de partidele politice populiste, cu cât politicile statului sunt mai deschise multiculturalismului și sistemele de servicii sociale mai dezvoltate și mai flexibile, cu atât numărul adeptilor Islamismului politic este mai mic. Un exemplu în acest sens este Suedia, în care și ostilitatea religioasă este mai mică.

Schimbările demografice sunt factori care afectează major orașele europene. La fel și diferențele între imigranții din prima generație și copiii acestora. Prima generație de lucrători migranți s-a situat în clasa socială de jos. Acest lucru nu mai este însă valabil pentru copiii lor, născuți în țara de primire. Măsura în care o persoană este integrată, spun autorii studiului, este discutabilă. Până acum un străin era considerat integrat dacă se bucura de drepturi egale cu ale cetățenilor țării și obținea performanțe comparabile în diverse domenii (educație, muncă, relații sociale). Dacă însă luăm exemplul unui imigrant care este student la universitate și al unui nativ care a absolvit numai școala primară, este evident că primul este mai bine integrat decât al doilea în sistemul educational.

Situația este valabilă și în privința integrării pe piața muncii: un imigrant care lucrează pe un post calificat, cu contract pe termen lung, este mai bine integrat decât un nativ care face muncă necalificată, pe un contract temporar. Prin urmare, performanța într-un domeniu este asociată cu o probabilitate mai mare de a obține un statut social superior și asigură individului o imagine mai bună. Mobilitatea ascendentă în domeniile educațional și pe piața muncii a imigranților turci din a doua generație a determinat în ultimii 10 ani creșterea vizibilității acestui grup în mai multe societăți. Accesul acestora la posturi înalte din management, administrația publică, educație și sănătate a determinat accesul la contacte sociale și resurse esențiale pentru succesul social.

Autorii se așteaptă ca, în noul context social în care se va produce o egalizare a raportului de forțe între minorități și majoritatea populației, niciunul dintre grupuri să nu își poată impune voința în fața celorlalte. S-a observat că mulți dintre imigranții turci din a doua generație preferă o identitate urbană, mai flexibilă și diversă, celei naționale.

În multe studii, măsura integrării sociale a imigranților (numită și asimilare sau adaptare) este dată de relațiile pe care aceștia le-au stabilit cu nativi. Dacă un imigrant are multiple relații sociale în cadrul aceluiași grup etnic, se consideră că integrarea socială a eșuat; dacă are multiple relații sociale cu nativi, este considerat integrat cu succes. În condițiile în care orașele devin din ce în ce mai diverse iar diferența numerică între populația majoritară și grupurile minoritare scade, apare întrebarea dacă se pot păstra aceiași termeni de referință pentru integrare. În majoritatea orașelor participante la studiu, imigranții turci din a doua generație au raportat relații de prietenie extrem de diverse, cu persoane din alte etnii. La aceeași întrebare, nativii au dovedit un grad mult mai mic de deschidere, majoritatea relațiilor acestora de prietenie fiind cu alți nativi. Dacă nu mai considerăm grupul nativilor ca referință, observăm că aceștia pot fi considerați mai puțin integrați social decât imigranții turci din a doua generație.

Tendențe în migrația națională

La începutul anului 2012, se estima că numărul românilor care trăiesc și lucrează în afara granițelor este în jur de 3.000.000. Comparația cu numărul imigranților aflați pe teritoriul României în aceeași perioadă – aproximativ 100.000, dintre care 58.809 cetățeni din țări terțe, precum și creșterea foarte ușoară și neconstantă în numărul imigranților în perioada 2007 – 2011, arată că România nu este încă suficient de atractivă pentru străini.

În ceea ce privește structura populației de imigranți pe țări de origine, în 2011 s-a păstrat în general aceeași distribuție ca în 2010. Principalele țări de origine pentru imigranții din state terțe au fost Moldova (14.657), Turcia (6.693) și China (4.248). Dintre străinii cu sedere permanentă în România, majoritatea sunt din China (2.640), Turcia (2.112) și Siria (973). Cei mai mulți imigranți fac parte din populația activă și sunt bărbați.

Numărul persoanelor cu o formă de protecție aflate pe teritoriul României la sfârșitul anului 2011 era de aproximativ 1.200, fără modificări comparativ cu 2010. Ca și în cadrul populației generale de imigranți, cei mai mulți refugiați sunt adulți din grupa de vârstă 18 – 65 ani. 20% din totalul refugiaților sunt minori și numai 2% persoane vârstnice. Structura pe țări de origine reflectă o schimbare prin apariția Afganistanului, din care provin 11% dintre persoanele cărora li s-a acordat o formă de protecție în 2011.

Piața muncii

Rata angajării în România a înregistrat o creștere ușoară (aprox. 0,4%) în 2011, comparativ cu 2010. A crescut numărul angajaților (cu 0,1%) și numărul liber profesioniștilor (cu 1,1%). Pe domenii, s-a înregistrat o creștere ușoară a numărului de angajări în agricultură, industrie și construcții. În 2011 ANOFM raporta un număr de 41.794 de locuri vacante anunțate în mod repetat de angajatori: agent de vânzări, lucrător industria textilă, zidar etc. În România statisticile legate de rata angajării, rata șomajului se referă numai la cetățenii români. La fel și ceilalți indicatori ai pieței muncii. Foarte puține date sunt colectate referitor la străini și într-o manieră nesistematică. Numărul autorizațiilor de muncă emise de statul român pentru străini în perioada 2008 – 2011 a scăzut continuu, de la 15.000 la 2.680. Cei mai mulți străini veniți pentru angajare în 2011 au fost din Turcia (542), China (492) și Filipine (329). Dacă în 2010 majoritatea străinilor erau angajați în sectoarele serviciilor și domestic, în 2011, ca urmare a revenirii ușoare din construcții, s-au înregistrat și în acest sector angajări.

Din raport reiese că la sfârșitul lunii ianuarie 2012, Inspekția Muncii avansa un număr de 13.329 străini înregistrați în Registrul General Electronic de Evidență a Salariaților. Majoritatea străinilor din UE erau din Italia, Ungaria, Germania și Franța, pe când străinii din țări terțe proveneau din Turcia (2.505), China (1.660), Moldova (854) și Filipine (385).

Cadrul legal pentru angajarea străinilor

Strategia Națională privind Imigrația 2011 – 2014 este documentul de politici care trasează liniile directoare pentru managementul migrației în perioada următoare. Printre domeniile principale abordate se numără și migrația forței de muncă. În România, imigranții de pe piața muncii sunt în general slab sau mediu calificați. Prin urmare, sunt necesare măsuri pentru atragerea forței de muncă înalt calificată. În acest sens au fost adoptate modificări legislative în 2011 (L. 157/2011 privind regimul străinilor în România), referitoare la introducerea Cărții Albastre pentru lucrătorii înalt calificați, stabilirea limitei inferioare salariale pentru aceștia (de patru ori salariul mediu brut/economie); limita inferioară salarială pentru lucrătorii migranți care au nevoie de autorizații de muncă (salariul mediu brut pe economie). Alte modificări privesc acordarea dreptului de muncă străinilor cu statut de tolerat în România.

Cadrul instituțional și politic al integrării

Integrarea socială a străinilor cu ședere legală în România rămâne unul dintre obiectivele principale ale Strategiei privind Imigrația. În acest sens au fost alocate fonduri suplimentare prin Fondul european de integrare pentru a acoperi nevoile de informare ale imigranților, serviciile directe în special pentru cazurile vulnerabile, cursuri de limba română, informarea populației despre imigranți, studii în domeniul integrării, cooperare interinstituțională și multiculturalitate.

Au fost raportate rezultate intermediare încurajatoare pe aceste proiecte derulate de ONGuri: creșterea numărului de imigranți care participă la cursuri de limba română și de orientare culturală, realizarea unei metodologii și curricule de studiu pentru cursurile de limba română și introductive, formarea unei rețele de profesori de limba română pentru clasele de imigranți, formarea rețelei de mediatori interculturali.

De asemenea, autoarea menționează progrese în Cadrul pentru Recunoașterea și echivelarea Diplomelor, în sensul descrierii competențelor pentru 573 de calificări.

Măsuri active pe piața muncii

ANOFM nu a dezvoltat programe specifice pentru a facilita accesul imigranților pe piața muncii. Imigranții din țări terțe, din declarațiile autorităților, sunt incluși în programele de măsuri active dedicate cazurilor vulnerabile pe piața muncii. Conform statisticilor ANOFM, în 2011 101 străini au beneficiat de serviciile agențiilor teritoriale, dintre care 76 de informare & consiliere și 36 au fost angajați.

Discriminare la angajare

Cadrul legislativ antidiscriminare adoptat de România este destul de avansat. Deși nu au fost înregistrate plângeri de discriminare la autorități, în interviurile cu imigranții au fost semnalate organizațiilor neguvernamentale astfel de situații. Nu există însă o monitorizare sistematică a cazurilor de discriminare semnalate organizațiilor neguvernamentale, deși această monitorizare ar fi extrem de necesară pentru a ne forma o imagine asupra practicilor de antidiscriminare ale autorităților și angajatorilor.

Concluzii

Deși nu a fost înregistrată o creștere a numărului de imigranți aflați legal în România, iar numărul permiselor de muncă eliberate de autoritățile române a scăzut continuu din 2008 până în 2011, au fost înregistrate modificări legislative cu impact asupra perspectivelor de angajare ale imigranților, legate de limite salariale inferioare și acordarea dreptului de muncă uneia dintre cele mai defavorizate categorii de străini cu permisiune de ședere în România – toleranții. Pentru a avea o imagine completă despre dificultățile întâmpinate de imigranți pe piața muncii, trebuie documentate, monitorizate și aduse în atenția autorităților competente cazurile semnalate de discriminare a imigranților.

Do High Income or Low Income Immigrants Leave Faster? Govert E. Bijwaard & Jackline Wahba, NORFACE MIGRATION Discussion Paper No. 2013 – 13

Relația dintre veniturile imigranților și durata migrației a fost puțin studiată. Migrația este determinată, printre altele, de diferența între nivelul veniturilor în țara de origine și nivelul veniturilor în țara gazdă. Totuși, modul în care veniturile influențează decizia imigranților de a se întoarce în țara de origine, nu este clară.

Studiul rezumat în rândurile următoare contribuie la clarificarea acestei chestiuni. Autorii au folosit date administrative din Olanda, care se referă la imigranții care au intrat în țară între 1999 și 2007. S-au luat în considerare informații despre imigranții din țări în curs de dezvoltare, despre care existau înregistrări privind motivul șederii, statutul pe piața muncii, veniturile și momentul întoarcerii, actualizate lunar. Informațiile analizate despre țările de origine au fost produsul intern brut și creșterea economică. Întrebarea centrală a studiului este „Cine pleacă mai repede? Imigranții de succes sau cei care eșuează?”

Rezultatele empirice arată că migrația circulară corelată cu veniturile are formă de U, fiind mai puternică la grupurile cu venituri mici și mari. Imigranții cu venituri mici au cea mai mare rată a migrației circulare. Rata întoarcerilor în țara de origine însă descrește după 5 – 6 ani petrecuți în Olanda. Pentru toate grupele majoritare de imigranți din Olanda studiate (India, China, Turcia, Africa de Sud și Maroc) s-a confirmat același pattern în formă de U al migrației circulare în relație cu veniturile, imigranții cu veniturile cele mai mici având cea mai mare rată a reîntoarcerilor în țara de origine. Aceste rezultate sunt consistente cu studiile care au demonstrat că imigranții cu venituri mari se reîntorc în țările de origine odată ce și-au atins scopul legat de acumularea de economii sau competențe.

Autorii consideră că studiul confirmă „migrația circulară a creierelor”, devreme ce imigranții cu venituri mai rămân mai puțin în țara gazdă. De asemenea, infirmă temerile multora legate de povara pe care imigranții o pun pe sistemele de asistență socială, deoarece aceștia pleacă din țările gazdă.

Cadrul conceptual

Există teorii care explică din perspective diferite relația dintre veniturile imigranților și probabilitatea ca aceștia să se întoarcă. Teoriile economice au considerat migrația ca fiind permanentă, deși statisticile infirmă acest lucru atât pentru Europa, cât și pentru SUA. Alte teorii consideră migrația ca

parte a unei strategii planificate de câștig în termeni financiari sau de capital uman. Întoarcerea are loc îndată ce ținta a fost atinsă. O altă teorie stabilește ca sursă a întoarcerii în țara de origine așteptările nerealiste ale imigranților și eșecul acestora pe piața muncii.

În scopul cercetării, au fost diferențiate trei categorii de imigranți, din perspectiva participării pe piața muncii: angajați și liber-profesioniști, șomeri care primesc beneficii și imigranți care nu participă pe piața muncii. S-a constatat că liber-profesioniștii sunt mai atașați de țara gazdă. Imigranții care au cumpărat case în țara gazdă se vor reîntoarce mai greu. De asemenea, condițiile din țările de origine influențează decizia de plecare, în sensul că imigranții din țări sărace sunt mai puțin dispuși să se întoarcă. În consecință, țările cu o rată mare a șomajului au o rată crescută de emigrație în scop de muncă.

Din perspectiva distribuției pe piața muncii, autorii studiului arată că muncitorii migranți din Maroc și China se regăsesc de obicei în locuri de muncă slab plătite, pe când cei din India și Africa de Sud sunt angajați pe posturi bine plătite. Dintre cei cu venituri mari, imigranții din Africa de Sud sunt în marea majoritate femei, pe când cei din India sunt bărbați. Indienii și chinezii au cea mai mare probabilitate de a se reîntoarce, pe când marocanii și sud-africanii au cea mai mică probabilitate de a reveni în țările de origine.

Concluzii

Studiul vizează stabilirea relației pe care o au veniturile câștigate în țara gazdă asupra migrației circulare a lucrătorilor migranți din țări în curs de dezvoltare.

Independent de țările de origine și durata sederii imigranților în țara gazdă, rezultatele evidențiază o curbă în formă de U a intensității migrației circulare în relație cu veniturile. Intensitatea întoarcerii în țările de origine este ridicată atât pentru cei cu venituri mari, cât și pentru cei cu venituri mici. Cei care câștigă cel mai puțin au cea mai mare rată a migrației circulare. Pentru aceștia din urmă, întoarcerea în țara de origine poate fi văzută ca eșec, pe când pentru cei cu venituri mari, întoarcerea poate fi interpretată ca atingere a scopului (câștiguri sau competențe).

În opinia autorilor, în aceste condiții, temerile unor țări legate de povara pe care imigranții ar putea să o pună asupra sistemelor de asistență socială se dovedește nefondată. De asemenea, rezultatele referitoare la întoarcerea imigranților cu venituri mari demonstrează că nu avem de-a face atât cu exodul de creiere, cât cu o migrație circulară a acestora, în final tot spre beneficiul țărilor de origine.

European Integration Forum²⁶ - document de poziție

În perioada 4-5 iunie s-a derulat a noua ediție a European Integration Forum. EIF este o inițiativă a Comisiei Europene, la care sunt invitați actori din toate sectoarele societății, cei cu responsabilități și interes în domeniul integrării migranților.

---

²⁶ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130603_european_integration_forum_background_paper_en.pdf

În documentul de poziție care a precedat acest forum, inițiatorii și-au exprimat îngrijorarea cu privire la situația tinerilor migranți aflați pe spațiul UE:

1. participarea școlară - în 2011 rata abandonului școlar, în rândul acestora era de 32% (persoane cu vârste între 18-24 ani), spre deosebire de majoritate, care se afla la 14%.
2. performanțe școlare - în majoritatea statelor membre, tinerii migranți tind să aibă mai des performanțe scăzute la citire, matematică și științe, decât tinerii care fac parte din populația majoritară
3. - acces la școală/pe piața muncii - există șanse de 70% ca tinerii din țări terțe să facă parte din categoria NEETS - not in employment, education or training (nu lucrează, nu sunt cuprinși într-un sistem de educație sau de formare).
4. - discriminare/dezavantajare - tinerii migranți și tinerii care provin din familii de imigranți tind să fie discriminați la școală, pe piața muncii, în timpul trecerii de la școală la piața muncii, în ciuda faptului că o mare parte dintre aceștia s-au născut în acea țară sau se află de mai multă vreme în țara de destinație.

Inițiatorii evidențiază rolul important pe care acești tineri îl au în dezvoltarea societății, de aceea exprimând categoric că integrarea tinerilor imigranți nu reprezintă o opțiune, ci o necesitate.

În document sunt făcute trimiteri către alte documente de poziție (inclusiv strategii) în care este recunoscut rolul acestor tineri în dezvoltarea societății, prioritățile ce trebuie urmărite pentru a ajunge la integrarea lor.

- Strategia Europa 2020²⁷
- Strategia UE pe tineret, din 2010²⁸
- Concluziile Consiliului despre participarea și incluziunea socială a tinerilor, cu accent pe migranți, din 2012
- Agenda Europeană pentru integrarea cetățenilor din țări terțe²⁹

CE a concluzionat, în 2012, că:

- este nevoie de mai multă sinergie între politicile care sunt relevante;
- este nevoie de promovarea bunelor practici în ceea ce privește participarea și incluziunea socială a tinerilor din familii de migranți/migranți (sunt referiri inclusiv la mobilitatea tinerilor în cadrul UE).

Prioritățile menționate în același document fac referire la: sporirea gradului de participare și incluziune socială a acestor tineri; implicarea lor în dezvoltarea, implementarea și evaluarea tuturor politicilor publice care îi influențează; promovarea dialogului intercultural și a egalității între femei și bărbați; recunoașterea rolului organizațiilor de tineret; recunoașterea importanței învățării în limba oficială a țării gazdă, precum și a altor limbi străine.

Scopul forumului a fost de a crea un spațiu de dialog și reflecție asupra integrării tinerilor migranți.

---

²⁷ http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

²⁸ http://ec.europa.eu/youth/youth-policies/eu-youth-strategy_en.htm

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:393:0015:0019:EN:PDF>

²⁹ http://ec.europa.eu/home-affairs/news/intro/docs/110720/1_EN_ACT_part1_v10.pdf

Forumul s-a axat pe trei dimensiuni:

- integrarea în sistemul de educație (Masa rotundă A)
- acces pe piața muncii (Masa rotundă B)
- diversitate în spațiul public (Masa rotundă C)

În cadrul forumului a fost lansată o hartă interactivă cu bune practici de integrare, practici aparținând autorităților publice și locale³⁰

Recomandarea sau speranța inițiatorilor a fost ca discuțiile din cadrul acestui forum să contribuie la atingerea țintelor propuse în strategia Europa 2020, cele privitoare la reducerea abandonului școlar sub 10%, cel puțin 40% din populația tânără să aibă studii superioare și 75% din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani să aibă un loc de muncă.

*Immigrant Ambivalence Toward the Homeland: The Case of Iraqis in Helsinki and Rome*³¹

Autori: Peter Kivisto^a & Vanja La Vecchia-Mikkola

Sursa: Journal of Immigrant & Refugee Studies, Volume 11, Issue 2, 2013, pp. 198-216

Abordarea autorilor este mai mult de natură psihologică, decât sociologică, încercând să surprindă modul cum se raportează migranții la țara de origine și la țara de destinație, la experiențele trăte în cele două locuri și modul în care le influențează integrarea în țara de destinație.

Autorii introduc ideea de ambivalență duală, ca trăsătură centrală a experienței migranților, mai exact a cetățenilor irakieni care trăiesc în Roma și la Helsinki.

Autorii consideră că integrarea cu succes a imigranților sau eșecul lor de a se integra reprezintă modul în care se raportează la această ambivalență și cum fac față sentimentelor ce apar ca urmare a acestei stări.

Datele prezentate în cadrul acestui articol fac parte dintr-un studiu mai amplu, realizat de cel de-al doilea autor, în 2007 și 2008. Pentru prezentul articol au prelucrat informațiile obținute în urma interviurilor realizate cu 48 de interviuri semistructurate.

Participanții la studiu au fost persoane care trăiau în Italia sau Finlanda de cel puțin 2 ani, aveau cel puțin 15 ani când au părăsit Irakul, marea majoritate dintre ei având peste 40 de ani. Cei cu vârste peste 35 de ani aveau studii superioare și majoritatea erau angajați. Din totalul respondenților, doar 25% au fost femei.

---

³⁰ <http://ec.europa.eu/ewsi/en/lra.cfm>

³¹ <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15562948.2013.759000#.UbHnNuvdhUN>

Structura interviurilor a urmărit, într-o primă etapă, accesarea de informații despre situația lor în Irak, punând accentul pe raportarea la trecut, la cum percepeau țara înainte să plece și cum o percepeau după plecare, viziunea despre țara de origine. Ceea ce a reieșit a fost că majoritatea evocau trecutul îndepărtat, glorios, al țării (“from one of the oldest towns in the world, close to the town of Gilgamesh”). Cei mai mulți s-au declarat mândri de originile lor.

Trecutul recent, apropiat de generațiile lor, l-au caracterizat însă ca fiind violent, opresiv, dureros. O parte dintre respondenți erau refugiați, aceștia făcând parte din grupurile de rezistență, de luptă împotriva regimului.

Acei respondenți care erau prea tineri pentru a fi dintr-un astfel de grup, au fost rugați să spună cu ce amintiri asociau copilăria, tinerețea. A reieșit că mulți dintre ei făceau aceleași lucruri ca cei care au luptat împotriva regimului, dar într-o manieră mult mai pașnică.

O parte din participanții la studiu s-au întors în Irak, unii cu intenția de a rămâne (nefinalizată, însă), după căderea regimului lui Saddam Hussein. Percepția majorității a fost că Irakul are șanse să își revină, în ciuda situației în care se afla (“Iraq is a wounded body, but it is not dead yet. I hope it goes well. There is still hope”), unii exprimându-și intenția de a se întoarce.

Cea de-a doua parte a interviului a urmărit să surprindă modul în care aceștia răspund la ambivalență.

Conceptele cu care au lucrat autorii au fost cele întâlnite la Hirschman (1970) - exit, loyalty, voice.

Au dorit să vadă cine experimentează starea de ieșire, fugă, îndepărtare față de țara de origine (exit), câți rămân loiali, trăind sentimente de „dor de casă” (loyalty) și câți rămân conectați atât cu țara de destinație, cât și cu cea de origine (voice).

În încheiere, autorii accentuează faptul că imigranții ocupă un spațiu social distinct, fapt care duce la experimentarea acestor sentimente de nesiguranță, confuzie. Recomandarea lor este ca cercetările în această direcție să continue, în sensul explorării alegerilor făcute de migranți, această ambivalență duală trebuind interpretată ca un fenomen interconectat.

Is the Right of the Child to Liberty Safeguarded in the Common European Asylum System?

Autoare: Ciara Smyth

School of Law, National University of Ireland Galway, University Road, Galway, Ireland

---

Sursa: European Journal of Migration and Law, Volume 15, Issue 2, pages 111- 13

Articolul analizează schimbările ce au fost făcute în cadrul Directivei privind procedurile de oferire a azilului (APD - Asylum Procedures Directive) și Directivei privind condițiile de primire (RCD - Reception Conditions Directive), ambele variante urmând a fi adoptate în iunie 2013.

Autoarea a dorit să analizeze dacă în variantele modificate ale celor directive, dreptul copilului la libertate va fi protejat și garantat.

Aceasta atrage atenția asupra faptului că detenția în spațiul european a copiilor care solicită azil este un subiect foarte criticat. Această situație este facilitată de condițiile de reținere cuprinse în cadrul instrumentelor din Sistemul european comun privind azilul (CEAS - Common European Asylum System). Uneori, reținerea este justificată ca fiind detenție protectivă. Dar în general, detenția copiilor este privită ca fiind împotriva protecției copiilor. Din acest motiv, Convenția Drepturilor Copilului (CRC - Convention on the Rights of the Child) cuprinde standarde stricte în ceea ce privește reținerea minorilor, standarde care crează cadrul protecției copiilor împotriva detenției sau, dacă sunt reținuți, al protecției în timpul detenției.

Aflăm din articol că APD și RCD cuprind o serie de prevederi controversate în ceea ce privește reținerea în anumite condiții a solicitanților de azil. În cazul copiilor nu există nicio excepție și practicile din diferite state arată că mulți minori care solicită azilul în spațiul UE sunt reținuți în regim de detenție, fie că sunt însoțiți sau nu.

Apare întrebarea dacă regulile cuprinse în cele două directive respectă standardele impuse de Convenția cu privire la drepturile copilului.

Întrebarea are și mai mare relevanță în contextul schimbărilor ce se fac asupra RCD și APD, ca parte din trecerea Sistemului European comun de azil în cea de-a doua etapă. S-a ajuns la un compromis privind formele schimbate ale RCD (variantea din iulie 2012) și APD (variantea din aprilie 2013). Prevederile privind detenția, din variantele propuse spre amendare, sunt diferite semnificativ de cele din directivele în vigoare.

Respectarea dreptului copilului la libertate este cuprins în articolul 37(b)-(d) din CRC. Secțiunea doi tratează bazele respectării acestui drept.

În secțiunea trei a articolului sunt evaluate prevederile privind detenția din actualul CEAS, din perspectiva dreptului copilului la libertate. Secțiunea patru evaluează prevederile privind detenția din draftul final al instrumentelor CEAS, din perspectiva aceluiași drept.

Autoarea a ajuns la concluzia că prevederile cuprinse în instrumentele din prima etapă a CEAS nu respectă, în totalitate, nici unul din elementele dreptului copilului la libertate. Astfel, directivele nu stabilesc niciun criteriu general, cu atât mai puțin ținând cont de vârstă, legate de legalitate sau de non-arbitraj. Acestea conțin prevederi slabe legate de condițiile de detenție, ceea ce eșuează să recunoască că în acele cazuri în care copiii sunt reținuți, trebuie să se țină cont de vârsta pe care o au și de drepturi. Directivele nu oferă garanții solide în baza cărora să fie atacată legalitatea detenției, ceea ce nu este conform cu dreptul la asistență legală a copilului deținut.

Modificările aduse la cele două directive constituie o îmbunătățire clară într-o singură direcție - a stabilirii că deținerea minorilor este permisă doar în circumstanțe excepționale.

Autoarea consideră că, în ceea ce privește condițiile de detenție, există câteva îmbunătățiri, dar acestea nu sunt nici sistematice și nici absolute. Cât privește protecția procedurală, modificările aduse constituie o îmbunătățire esențială, dându-se acum o specificare privind garanția sigurantei

proprie copiilor. nu iau în considerare. Schimbările propuse nu reușesc pe deplin să asigure dreptul copilului la libertate.

În final este punctată obligația UE, în calitate de legislator, de a proteja drepturile copilului.

Irregular Migrant Domestic Workers in Europe: Who Cares?

Autoare: Clíodhna Murphy

Sursa: European Journal of Migration and Law, Volume 15, Issue 2, pages 232-237

Prezentul articol constituie o recenzie la cartea *Irregular Migrant Domestic Workers in Europe: Who Cares?*, punctând principalele beneficii aduse în materie de cunoaștere a fenomenului lucrătorilor domestici care migrează în Europa și ceea ce lipsește, în materie de propuneri de soluții de îmbunătățire a situației acestor lucrători.

Autoarea consideră că această carte, deși nu introduce noțiuni teoretice noi, este folositoare pentru cei care nu sunt familiarizați cu acest subiect.

Diferențele în ceea ce privește protecția drepturilor experimentate de lucrătorii domestici au parte de atenție sporită din partea cercetătorilor și a analiștilor, în ultimii ani, în special după adoptarea, în 2011, de către International Labor Organization (ILO) a Convenției privind lucrătorii domestici. Printre altele, prin intermediul convenției, li se cere statelor să ia măsuri pentru a asigura condiții corecte și legale de muncă și pentru asigurarea tratamentului egal între lucrătorii domestici și alți lucrători, din punct de vedere al beneficiilor (de exemplu, pentru mame), cu obiectivul de a asigura „trecerea de la un statut de exploatat, marginalizat social la ceea ce ILO definește a fi muncă decentă”.

În timp ce statele membre UE, cu excepția UK, au votat adoptarea convenției privind muncitorii domestici, statele nu s-au mobilizat la fel de repede să o ratifice și prin urmare să respecte prevederile. În ianuarie 2013, Italia a devenit primul stat UE care a ratificat convenția. Există o mare diferență între aceste standarde internaționale și actualele condiții de trai și de muncă a acestei categorii de migranți.

Convenția este completată de alte inițiative la nivel internațional, cea mai importantă dintre ele fiind comentariul general al Comitetului ONU pentru privind lucrătorii domestici și familiile lor, mai exact cel dedicat migranților domestici. Cauza vulnerabilității acestui grup vine din două direcții: munca într-o zonă care este dificil de supus unor reglementări (proprietatea privată) și migrația neregulată (ceea ce sporește riscul exploatării, în cazul lor).

Din articol aflăm că această carte a fost realizată pornind de la un proiect finanțat de Fundamental Rights Agency (FRA), ca parte dintr-o inițiativă extinsă de cercetare a migrației neregulate în UE și se bazează pe o cercetare empirică desfășurată în 8 țări (Belgia, Franța, Olanda, Germania, Grecia, Irlanda, Italia și Spania). Cercetarea a constat, în mare parte, din realizarea de interviuri semi-structurate cu lucrătorii domestici migranți în UE.

Autoarea articolului notează că principala contribuție a cărții este că „dă voce unor oameni cărora le pasă, dar față de care nu există un interes mare”, venind să completeze tabloul acestui fenomen și cu perspectiva muncitorilor.

Din primul capitol, scris de Anna Triandafyllidou, putem afla care sunt obiectivele lucrării, conceptele cheie și temele tratate în studiu. Autorii cărții consideră că îmbătrânirea populației, creșterea prosperității, creșterea participării femeii pe piața muncii sunt factori care au stimulat privatizarea muncii domestice. Rezultatul nu a fost o împărțire a atribuțiilor casnice între cei tineri și cei în vârstă, ci contractarea unor persoane care să facă aceste treburi, de obicei femei, multe din acestea fiind migrante. Multe dintre ele provin din țări mai sărace, ajungându-se ca ele să nu mai aibă grijă de propria familie, pentru a avea grijă de familiile din țările înstărite.

Factorii care stau la baza cererii de migranți pentru munca domestică sunt complecși. Anderson, de exemplu, a observat că simplul fapt că sunt străini -lucrătorii domestici - îi determină pe angajatori să nu simtă că doar angajează forță de muncă ieftină pentru o muncă nedorită. Migrația acestor femei a dus la crearea unui „legături globale ale îngrijirii”. Capitolul introductiv este explicat modul în care au fost modelate cererea pentru muncitori domestici și experiența femeilor care fac această muncă.

Interviurile au arătat că migrația neregulată are un impact deosebit asupra condițiilor de trai și de muncă al migranților, restricționând puterea de negociere cu angajatorul.

Concluziile, scrise de Anna Triandafyllidou și Thanos Maroukis, sunt sintetizate într-o manieră comparativă.

Politicile care să reducă gradul de dependență al muncitorilor față de angajatori, pentru obținerea și menținerea unui statut legal, reprezintă unul dintre răspunsurile la problemă.

Autorii punctează dificultățile care apar în implementarea unor astfel de politici, după cum s-a văzut din analiza strategiilor naționale. Ei notează, de asemenea, că trebuie acordată o atenție mai mare principalelor caracteristici ale cererii și ofertei dintr-o anumită țară, astfel încât să se împiedice încurajarea muncii la negru.

Autoarea articolului consideră că ceea ce ar fi putut fi abordat în capitolul final, erau posibile soluții ce pot fi dezvoltate la nivel național sau la nivel UE pentru a combate vulnerabilitatea lucrătorilor domestici sau pentru a crea canale legale pentru migrația acestui grup.

Tot ea atrage atenția că ar fi fost folositor să fie explorate căi legale care să ducă la reformă în acest domeniu, la nivel național sau european. În carte nu sunt luate în considerare dezvoltarea de standarde internaționale ca modele de bună practică pentru statele membre.

Cartea este considerată o cronică importantă a impactului pe care îl are statutul migrantului (sau lipsa acestui status) asupra experienței din țara gazdă.

Programul general „Solidaritatea și gestionarea fluxurilor migratorii”
Fondul European de Integrare a resortisanților țărilor terțe
Programul anual 2011
Editorul materialului Asociația Română pentru Promovarea Sănătății și Fundația SOROS
Data publicării iunie 2013

Adresa de sesizări: Asociația Română pentru Promovarea Sănătății
Str. Soldat Velicu Ștefan, nr. 43, 023255, sector 2, București, România
sesizari@arps.ro

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene